

Göteborgs Stad

Park och natur

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2014-01-08
Diarienummer 0480/11

Verksamhetsområde/avdelning

Helena Bjarnegård
Telefon 031-365 57 00
E-post: helena.bjarnegard@ponf.goteborg.se

Förslag till Grönstrategi för en tät och grön stad

Förslag till beslut

Park- och naturnämnden beslutar

att godkänna Grönstrategi för en tät och grön stad

Sammanfattning

Park- och naturnämnden gav i juni 2011 park- och naturförvaltningen ett uppdrag att ta fram en grönplan/grönstrategi. Grönstrategin utgår från det sociala och ekologiska perspektivet och konsekvenser för barn har studerats extra noga. Grönstrategi för en tät och grön stad har tagits fram i nära samverkan med Strategi för utbyggnadsplanering och Trafikstrategi för en nära storstad. Grönstrategi för en tät och grön stad bedöms ha övervägande positiva konsekvenser ur de tre hållbarhetsdimensionerna. Måluppfyllelse i enlighet med Grönstrategi för en tät och grön stad kan bara uppnås genom en fortsatt nära samverkan mellan alla samhällsbyggande nämnder med flera. I det fortsatta tjänsteutlåtandet benämns Grönstrategi för en tät och grön stad som grönstrategin.

Ekonomiska konsekvenser

Målen i grönstrategin utgår från det sociala och ekologiska perspektivet. För att kunna nå ekonomisk hållbarhet är det viktigt att arbeta med att stärka stadens offentliga rum socialt och ekologiskt. Endast då kan vi nå långsiktig ekonomisk hållbarhet.

I grönstrategin tas även den ekonomiska dimensionen kring driftaspekter upp. När staden byggs tätare och invånarna blir fler kommer slitaget på stadens allmänna platser att öka. Enligt grönstrategin är det då viktigt att tänka in skötsel- och underhållsaspekter redan i planeringsfasen.

Med hjälp av väl genomarbetade planeringsunderlag, som exempelvis grönstrategin, trafikstrategin och strategin för utbyggnadsplanering, kan planprocessen snabbas upp och stora frågor lösas tidigt i processen. Genom grönstrategin skapas även samsyn mellan olika delar av stadsutvecklingsprocessen (planering, investering och drift). Även detta är ett sätt att arbeta för bättre ekonomisk hållbarhet.

Bilagor

Bilaga 1. Grönstrategi för en tät och grön stad

Bilaga 2. Sammanställning av remissynpunkter

Ärendet

Park och naturnämnden beslutade i juni 2011 att ge park- och naturförvaltningen i uppdrag att ta fram en grönplan. Syftet var att visa hur Göteborg kan bevaras och utvecklas till en stad med stora sociala och ekologiska kvaliteter, i de offentliga rum som Staden råder över. Arbetet har bedrivits i nära samverkan med Strategi för utbyggnadsplanering och Trafikstrategi för en nära storstad. En remiss skickades ut under våren 2013. Drygt 50 instanser svarade. Svaren finns sammanställda i bilaga 1. Sammanställning remissvar. Svaren har hjälpt förvaltningen att förbättra dokumentet och göra det innehållsrikare och tydligare. Under hösten 2013 togs beslut, i samråd med stadsledningskontoret och nämnden, att byta namn från grönplan till grönstrategi.

Upplägg av dokumentet

Grönstrategidokumentet är upplagt med en inledande beskrivning av förutsättningar. Dokumentet utgår från Översiktsplan för Göteborg, Göteborgs miljömål, Regional strukturbild med mera. Förutsättningar för det gröna i staden är även Göteborgs landskap och Göteborgs gröna historia.

Vidare finns en beskrivning av det sociala och ekologiska målet. Texten beskriver vad som är viktigt att planera för om Göteborg ska förbli och ytterligare utvecklas till en stad med stora gröna kvaliteter, ur både ett socialt och ekologiskt perspektiv, samtidigt som vi bygger staden tätare.

Socialt mål: Göteborg är en tät och grön stad där de offentliga platserna bidrar till ett rikt och hälsosamt stadsliv.

Ekologiskt mål: Göteborg är en tät och grön stad med ett rikt växt- och djurliv och där ekosystemens tjänster tas tillvara.

I Strategikapitlet finns ett antal strategier listade som alla beskriver hur de båda målen kan uppnås. Alla strategier är bra både ur ett socialt- och ett ekologiskt perspektiv.

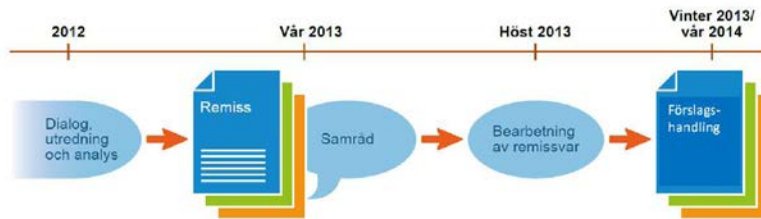
Ett antal kartor visar olika delar av den grönstruktur, som beskrivs i strategikapitlet.

En lista med begreppsförklaringar hjälper läsaren att förstå fackmässiga uttryck. Längst bak finns en bilaga, som inte ingår i beslutet, om det fortsatta arbetet.

På olika platser i dokumentet finns fakta- och informationssidor i grön färg.

Processbeskrivning

Arbetet med grönstrategi har bedrivits i olika faser sedan hösten 2011, vilka illustreras i figuren nedan.

Fas 1 - Dialog, utredning och analys

Under denna fas togs underlag fram. En rapport presenterades i samband med remissen, som redovisade vilka förutsättningarna har varit i grönstrategiarbetet. En sammanfattning av denna återfinns i grönstrategin under kapitlet förutsättningar. Hela rapporten ligger på sidan goteborg.se/stadsutveckling2035.

Ett antal workshops och möten hölls med såväl politiker som tjänstemän. Några exempel:

- Stadsdelsförvaltningarna bjöds in till flera träffar.
- Stadsdelsförvaltningarna tog fram ett underlagsmaterial till målet om socialt perspektiv, som har inarbetats i grönstrategin. En sammanfattning av denna finns under kapitlet Mål i grönstrategin.
- En workshop hölls med hela den strategiska avdelningen på stadsbyggnadskontoret.
- En gemensam workshop, för strategi för utbyggnadsplanering, trafikstrategi och grönstrategi, hölls tillsammans med byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, trafiknämnden och park- och naturnämnden.
- En referensgrupp bestående av representanter från stadsbyggnadskontoret, fastighetskontoret, trafikkontoret, miljöförvaltningen, Göteborgsregionens kommunalförbund och stadsdelsförvaltningarna följde arbetet kontinuerligt och bidrog på olika sätt.

Fas 2 - Remiss och samråd

Remissprocessen genomfördes tillsammans med strategi för utbyggnadsplanering och trafikstrategin. Handlingarna skickades ut till ungefär 70 remissinstanser. Utöver utskick har handlingarna varit tillgängliga på webbplatsen goteborg.se/stadsutveckling2035 tillsammans med information om hur man lämnar synpunkter.

Under remissperioden 28 mars till 30 juni anordnades tre öppna möten för allmänhet och organisationer i Älvrummet. Mer riktade informationstillfällen har även anordnats för flera remissinstanser, bland annat har samtliga stadsdelsnämnder besökts.

Fas 3 - Sammanställning och bearbetning av remissvar

Under hösten 2013 har remissvaren sammanställts och grönstrategin har bearbetats av en mindre grupp tjänstemän, som gjort löpande avstämningar inom och utom förvaltningen. Under denna tid togs även beslut tillsammans med bland annat stadsledningskontoret att byta namn från grönplan till grönstrategi, även Utbyggnadsplanering bytte namn till Strategi för utbyggnadsplanering.

Hantering av remissynpunkter

Förvaltningen fick in drygt 50 svar. Många tyckte att grönplanen var bra. En rad synpunkter kom dock in på hur dokumentet kunde förbättras. Nedan följer en kort sammanställning av hur dokumentet ändrats från grönplan till grönstrategi utifrån de synpunkter, som kom in under remissarbetet. En mer omfattande beskrivning av remissynpunkter och hur vi hanterat dessa finns i bilaga 2 Sammanställning av remissynpunkter.

Beslutsversionen har fått ett annat upplägg med en tydligare disposition. Dels för att underlätta läsningen, men även för att belysa och skilja på målen, som beskriver VAD vi vill uppnå, och på strategierna, som beskriver HUR vi kan göra för att nå målen.

Förtydligande av avgränsningen har gjorts. Grönstrategin behandlar främst de gröna områden, som Staden råder över, och därför är tillgängliga för alla göteborgare och besökare.

Det sociala målet har renodlats och fått större utrymme i beslutsversionen. Målet är beskrivet och förklarat utifrån begreppen, som används i verktyget Barnkonsekvensanalys.

Många remissinstanser har framhållit att de saknar en redogörelse av hur människor idag använder park- och naturområden. De efterfrågar kunskap om olika gruppers utnyttjandegrad och rörelsemönster, i olika typer av områden. Arbetet med att kartlägga hur göteborgarna använder olika grönområden gör förvaltningen inom ramen för arbetet med stadsdelsvisa Sociotopkartor. Förtydligande kommer även i det planerade Friluftsprogrammet, som park- och naturförvaltningen har ett uppdrag att ta fram.

För att visa på vikten av ekosystemtjänster i staden har dessa integrerats i samtliga strategier samt fått tydligare utrymme som egen strategi i beslutsversionen. Det finns även en faktasida, som beskriver begreppet.

Många remissinstanser har framhållit att grönstrategin behandlar de blå delarna för lite. För att visualisera värdet av kust, sjöar, åar och älvarna har strategin Synliggör de blågröna stråken formulerats. Vattnets värde är även beskrivet i avsnittet om Göteborgslandskapets karaktär. I kapitlet Fortsatt arbete står det beskrivet hur Göteborgsregionens kommunalförbund arbetar kommunövergripande med de blåa frågorna. Även Göteborgs Stad kommer att jobba vidare med en blåstrategi.

Eftersom skötsel är en viktig del i arbetet med att bevara och utveckla befintliga park- och naturområden har strategin Utveckla stadens befintliga områden genom skötsel tillkommit. Här står även beskrivet om upplåtelse av mark och ställa till förfogande.

Grönstrategin visar på stadens övergripande grönstruktur. För att få en mer detaljerad bild av det gröna i staden gör förvaltningen stadsdelsvisa parkplaner.

I Grönstrategin presenteras enbart hur de gröna kilarna är lokaliserade inom Göteborgs kommungräns. Göteborgsregionens kommunalförbund har ett uppdrag att arbeta med de regionövergripande gröna kilarna. Arbetet med de gröna kilarna kommer att fortsätta inom detta forum.

En del frågor har kommit in när det gäller träd i stadsplaneringen. Uppdatering av Göteborgs trädpolicy kommer ske under 2014 av park- och naturförvaltningen. Den uppdaterade Trädpolicyen för Göteborg kommer bland annat innehålla avsnitt om ekosystemtjänster, problematiken kring träd och ledningar, träd i planprocessen samt kommunikation kring träd.

Barnperspektivet

I uppdraget angavs att barnperspektivet skulle ges särskild tyngd. Under kapitlet Mål i grönstrategin finns beskrivet vad som ger sociala värden i stadens parker och naturområden. Rubrikerna är hämtade från verktyget Barnkonsekvensanalys. Några viktiga parametrar för barn är deras möjlighet att vistas ute och röra sig tryggt och säkert i staden. Den ökar genom att det finns en nära struktur av parker och trygga stråk.

För barn och ungas utveckling är det av stor betydelse att kunna ta staden i anspråk, steg för steg. I tabellen i strategin Säkerställ god tillgång till parker och naturområden beskrivs rekommenderade typer av parker och naturområden. Storlekar, innehåll och avstånd utgår från bland annat barnperspektivet. De små bostadsnära parkerna ska ha grundläggande funktioner för vistelse och möten och ligga inom 300 meter från bostäder och verksamheter. De lite större stadsdelsparkerna ska ha fler upplevelsevärden för lek, rörelse och vistelse. De stora stadsparkerna och naturområdena ska bjuda på varierade upplevelser och locka människor att ta sig till andra delar av staden, än de normalt besöker. Slottsskogen, med utflyktslekplatsen Plikta, är exempel på plats, som lockar barn från hela staden.

Barn är, som alla andra människor, olika och har olika behov. Innehållet i parker och natur ska därför vara varierat för att locka fler till utevistelse.

Genom att ställa mark till förfogande för initiativ från medborgarna kan fler känna sig delaktiga i staden. Ett sätt att få fler barn och unga engagerade är att arbeta mer med naturpedagogik och dialog.

Fortsatt arbete

Efter att park- och naturnämnden antagit grönstrategin ska ett gemensamt sammanfattande dokument för strategin för utbyggnadsplanering, trafikstrategin och grönstrategi tas fram. I ett senare skede kommer

grönstrategin att utgöra underlag för aktualitetsprövning av översiktsplanen, vilken beslutas av kommunfullmäktige.

För att grönstrategin ska fylla sitt syfte krävs ett brett förankringsarbete, både inom park- och naturförvaltningen och i andra förvaltningar inom staden.

Strategierna ska inplanteras i en rad fortsatta arbeten bland annat parkplaner och det kommande Friluftslivsprogrammet.

Samverkan och fortsatt gott samarbete mellan de planerande förvaltningarna, stadsdelsförvaltningarna med flera är en förutsättning för att kunna bygga en hållbar stad.

Agneta Jögård
Direktör

Helena Bjarnegård
Stadsträdgårdsmästare

FÖRSLAGSHANDLING TILL PARK OCH NATURNÄMNDEN 2014-01-20

GÖTEBORG GRÖNSTRATEGI FÖR EN TÄT OCH GRÖN STAD

Göteborgs Stad
Park och natur

Grönstrategi för en tät och grön stad

Godkänd av Park- och naturnämnden, Göteborgs Stad, 2014-XX-XX

Park- och naturförvaltningen Dnr 0480/11

Uppdragsgivare: Park- och naturnämnden, Göteborgs Stad

Fotografier och illustrationer om inget annat anges: Park- och naturförvaltningen

FÖRORD

Göteborg befinner sig i en spännande utvecklingsfas. Sedan några år tillbaka pågår planering för många stora projekt, bland annat Älvstaden och stadens 400-årsjubileum. Vision Älvstaden och Översiktsplan för Göteborg ger ett nytt sätt att se på vår stad. År 2035 beräknas Göteborg ha 150 000 fler boende och 80 000 fler arbetstillfällen och vara kärnan i en arbetsmarknadsregion med 1.7 miljoner invånare. Det innebär många stora utmaningar, men också en möjlighet att skapa en sammanhållen och hållbar stad. I Grönstrategi för en tät och grön stad sätts mål och strategier upp med syfte att Göteborg ska kunna bevaras och fortsätta att utvecklas som en grön stad med stora kvaliteter, ur både ett socialt och ekologiskt perspektiv, samtidigt som vi bygger staden tätare.

Grönstrategin ska fungera som ett underlag för planering i plan-, investerings- och driftsskeden. Grönstrategin kommer att följas av bland annat stadsdelsvisa parkplaner, friluftslivsprogram och naturvårdsstrategi.

Arbetet med grönstrategin har pågått sedan 2011 på uppdrag av park- och naturnämnden. En remiss sändes ut i mars 2013. Den togs väl emot och svaren har hjälpt oss att göra grönstrategin tydligare och fylligare.

Förankring med berörda förvaltningar, politiker, och andra aktörer och intressenter har skett under arbetets gång. Den politiska förankringen av strategiarbetet har gjorts kontinuerligt med bland annat park- och naturnämnden. En workshop hölls även tidigt med byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, trafiknämnden och park- och naturnämnden. Kommunstyrelsen har fått information vid ett tillfälle.

Grönstrategin har tagits fram parallellt med Trafikstrategi för en nära storstad och Strategi för utbyggnadsplanering och utgår i likhet med dessa från Översiktsplan för Göteborg, som är det övergripande styrdokumentet för stadens markanvändning. Den nära samverkan mellan de fyra samhällsbyggande fackförvaltningarna – trafikkontoret med huvudansvar för Trafikstrategi för en nära storstad, stadsbyggnadskontoret och fastighetskontoret med huvudansvar för Strategi för utbyggnadsplanering samt park- och naturförvaltningen med ansvar för Grönstrategi för en tät och grön stad, har skapat goda förutsättningar för en hållbar planering och användning av stadens mark.

Tillsammans med den antagna visionen för Älvstaden visar de tre strategiska dokumenten på en tydlig riktning för Göteborgs utveckling de närmaste 20 åren. Gemensamt syftar dokumenten till att Göteborg ska bli en grön, tät och hållbar stad.

Göteborg i januari 2014

Agneta Jögård

Direktör park- och naturförvaltningen

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
2 FÖRUTSÄTTNINGAR	11
2.1 ANTAGNA DOKUMENT.....	12
<i>FAKTASIDA: ENKLARE VARDAG FÖR FLER</i>	18
2.2 GÖTEBORGS LANDSKAP.....	19
2.3 GÖTEBORGS GRÖNA HISTORIA	21
3 MÅL	25
3.1 DÄRFÖR BEHÖVS GRÖNSTRATEGI FÖR EN TÄT OCH GRÖN STAD	26
3.2 SOCIALT MÅL	28
3.3 EKOLOGISKT MÅL	31
3.4 UTGÅNGSPUNKTER FÖR GRÖNSTRATEGINS MÅL.....	33
4 STRATEGIER	35
4.1 STÄRK DE GRÖNA KILARNA.....	37
4.2 STÄRK DE BLÅGRÖNA STRÅKEN	39
4.3 SÄKERSTÄLL GOD TILLGÅNG TILL PARKER OCH NATUROMRÅDEN.....	41
<i>TABELL: RIKTLINJER FÖR PARK- OCH NATUROMRÅDEN</i>	43
<i>FAKTASIDA: SÄRSKILT SKYDD AV OMRÅDEN OCH ARTER</i>	44
4.4 SKAPA ETT VARIERAT INNEHÅLL I PARKER OCH NATUROMRÅDEN.....	46
4.5 STÄRK DE GRÖNA KOPPLINGARNA I STADEN	49
4.6 UTVECKLA MER GRÖNT I DEN HÅRDGJORDA STADEN	50
4.7 UTVECKLA DE GRÖNA OMRÅDEN GENOM SKÖTSEL	51
4.8 SYNLI GGÖR STADENS GRÖNA OMRÅDEN OCH GÖR MEDBORGARNA DELAKTIGA	53
<i>FAKTASIDA: EKOSYSTEMTJÄNSTER</i>	55
4.9 NYTTJA OCH UTVECKLA EKOSYSTEMTJÄNSTER	56
<i>FAKTASIDA: ÖVRIGA VIKTIGA OMRÅDEN FÖR DEN GRÖNA STRUKTUREN</i>	58
5 BEGREPPSFÖRKLARING	60
6 KARTOR	65
BILAGA: FORTSATT ARBETE	81

KAPITEL 1 INLEDNING

1. INLEDNING

I inledningen beskrivs syfte, mål, avgränsningar och hur Grönstrategi för en tät och grön stad ingår i ett sammanhang. Här finns även en kort sammanfattning av dokumentet och beskrivning av dess uppbyggnad.

1.1 GRÖNSTRATEGINS SYFTE OCH MÅL

Göteborg utvecklas nu från stor småstad till liten storstad. Befolkningen ökar och enligt Översiktsplan för Göteborg ska staden utvecklas genom att komplettera den redan byggda staden, i kombination med stadsutveckling i strategiska knutpunkter. Grönstrategi för en tät och grön stad syftar till att visa hur Göteborg kan förbli och ytterligare utvecklas till en stad med stora gröna kvaliteter, ur både ett socialt och ekologiskt perspektiv, samtidigt som vi bygger staden tätare. I detta dokument kommer Grönstrategi för en tät och grön stad fortsättningsvis att kallas grönstrategin, för att underlätta läsningen.

I grönstrategin finns två huvudmål uppsatta:

Socialt mål:

Göteborg är en tät och grön stad där de offentliga platserna bidrar till ett rikt och hälsosamt stadsliv.

Ekologiskt mål:

Göteborg är en tät och grön stad med ett rikt växt- och djurliv och där ekosystemens tjänster tas tillvara.

Ett antal strategier visar hur vi ska nå målen. Genom att arbeta med den sociala och ekologiska hållbarheten bidrar vi även långsiktigt till en bättre ekonomisk hållbarhet.

1.2 AVGRÄNSNING OCH ANVÄNDNINGSSOMRÅDEN

Grönstrategin behandlar de allmänt tillgängliga gröna områden, exempelvis parker, naturområden och andra offentliga platser, som kommunen råder över. Den ska fungera som ett beslutsunderlag för stadsutveckling, både i plan-, investerings- och driftskeden.

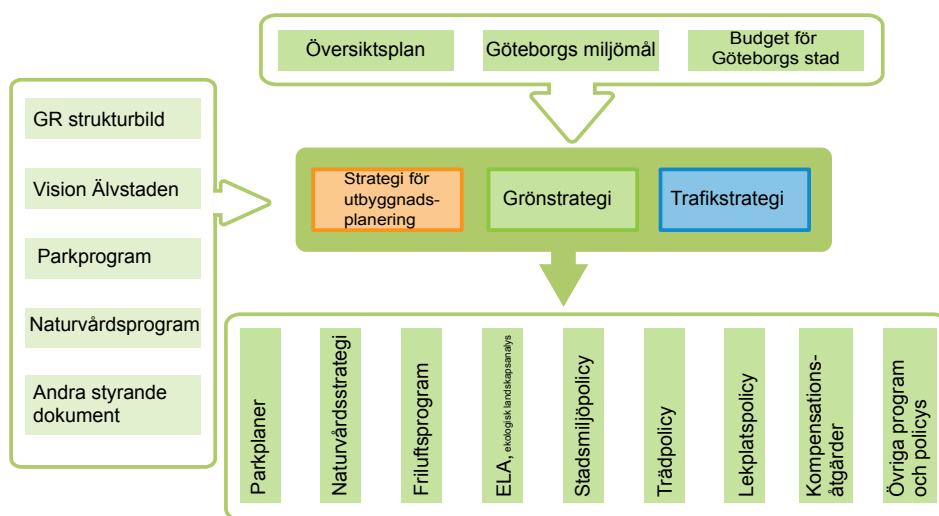
Vid planering för grönstruktur måste planerare även förhålla sig till andra gröna områden, som exempelvis bostadsgårdar, jordbruksmark och kyrkogårdar. Övriga områden, som är viktiga för den gröna strukturen, finns därför kort beskrivna i detta dokument.

Grönstrategin vänder sig till planerare inom kommunen, som arbetar i olika skeden av stadsutvecklingsprocessen. Förhoppningsvis kan också dokumentet vara till nytta för andra aktörer och markägare.

1.3 GRÖNSTRATEGIN SOM EN DEL AV ETT SAMMANHANG

För att kunna skapa en tät, grön och hållbar stad behövs samarbete och långsiktig planering genom hela stadsutvecklingsprocessen. Det är en lång process, som rör sig från tidiga visions-, plan- och investeringsskeden till drift- och underhållsskeden. Det är viktigt att påpeka att en betydande del av parkers utveckling sker i drift- och underhållskedet. Strategiska dokument, som grönstrategin, ska vara vägledande för beslut i alla delar av stadsutvecklingsprocessen. På så sätt förbättras möjligheten att utveckla stadens parker och naturområden för göteborgarnas bästa.

Grönstrategin tar sin utgångspunkt i politiska dokument, som redan är antagna, exempelvis Översiktsplan för Göteborg. Arbetet med grönstrategin har skett tätt ihop med framtagandet av Strategi för utbyggnadsplanering och Trafikstrategi för en nära storstad. Innehållet i grönstrategin kommer även att implementeras i en rad mer detaljerade dokument, exempelvis parkplaner.

Grönstrategin, liksom Strategi för Utbyggnadsplanering och Trafikstrategi för en nära storstad utgår från övergripande styrdokument, framförallt Göteborgs Översiktsplan, Göteborgs miljömål och Budget för Göteborgs stad. Andra styrdokument som påverkar grönstrategin är till exempel GR:s strukturbild. Grönstrategin kommer att ligga till grund för ett antal planer, policys och program, som till exempel parkplaner, friluftslivsprogram och Trädpolicy för Göteborg Stad.

1.4 DOKUMENTETS UPPBYGGNAD

Grönstrategin är indelad i tre kapitel och en bilaga; förutsättningar, mål, strategier och förslag till fortsatt arbete. Det finns även en beskrivning av andra områden, som är viktiga för den gröna strukturen.

1.4.1 Förutsättningar

Grundförutsättningarna för grönstrategin är landskapet och den befintliga staden, med sina avtryck från olika epoker. Grönstrategin tar även sin utgångspunkt i en rad redan antagna dokument. Nedan följer en kort sammanställning av förutsättningar för grönstrategin.

1.4.2 Mål

Målen visar vad Göteborgs Stad ska sträva efter för att förbli och ytterligare utvecklas till en stad med stora gröna kvaliteter, ur både ett socialt och ekologiskt perspektiv, samtidigt som vi bygger staden tätare.

Socialt mål:

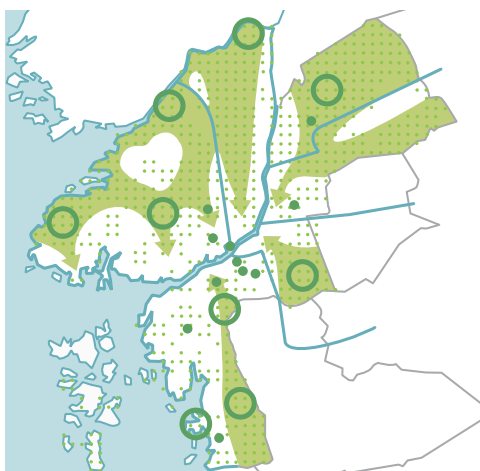
Göteborg är en tät och grön stad där de offentliga platserna bidrar till ett rikt och hälsosamt stadsliv.

I ett Göteborg, med ett rikt och hälsosamt stadsliv, finns parker och naturområden nära göteborgare och besökare. Staden erbjuder park- och naturområden för alla, med rika och varierade upplevelser. Det går att röra sig längs blå och gröna stråk, både till vardags och som rekreation. Medborgarna känner sig delaktiga i planeringen och ges möjlighet att ta egna initiativ.

Ekologiskt mål:

Göteborg är en tät och grön stad med ett rikt växt- och djurliv och där ekosystemens tjänster tas tillvara.

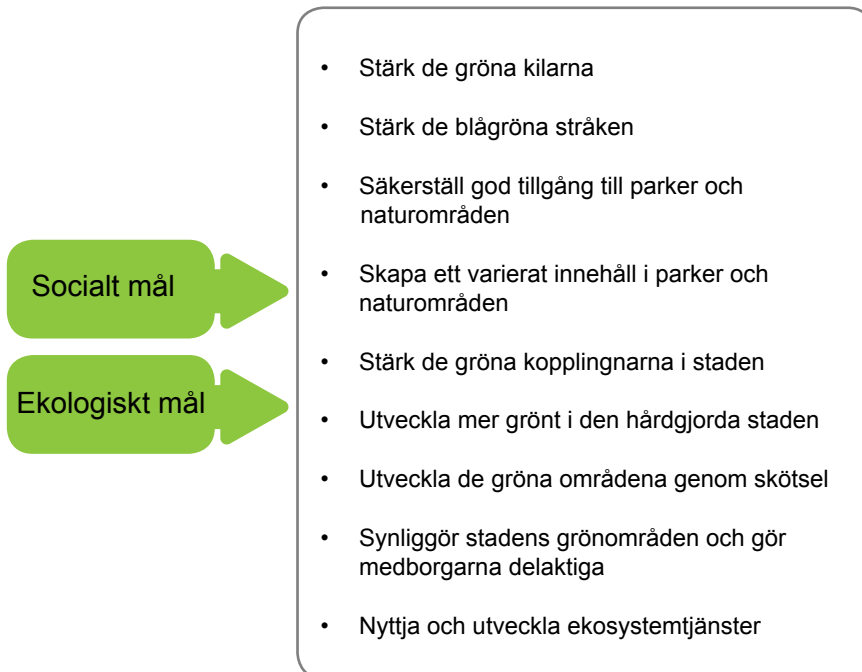
I ett Göteborg med ett rikt växt- och djurliv och där ekosystemens tjänster tas till vara, finns en mångfald av olika naturtyper med god spridning över staden. I stadens gröna områden nyttjas och utvecklas ekosystemtjänster, som klimatreglering och biologisk mångfald. De gröna områdena är tillräckligt stora och har kopplingar mellan sig, för att olika arter långsiktigt ska kunna leva och utvecklas. Stadens gröna områden sköts för att gynna ett rikt växt- och djurliv och ekosystemtjänster.

I Göteborg ska det finnas ett nätverk av små parker och naturområden nära människor. Det ska finnas upplevelserika stadsdelsparker, stadsparker och större natur- och rekreationsområden, som ger staden identitet och attraktivitet. De regionövergriande blå stråken och gröna kilarna ger stora sammanhängande områden och kopplingar, som främjar friluftsliv och ett rikt växt- och djurliv.

1.4.3 Strategier

Strategierna visar hur vi kan uppnå målen. Strategierna går att använda på många olika planeringsnivåer, från detaljplan till investeringar, drift och underhåll. I varje strategi finns underrubriker, som svarar upp mot både det sociala och det ekologiska målet.

De nio strategierna visar hur både det sociala och ekologiska målet kan uppnås.

1.4.4 Övriga viktiga områden för den gröna strukturen

Förutom offentligt tillgänglig mark, som kommunen råder över, finns det andra områden, som är av stor vikt ur grönstrategisk synpunkt. Även om kommunen har en begränsad rådighet över dessa områden bör planerare förhålla sig till dem, vid planering av den gröna strukturen i staden. Några exempel är villaträdgårdar, jordbruksmark och golfbanor. I dokumentet finns en kortfattad beskrivning av respektive område och dess betydelse ur social och ekologisk synvinkel.

1.4.5 Bilaga: Förslag till fortsatt arbete

Grönstrategin, Strategi för utbyggnadsplanering och Trafikstrategi för en nära storstad pekar tillsammans ut en riktning för stadsutvecklingen i Göteborg. För att mål och strategier ska bli verklighet behöver Staden arbeta vidare, i enlighet med inriktningen i dokumenten, både i plan- investerings- och driftskeden. I bilagan finns förslag till hur det fortsatta arbetet kan ske.

Förutsättningar ändras ständigt på grund av att staden förändras och på grund av att vi lär oss mer. Därför behöver grönstrategin uppdateras med jämna mellanrum, för att ständigt vara aktuell.

Fotograf: Peter Svenson

KAPITEL 2 FÖRUTSÄTTNINGAR

2 FÖRUTSÄTTNINGAR

Grundförutsättningarna för grönstrategin är landskapet och den befintliga staden, med sina avtryck från olika epoker. Grönstrategin tar även sin utgångspunkt i en rad redan antagna dokument. Nedan följer en kort sammanställning av förutsättningar för grönstrategin.

2.1 ANTAGNA DOKUMENT

Grönstrategin tar sin utgångspunkt i en mängd planer, program och måldokument. Bland annat Översiktsplan för Göteborg, Göteborgs miljömål, Göteborgsregionens strukturbild och parkprogrammet. I följande kapitel finns information om några av de dokument, som ligger till grund för grönstrategin, samt en kort sammanfattning av vad de innehåller. I takt med att ny kunskap tas fram och ställningstaganden i nationella, regionala och kommunala policies, riktlinjer och planer ändras behöver grönstrategin uppdateras.

2.1.1 Regionala mål

En dialog förs, genom rådslag, mellan Göteborgsregionens medlemskommuner och förbundsstyrelse, som ligger till grund för en hållbar utveckling av Göteborgsregionen. Göteborgsregionens förbundsfullmäktige antog i juni 2013 mål- och strategidokumentet Uthållig tillväxt - mål och strategier med fokus på hållbar regional struktur. En del av det goda livet i Göteborgsregionen.

Här identifieras fyra mål- och strategiområden som är viktiga i arbetet med att utveckla regionens struktur. Dessa är:

- stimulera en fortsatt befolkningstillväxt och samtidigt ta vara på de möjligheter en fortsatt regionförstoring ger
- stärka de kvaliteter som gör att vi vill leva och verka i samt besöka Göteborgsregionen
- skapa en stark och långsiktigt hållbar regional struktur som utgår från storstadsområdets möjligheter
- utveckla ett långsiktigt hållbart transportsystem med en attraktiv kollektivtrafik

2.1.2 Strukturbild för Göteborgsregionen (2008)

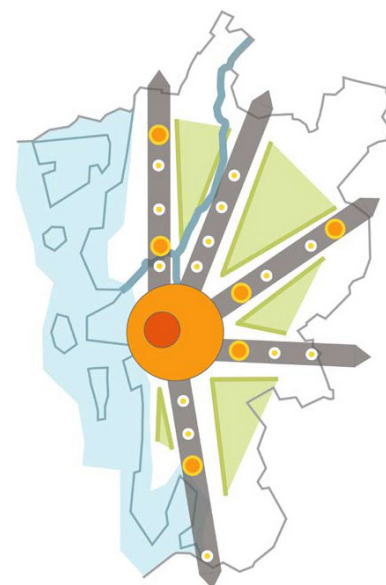
Strukturbild för Göteborgsregionen är en överenskommelse om att vi gemensamt tar ansvar för att den regionala strukturen är långsiktigt hållbar. Den är godkänd av Göteborgsregionens förbundsstyrelse 2008-05-23. Bilden är förenklad för att fånga de övergripande strukturbildande element, som är av betydelse för att skapa en samsyn kring hur Göteborgsregionen ska utvecklas. Ambitionen är att medlemskommunerna (Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Orust), lokalt tar ansvar för att den regionala strukturen är långsiktigt hållbar genom att i sin planering utgå från och följa strukturbild och överenskommelse. Speciellt uppmärksammas sambandet mellan infrastruktur och bebyggelseutveckling. Strukturen består av: regionkärnan, det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken, kustzonen, Göta älv och de gröna kilarna.

Planeringen, av Göteborgs regionala grönstruktur, på övergripande nivå har en lång historik. Redan i 1963 års regionplan fanns ett tänk kring de gröna kilarna. (Regionplaneförbundet 1963/1964). På 1970-talet följdes detta upp med stora studier kring de större frilufts- och naturområdena Sandsjöbacka, Delsjöområdet (Göteborgs stadskollegium 1969), Härskogsområdet (Göteborgsregionen 1976), Vättlefjäll och Svartedalen.

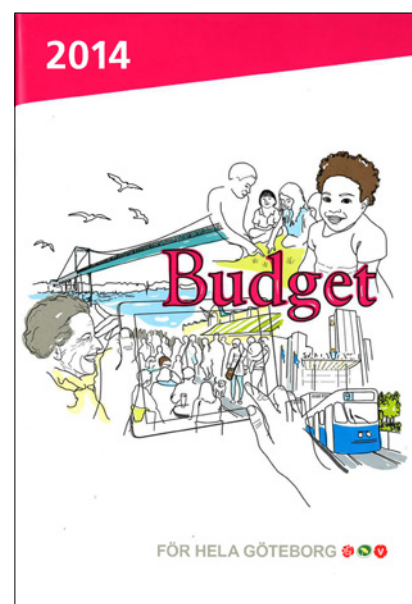
2.1.3 Budget för Göteborgs stad

Kommunfullmäktige beslutar årligen om en ny gällande budget. Budgeten är det övergripande och överordnade styrdokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser. Budgetens roll är att inom de ekonomiska ramarna och gällande lagstiftning ange kommunfullmäktiges prioriterade mål och inriktningar. Planer, program, riktlinjer och policier, som kommunfullmäktige har antagit, är underordnade budgeten och har en stödjande funktion. Utgångspunkten för budgeten är de tre hållbarhetsdimensionerna, som är ömsesidigt beroende av varandra:

- den ekologiska dimensionen
- den ekonomiska dimensionen
- den sociala dimensionen

Strukturbild över Göteborgsregionen (GR)

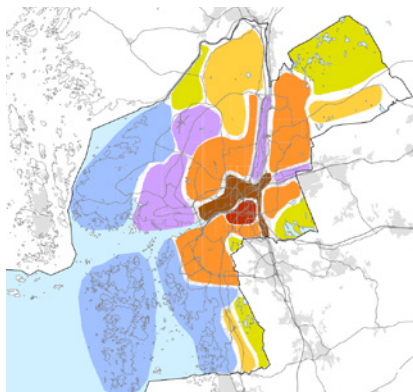

Budget för Göteborgs Stad 2014

ÖVERSIKTSPLANENS
13 STRATEGISKA FRÅGOR

1. GÖTEBORGS ROLL I EN VÄXANDE REGION
2. ATTRAKTIV STADSMILJÖ
3. ROBUST SAMHÄLLE
4. FLER BOSTÄDER
5. VÄXANDE OCH FÖRÄNDRAD HANDEL
6. EXPANSIVT NÄRINGS LIV
7. NORDENS LOGISTIKCENTRUM
8. FÖRÄNDRAT TRANSPORTBEHOV
9. MÅNGFALD - TRYGGT OCH MÄNSKLIGT
10. REKREATION OCH HÄLSA FÖR ÖKAD LIVSKVALITET
11. NATUR- OCH KULTURMILJÖER FÖR ATTRAKTIVITET
12. TILLGÅNG TILL KUSTEN
13. SÄRSKILDA LOKALISERINGAR

UTBYGGNADSORDNING
FÖR GÖTEBORG

- Centrala Göteborg - Innerstaden
- Centrala Göteborg - Förnyelseor
- Mellanstaden
- Ytterstaden - Framtida utvecklingsområden
- Kustnära områden och skärgården
- Storindustri, hamn och logistik
- Naturområden

2.1.4 Översiktsplan för Göteborg

År 2009 antog Göteborgs fullmäktige en ny Översiktsplan för Göteborg. Den utgår ifrån att Göteborg ska utvecklas till en livskraftig, långsiktigt hållbar stad med balans mellan sociala, ekonomiska och miljömässiga faktorer. I detta dokument kommer Översiktsplan för Göteborg fortsättningsvis att benämnas översiktsplanen, för att underlätta läsningen.

Utgångspunkten är att stärka Göteborgs unika tillgångar, såväl byggda miljöer som natur- och kustområden. Göteborg ska vara en stad där det goda livet är möjligt för alla, både nu och i framtiden. Stadens infrastruktur ska kunna nyttjas effektivt och trafikens miljöpåverkan minimeras. Göteborg ska vara ett starkt regioncentrum där konkurrenskraft förenas med omsorg om det lokala livet. Segregation ska vändas till integration och alla ska kunna vara med och påverka sin egen och stadens framtid.

Översiktsplanen anger 13 strategiska frågor, för varje fråga anges mål och strategier, se marginal.

Tematiska tillägg till översiktsplanen är Jordbruksmark och Vatten så klart.

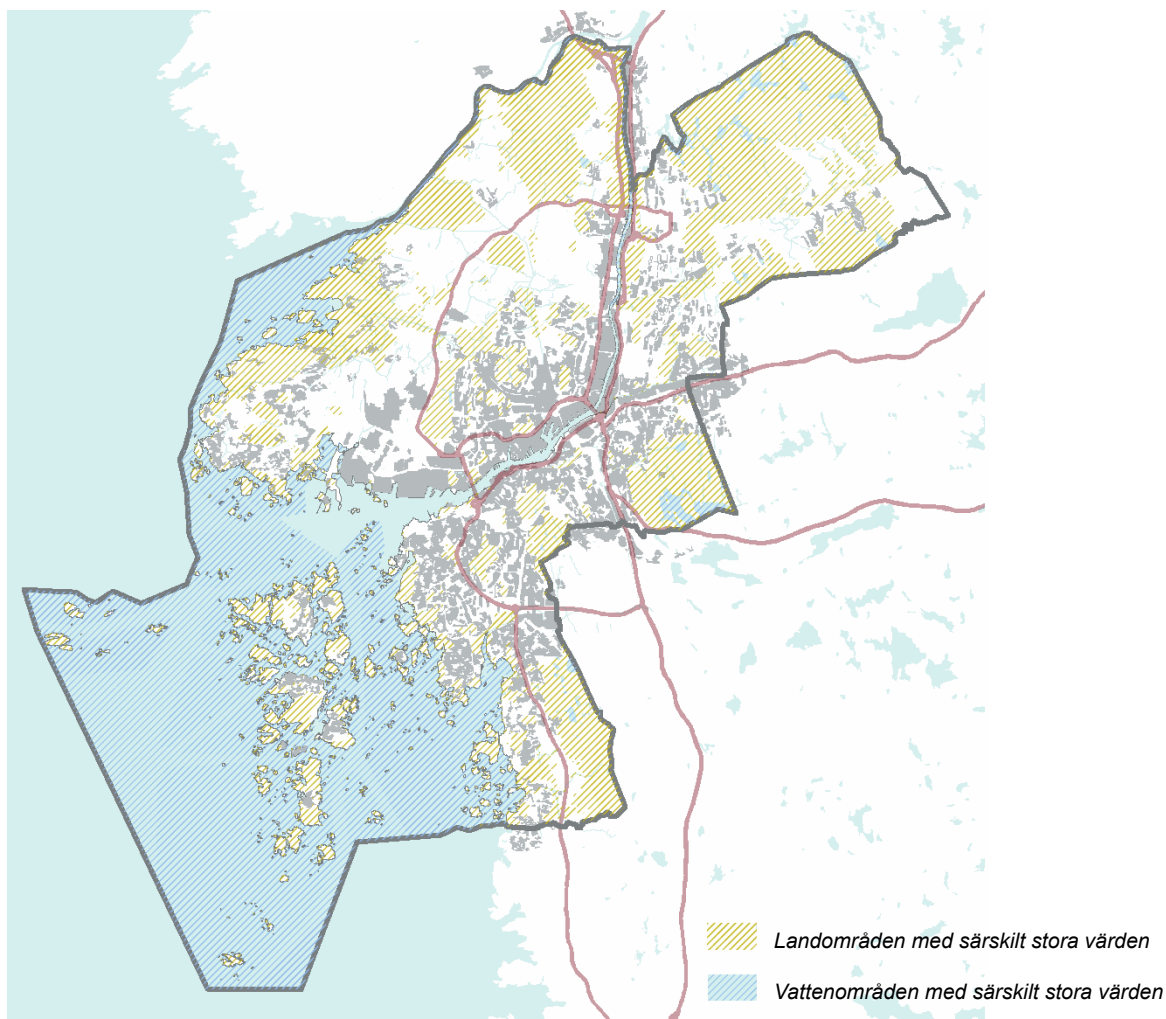
2.1.4.1 Inriktning för stadens utveckling – Utbyggnadsordning

I översiktsplanen anges en tydlig inriktning för stadens utveckling genom en utbyggnadsordning för staden: ”Fortsatt planering i Göteborgs stad ska i första hand ske med inriktning mot komplettering av den byggda staden i kombination med byggande i strategiska knutpunkter.”

Utbyggnadsordningen innebär att man ska bygga staden inifrån och ut. I de centrala förnyelseområdena ska en tätare stad utvecklas, som gör regionens centrum större, tätare, tillgängligare och attraktivare. Kring strategiska knutpunkter, se begreppsförklaring, eftersträvas en tät bebyggelse, som samlar funktioner och människor, för att skapa levande platser under många av dygnets timmar. Strategiska knutpunkter är: City, Backaplan, Frölunda torg, Gamlestaden och Angeredens centrum. Ytterområden, med potential för framtida utbyggnad, bör sparas för att skapa handlingsfrihet för framtiden. Gemensamt för dessa ytterområden är att utbyggnad kräver satsningar på ny infrastruktur och service. Syftet med dokumentet Strategi för utbyggnadsplanering är att fördjupa och konkretisera översiktsplanens förslag till utbyggnadsordning.

2.1.4.2 Landskap med särskilt stora värden

I översiktsplanens del 2, Användning av mark och vatten, finns landskap med särskilt stora värden beskrivna. De är landområden, med särskilt stora värden för naturvård, friluftsliv, landskapsbild och kulturlandskap, och havsområden, med särskilt stora värden för naturvård, friluftsliv och yrkesfiske. Utförligare beskrivningar och tematiska kartor för dessa områden och miljöer finns under respektive avsnitt i översiktsplanens del 3.

Översiktsplanens bild över områden med särskilt stora värden för naturvården, yrkesfisket, kulturvården, landskapsbilden och friluftslivet. Områdena finns beskrivna i Översiktsplan för Göteborg del 2, användning av mark- och vattenområden, s14-17.

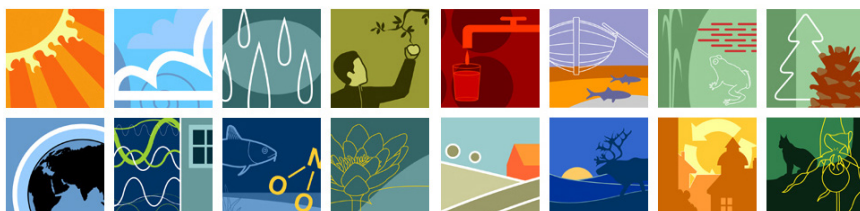
GÖTEBORGS MILJÖMÅL

1. BARA NATURLIG FÖRSURNING
2. BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN
3. ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP
OCH MYLLRANDE VÅTMARKER
4. ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV
5. FRISK LUFT
6. GIFTFRI MILJÖ
7. GOD BEBYGGD MILJÖ
8. GRUNDTVATTEN AV GOD
KVALITET
9. HAV I BALANS SAMT LEVANDE
KUST OCH SKÄRGÅRD
10. INGEN ÖVERGÖDNING
11. LEVANDE SJÖAR OCH
VATTENDRAG
12. LEVANDE SKOGAR

2.1.5 Göteborgs miljömål

Göteborgs Stad har tagit fram tolv lokala miljömål utifrån de sexton nationella miljö kvalitetsmålen. Kommunfullmäktige har antagit dessa, se marginal.

De lokala miljömålen följs upp av miljöförvaltningen i miljörapporten, som ges ut varje år för att ge en överblick av miljö tillståndet i Göteborg. Bedömningen av de lokala miljö kvalitetsmålen baseras på fakta tillsammans med trender, prognoser och åtgärder som speglar miljö tillståndet i Göteborg.

De 16 nationella miljömålen, var och ett illustrerat med en bild.

2.1.6 Övriga vägledande dokument

2.1.6.1 Naturvårdsprogram

Park- och naturförvaltningens Naturvårdsprogram (mars 2005) är ett styrdokument där huvud- och delmål för kommunens naturområden finns beskrivna. Skötselplaner, planerade skötselåtgärder samt arbetsbeskrivningar visar hur olika områden ska skötas. Till grund för arbetet ligger bland annat bestämmelser för reservat och Natura 2000-områden, miljöbalken, de nationella miljökvalitetsmålen och Göteborgs miljöpolicy.

Naturvårdsprogrammet innehåller tre huvudmål och tjugonio delmål, som berör bland annat skog, våtmark, ängs- och betesmark, sötvatten med biotoper, artbevarande, kulturlämningar, friluftsupplevelser och tillgänglighet. Huvudmålen består av naturvärden, friluftsvärden och kulturvärden

Planeringsunderlaget Natur, kultur och sociotop i Göteborg ger förvaltningen ett utgångsläge när det gäller kvantitet och kvalitet för olika biotoper och dylikt. Med detta kunskapsunderlag kan delmålen i naturvårdsprogrammet kvantifieras, tidsättas och följas upp.

2.1.6.2 Parkprogram Ge rum för landskapet!

I parkprogrammet har fem strategier formulerats för att ta vara på de möjligheter som finns för att Göteborg ska bli en ännu mer upplevelserik parkstad och en föregångare inom stadsplanering. Park- och naturnämnden antog parkprogrammet 12 april 2007.

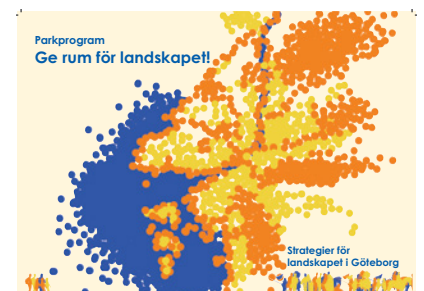
De fem huvudstrategierna för parkprogrammet är: karaktär, inom räckhåll, omhändertaget, ställa till förfogande och variation. Parkprogrammet är utgångspunkten för ett utvecklingsarbete som innebär framtagande av stadsdelsvisa parkplaner.

Arbetsmodellen med parkplaner bygger på att personer med olika kompetens från stadsdelsförvaltningarna och fackförvaltningarna samarbetar. Tillsammans skapar arbetsgruppen en utvecklingsplan för parker och natur utifrån strategierna i parkprogrammet.

NATURVÅRDSPROGRAM

PARKPROGRAM

Vägledande dokument underlättar för planering och beslut gällande offentliga platser i Göteborg.

ENKLARE VARDAGSLIV FÖR FLER

Göteborg stadsplanerar med 2035 i sikte

För att Göteborg ska fortsätta utvecklas till en attraktiv och hållbar stad krävs en samordnad markplanering. Därför har staden tagit fram fyra strategiska dokument som tillsammans anger inriktningen för hur Göteborg ska bli en stad som erbjuder ett enklare vardagsliv för fler i en grön och livfull stad.

Strategiernas gemensamma tidshorisont är ca år 2035. Då beräknas Göteborg ha 150 000 fler boende och 80 000 fler arbetstillfällen och vara kärnan i en arbetsmarknadsregion med 1,75 miljoner invånare. Översiktsplanen som antogs 2009 och som är det övergripande styr-dokumentet för stadens markanvändning är den gemensamma utgångspunkten.

Strategi för utbyggnadsplanering visar vilka platser som har särskilt goda förutsättningar för en hållbar stadsutveckling, där fler invånare har nära till mataffären, skolan, busshållplatsen – allt det som gör att vardagen blir lite enklare. Detta ska åstadkommas genom att bygga den redan byggda staden tätare.

Vision Älvstaden anger på vilket sätt och med vilka kvaliteter som de centrala utvecklingsområdena i Göteborg ska växa fram. Älvstaden ska vara öppen för världen. Den ska vara inkluderande, grön och dynamisk. Den ska utformas så att den helar staden, möter vattnet och stärker den regionala kärnan.

Trafikstrategi för en nära storstad visar hur trafiksystemet behöver utvecklas i takt med att fler bor, arbetar, handlar, studerar och möts i staden. Det ska vara lätt att nå fram i Göteborg, stadsmiljöerna ska upplevas attraktiva och bidra till ett rikt stadsliv och Göteborg ska vara världsledande i effektiv och klimatsmart godshantering.

Grönstrategi för en tät och grön stad visar hur Göteborg kan förbli och ytterligare utvecklas till en stad med stora gröna kvaliteter, ur såväl ett socialt som ekologiskt perspektiv, samtidigt som staden byggs tätare. Den visar vilka kvaliteter som ska finnas i det framtida täta gröna Göteborg och hur vi ska arbeta för att nå dessa.

Staden behöver vara tydlig med hur Göteborg ska utvecklas. Det ger invånare, näringsliv och andra intressenter möjlighet att i sin tur fatta långsiktiga beslut som leder i samma riktning – för en attraktiv, hållbar och konkurrenskraftig stad. Strategierna är ett stöd för stadens politiker och tjänstemän i deras prioriteringar, genom att visa var ny bebyggelse gör störst skillnad genom att skapa förutsättningar för "enkla vardag för fler".

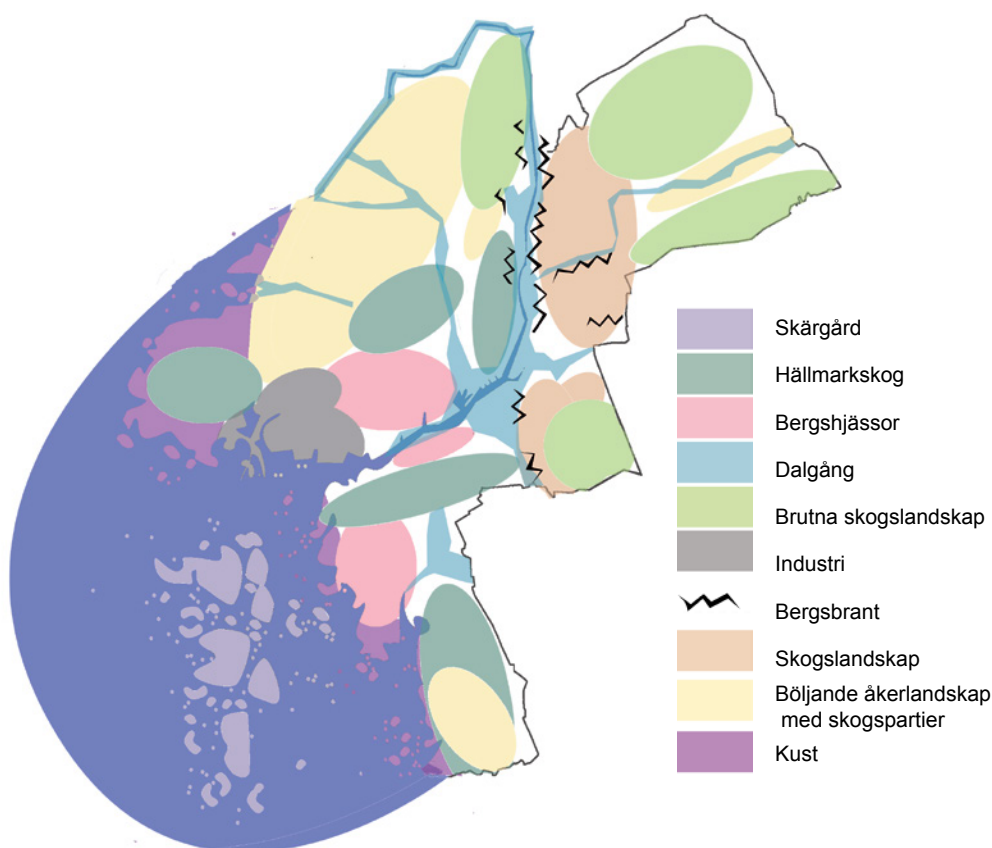
2.2 GÖTEBORGS LANDSKAP

Göteborgslandskapet består av berg, kust, dalar och skog. Staden är byggd på detta varierade och rika landskap och det är något vi måste förhålla oss till.

I parkprogram Ge rum för landskapet!, står följande:

”Att hitta och förstärka det som är karaktäristiskt, i det stora och det lilla, är att förstärka upplevelserna i Göteborg och av Göteborg.”

Genom att utgå från landskapet och förstärka dess olika karaktärer, har vi möjlighet att skapa intressanta, unika och varierade platser. Detta ger platser med ett rikt liv både ur ett socialt och ekologiskt perspektiv.

Göteborgs landskapskaraktärer enligt park- och naturförvaltningens parkprogram

2.2.1 Berg

För oss människor är Göteborgs toppar och branter viktiga som landmärken. Många berg erbjuder vidsträckt utsikt, bidrar med rika upplevelser och ger staden identitet. De parker och naturområden, som inte hänger ihop rent fysiskt, kan bindas samman visuellt genom sina utsiktsplatser. Bergsmiljöerna har även värden av stor betydelse för den biologiska mångfalden i staden. Bergsbranter är till exempel viktiga häckningsplatser för fåglar och kan inrymma speciella växtmiljöer. Ett sådant område är Getryggen i Delsjöområdet där fukthedarna hyser hotade växter och djur, som exempelvis fjärilen Alkonblåvinge.

Fjällbo ängar och berg
Fotograf: Peter Svenson

Grund havsvik längs Vrångös kust

2.2.2 Kust och sjöar

Göteborg har vuxit fram där land möter hav. Kusten och skärgården är därför viktig för stadens karaktär och attraktivitet. Kusten består av många olika naturtyper men domineras av öppna urbergsplatåer med mellanliggande odlingsmark och strandängar. Kustlinjen med sina klippstränder är starkt böljande, vilket ger utrymme för många människor att vistas där.

Skärgården består av öar med utpräglad klippkaraktär. Det finns även en del gräsbevuxna stråk och strandängar och på de större öarna en del mindre skogspartier. Kustmiljöerna har stora värden för staden, både ur ett socialt och ekologiskt perspektiv.

I Göteborg finns mer än 70 sjöar och många ligger i mer höglänta områden som Vättlefjäll, Delsjöområdet och Sandsjöbacka. Sjöarna har ofta höga rekreativvärden och inbjuder till bland annat promenader med vackra vyer, bad, paddling och fiske. Sjöarna har stor betydelse för den biologiska mångfalden, både när det gäller växt- och djurliv.

2.2.3 Dalar

Göta älv och Nordre älv dominerar Göteborgs landskap. Här finns även ytterligare ett antal mindre ådalar, som Lärjeån, Säveån och Kvillebäcken. I Askim och på norra Hisingen förekommer odlingsmark i dalgångarna mellan de skogsbeklädda bergmassiven. Längs de vindlande älv- och ådalarna finns ett rikt växt- och djurliv. Dalarna är också viktiga, ur socialt perspektiv, som rörelsetstråk för oss människor både för vardagstransport och för rekreativa promenader och cykelturer.

Att värna och utveckla stadens stråk längs vatten finns med i flera måldokument och är viktigt både ur ett socialt och ekologiskt perspektiv. Ett sådant exempel är Kvillebäcksstråket, som går från Frihamnen norrut förbi Hökällaområdet.

Utsikt över Lärjedalen

2.2.4 Skog

Skogen i Göteborg består till stor del av kuperade områden med barr- och lövträd, där tall och björk dominerar. Många av skogsområdena är belägna på urbergsplatåer och har inslag av våtmarker och utspridda sjöar. Skogen, som möter Göteborg i norr och öster, fungerar som välbesökta friluftsområden nära storstaden.

I de böljande odlingslandskapen på Hisingen och i södra Göteborg finns skogspartier med ek och andra lövträd. Utmed dalgångarna finns ofta lövravinskogar, som många gånger är nästintill djungellika. Ett exempel på detta är ravinskogarna i Lärjeåns dalgång, som har stor andel ädellövträd. Skogarna där har ett särskilt rikt växt- och djurliv och är populära strövområden. På de magra bergsområdena närmast kusten domineras skogen av glesvuxen tall eller ek.

Göddered

2.3 GÖTEBORGS GRÖNA HISTORIA

Göteborgs parker, grönområden och trädplanteringar har vuxit fram under olika tidsepoker. De har olika karaktärer beroende på när de skapades och speglar idéer från sin tids konst och arkitektur. Tillsammans visar dessa gröna miljöer ”spår” av hur staden har vuxit fram. De fungerar som historisk referens, samtidigt som de skapar variation i stadsbilden.

Vid förändring i staden behöver planerare ta hänsyn till de olika gröna karaktärer, som uppkommit under olika tidsperioder, för att säkerställa att stadens kulturhistoria fortsätter att synas i den fysiska miljön.

Nedan följer en kortfattad sammanfattning av Göteborgs grönska ur ett historiskt perspektiv.

STRATEGI FÖR UTBYGGNADSPANERING

Läs mer om stadens olika karaktärer i Strategi för utbyggnadsplanering samt i skriften Stadsbyggnadskvaliteter.

2.3.1 Trädplanteringar och landeriträdgårdar, omkring 1620-1800

Göteborg anlades på 1600-talet och byggdes efter en strikt rutnätsplan, med kanaler efter holländskt mönster. Det viktigaste gröna inslaget var ekskogen på Stora Otterhällan. Under senare delen av 1600-talet och 1700-talet planterades trädrader utmed vattendrag och vägar. Till exempel planterades den södra infartsvägen till staden, Gamla Allén, som än i dag kantas av träd.

Enstaka tomter innanför Vallgraven, som domkyrkotomten och nuvarande Kronhuskvarteret, planterades under 1700-talet med träd. Vissa av dem står kvar än i dag. Omgivningarna utanför Göteborgs stadskärna utgjordes av landsbygd. Här låg flera större herrgårdslänkande jordbruksmiljöer, så kallade landerier som försåg staden med förnödenheter. Landerier som Johanneberg, Stora Katrinelund (Burgårdsparken) och Bagaregården finns ännu kvar i staden som platser med mer lantlig karaktär och påminner om denna epok. Viktiga platser för försvaret som tidigare låg i stadens utkant, som Skansen Kronan och Heden, är i dag öppna ytor i staden.

Lindars längs Fattighusån (Stampgatan) planterade ca 1770.

2.3.2 Stadsparker, trädkantade boulevarder och förträdgårdar, omkring 1800- 1900

I början av 1800-talet revs befästningarna runt om Göteborg. Hela stråket utanför vallgraven iordningställdes som park efter samtida stadsplaneidéer om promenadstråk och rekreation i staden. Förutom Kungsparken och Trädgårdsföreningen skapades andra offentliga parker som Slottsskogen, Billdals park och Överåsparken. Parkerna utformades med inspiration från engelska landskapsparker. Vid 1820-talet anlades även Nya Allén.

Under senare delen av 1800-talet byggdes Vasastaden och Lorensberg, efter en för sin tid mycket modern stadsplan. Den innehöll huvudstråk av breda trädplanterade gator, som Vasagatan och Kungsportsavenyn, med inspiration från Paris boulevarder. Bebyggelsen längs Kungsportsavenyn, liksom Storgatan och Parkgatan, hade förträdgårdar. När Linnégatan senare byggdes med stenhus fick även denna gata en tidstypisk utformning med trädrader och förträdgårdar. I dag är många förträdgårdar omvandlade till uteserveringar eller andra hårdgjorda ytor.

Göteborg år 1942. Kungsparken, Nya Allén och Trädgårdsföreningen bildar än i dag ett parkstråk längs med vallgraven.

2.3.3 Träd och planteringar på torg och platsbildningar, omkring 1900 – 1930

Mellan 1907-1927 ansvarade Albert Lilienberg för Göteborgs stadsplanering. Lilienberg introducerade nya typer av planer för staden, som frångick de tidigare mer strikta rutnätplanerna. Gator och byggnader fick nu en friare placering som anpassades efter landskapets befintliga terräng. Områden som Änggården, Bagaregården, Kålltorp, Kungsladugård, Majorna samt Kvillestaden och Brämaregården i Lundby byggdes under denna tid. Stadsplanerna innehöll små torg och platser, som planerades med tanke på sikt mellan olika viktiga punkter. Ofta ramades platserna in av träd. Gatumiljön präglades även under denna tid av förträdgårdar, som i Kungsladugård.

Kvarterstad , Mariaplan

Bostadsbebyggelse i kvarter, både från Lilienbergs tid och från 1800-talet, har en tydlig avgränsning mellan privat kvartersmark och de offentliga rummen. Parkerna och torgen utgörs i stor utsträckning av små platser som ligger som insprängda oaser i den förtätade staden och fungerar som lek- och mötesplatser.

2.3.4 Funktionalismen, omkring 1930-1940

Parkrummen planerades som halvoffentliga grönområden och gränserna är flytande mellan halvprivata och halvoffentliga stadsrum. Naturmarken togs medvetet till vara och bostadshusens koppling till landskap och natur utvecklades. Parkernas formspråk är enkelt och logiskt och de utformades för att vara lättskötta och luftiga med fokus på sundhet i bostadsområdet. Bostadsgårdarna planerades med sammanhållna ytor och stora träd. Områden som byggdes nu var bland andra Johanneberg och Sandarna.

2.3.5 Grannskapsområden, 1940-1950-talen

Trafikseparering och slutna gårdsrum med kontakt till gemensamma parkytor gav en halvprivat karaktär även under denna period. Större stadsdelområden planerades som en helhet där behoven av friytor av olika typ tillgodosågs inom enheten. Bostadshusens koppling till landskap och natur utvecklades och utemiljön kunde vara asfalterad och ha bevarade naturpartier som kullar med trädgångar. Större och rumsskapande träd har en stor betydelse för upplevelsen. Bostadsområden i Guldheden, Kortedala och Torpa uppfördes vid denna tid.

2.3.6 Trafikseparerade bostadsområden, omkring 1960-1975

Med bilismens genomslag under sextiotalet följde en allt högre grad av funktionsuppdelning. Under 1960-talet började man satsa på parker och naturområden för rekreation, friluftsliv och naturintresse, en inriktning som fortsatte fram till 1980-talet. Områden som Vättlefjäll, Sandsjöbacka, Delsjön, Vrångö skärgårdsreservat, Änggårdsbergen, Hisingsparken är exempel på parker och naturområden som gjordes mer tillgängliga för invånarna. Dalen i Gårdsten och Galaxen i Bergsjön är exempel på naturområden som sparats inne i bostadsområdena.

De stora industriområden som byggdes under denna period är välplanerade och i anslutning till kontor ofta även gröna, till exempel Volvos huvudkontor i Torslanda.

Tidigare årtiondens placering av bostäder, som anpassats efter landskapets terräng, upphörde då mer ekonomiskt rationella metoder för byggande började råda, som plansprängning och utfyllnader. Ordet grönområde blev nu ett mer frekvent begrepp än det tidigare mer vanligt förekommande park. Bostadsgårdarna från denna tid, liksom grönområdena, kännetecknas av att vara storskaliga och öppna med en tydlig funktionsuppdelning. En viss del av byggkostnaden var avsatt för utemiljöns utsmyckningar och konst. Så kallade parklekar med tillhörande personal startade i nya områden och skulle enligt statliga normer för bostadsmiljöer ligga på gångavstånd och ha plats för exempelvis bollek, sandlek och bygglek.

2.3.7 Sanerade områden i centrala staden 1965-1980

Under denna period rivs eller ”saneras” många äldre områden i innerstaden. Detta får till följd att det uppstår mellanrum, öppna grönytor i en tidigare tät stadsstruktur. De sanerade ytorna ersätts sedan med nybyggnation av en helt annan, ofta mer storskalig karaktär. Nu försvann de trånga gårdar som präglade äldre stadskvarter som i Landala eller Annedal och ersattes av nya bostadsmiljöer med storgårdar och större andel infrastruktur.

2.3.8 Omvandlingsområden och förtätning från 1980-talet till och med 2000-talet

De första hamnarna och industrierna i Göteborg anlades utmed åar och vid älvstranden. Under denna period har delar av hamn- och industriområdena utmed älven omvandlats till bostads- och rekreationsområden, framförallt norra Älvstranden. I förtättningsområdena är parktillgången generellt låg. Framför allt finns få flexibla plana ytor för bollspel och liknande aktiviteter. Exempel är platser som Norra Älvstrandens kajstråk och Lindholmsallén.

Mellan 1970- och 80-talen blev småhusområdena tätare på bekostnad av trädgårdar och bostadsnära grönytor. Sedan 1990-talet har trädgårdarna i många småhusområden krympt liksom de gemensamma parkrummen.

2.3.9 Institutionsområden: Sjukhus, universitet/högskola med mera

Institutionsområden är ofta utbyggda med hus i park eller åtminstone hus som förhåller sig fria från gatan. Sjukhusen byggdes förr som fristående byggnader i ett öppet parklandskap med tanken om att minska smittspridning och att frisk luft och solljus skulle bota patienten. Sjukhusparken hade ett rekreativt värde både för de patienter som kunde vistas i den och för de som enbart såg den från sitt sjukhusfönster.

Fotograf: Peter Svenson

KAPITEL 3

MÅL

3 MÅL

För att kunna bevara och utveckla en hållbar stad är det viktigt att stärka sociala och ekologiska aspekter i stadens offentliga rum. Detta är en förutsättning för att staden ska bli långsiktigt ekonomiskt hållbar. Nedan följer en beskrivning av **varför** det är viktigt med en grönstrategi och **vad** det är grönstrategin ska hjälpa oss att åstadkomma.

3.1 DÄRFÖR BEHÖVS GRÖNSTRATEGI FÖR EN TÄT OCH GRÖN STAD

Befolkningen ökar och staden ska, enligt Översiktsplan för Göteborg, byggas tätare. Detta ska ske genom att komplettera den redan byggda staden, i kombination med stadsutveckling i strategiska knutpunkter. Även Göteborgsregionen har liknande mål i sina styrdokument, som Strukturbild för Göteborgsregionen (2008) och Hållbar tillväxt (2013).

Den täta staden kan erbjuda närhet till service, handel och andra målpunkter. Den täta staden ger fler möjligheter att klara sin vardag till fots, med cykel och med kollektivtrafik. För att vara hållbar behöver den täta staden även ha rum för stadsliv, ett rikt växt- och djurliv och en rad ekosystemtjänster.

Grönstrategin visar på en viljeinriktning och är ett underlag för planering. Målen i detta dokument beskriver vad som är viktigt att planera för, ur social och ekologisk synvinkel, i de offentliga rum som staden råder över. Strategierna beskriver hur vi måste arbeta för att nå målen.

Målkonflikter kan förekomma, det är därför viktigt med bra planeringsunderlag och helhetssyn. Genom att samarbeta och planera med utgångspunkt från bland annat Grönstrategi för en tät och grön stad, Strategi för utbyggnadsplanering, och Trafikstrategi för en nära storstad, ges stöd i arbetet med att bygga en tät, grön och hållbar stad.

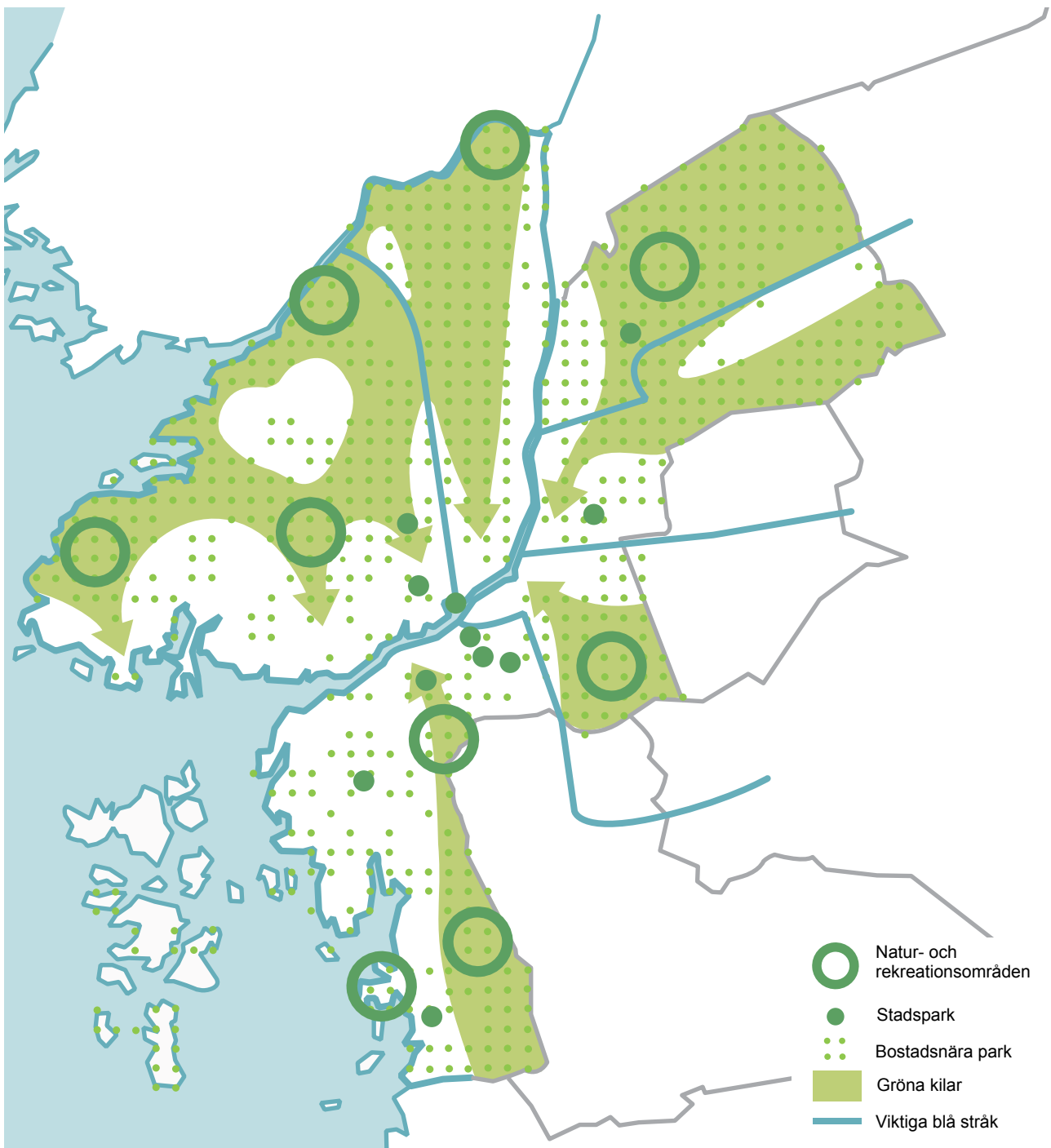
Göteborg ska förbli och ytterligare utvecklas till en stad med stora gröna kvaliteter, ur både ett socialt och ekologiskt perspektiv, samtidigt som vi bygger staden tätare.

Socialt mål:

Göteborg är en tät och grön stad där de offentliga platserna bidrar till ett rikt och hälsosamt stadsliv.

Ekologiskt mål:

Göteborg är en tät och grön stad med ett rikt växt- och djurliv och där ekosystemens tjänster tas tillvara.

I Göteborg ska det finnas ett nätverk av små parker och naturområden nära människor. Det ska finnas upplevelserika stadsdelsparker, stadsparker och större natur- och rekreationsområden, som ger staden identitet och attraktivitet. De regionövergriande blå stråken och gröna kilarna ger stora sammanhängande områden och kopplingar, som främjar friluftsliv och ett rikt växt- och djurliv.

Socialt mål

3.2 GÖTEBORG ÄR EN TÄT OCH GRÖN STAD DÄR DE OFFENTLIGA PLATSERNA BIDRAR TILL ETT RIKT OCH HÄLSOSAMT STADSLIV

Nedan följer en fördjupning av och förklaring till det sociala målet. I texten ges exempel på vad som utgör sociala värden i stadens offentliga rum och som strategierna i dokumentet utgår från. Rubrikerna är hämtade från analysmodellerna social- och barnkonsekvensanalys. Innehållet utgår från Översiktsplan för Göteborg, Göteborgs miljömål, underlag från stadsdelsförvaltningarna, underlag från Folkhälsoinstitutet, miljöpsykologisk forskning från olika universitet med mera.

3.2.1 Sammanhållen stad och vardagsliv

Göteborg ska vara en trygg stad där alla göteborgare kan känna tillhörighet på offentliga platser och ha möjlighet att mötas. Göteborgs parker och naturområden kan bidra till detta genom att fungera som neutrala mötesplatser med blandade funktioner för alla. Parker och naturområden som är tillgängliga för allmänheten kan bidra till att öka känslan av samhörighet. Forskning visar att områden som används som mötesplatser kan ge ökad tillit mellan människor, minska rädsla och konflikter i samhället samt segregation mellan olika grupper. Det är därför viktigt att ha en god spridning på parker och naturområden över hela staden, så att närheten till dem blir god för alla invånare, även i vardagen. Detta bidrar till att utjämna livschanserna för olika grupper i staden. Närheten är särskilt viktig för barn, äldre och andra som har begränsad möjlighet att ta sig längre sträckor. Har man nära, utan hinder och barriärer i form av större vägar eller branter, kan man som barn också tillåtas att gå själv till parken eller naturområdet.

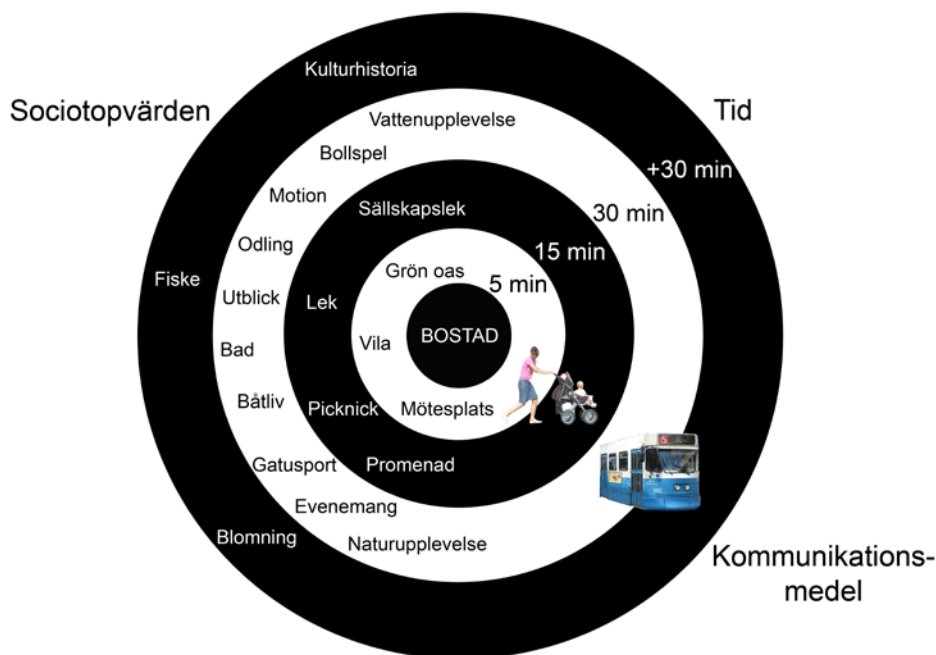
Sammanlänkande områden ökar tillgängligheten och orienterbarheten till målpunkter i staden och ger en grön upplevelse att röra sig i och längs med. Välintegrerade och samlande platser och stråk skapar flöden av gående. Genom en varierad grönstruktur i staden kan fysiska och sociala barriärer överbryggas och kommunikation och rörelse skapas.

SE KAPITEL 6, KARTOR

- Stadsparker och större natur- och rekreationsområden
- Bristanalys bostadsnära park- och naturområden
- Stadsparker och stadsdelsparker

Spontana mötesplatser gjuter liv i staden: den tillfälliga Speaker's corner på Södra Hamngatan.

Göteborgs Stads tjugo sociotopvärden representerar göteborgarnas användning och upplevelse av park- och naturområden. Tiderna motsvarar avstånd från bostad till sociotopvärden inom respektive cirkel. 15-minuterscirkeln motsvarar gångavstånd till stadsdelspark och sociotopvärdena inom cirkeln vad man bör finna i en sådan typ av park. 5-minuterscirkeln motsvarar bostadsnära park- och naturområden.

3.2.2 Samspel

Göteborg ska ha attraktiva och varierade gröna offentliga rum som främjar möten mellan människor. Möten och kontakter är viktiga i staden. En befolkad stadsmiljö upplevs som trygg. Tydliga platser i det offentliga rummet inbjuder till användning och gör det lättare att orientera sig i staden. Göteborg Stads parker och naturområden är några av stadens viktigaste mötesplatser och tillhör göteborgarna. Här finns plats för möten mellan människor, användningen är gratis och alla är välkomna. Att utforma platser för alla göteborgares behov innebär att det blir möjligt att träffas över gränser. För att skapa platser för alla bör dessa planeras med olika innehåll och aktiviteter. Olika grupper, exempelvis barn, ungdomar, äldre, män och kvinnor, har olika syn på vad som är attraktiva områden. Allt kan inte finnas överallt men de större parkerna och naturområdena ska rymma både fartfyllda platser, med möjlighet till samspel och aktiviteter, och rofyllda platser för vila och återhämtning. För att möta behoven och se till allas rättigheter är det viktigt med delaktighet i planeringen. Parker och naturområden kan till exempel ställas till förfogande tillfälligt eller under en längre tid, så att göteborgarna till exempel kan ges chansen att få odla tillsammans.

3.2.3 Identitet

Göteborgs parker och naturområden ska stärka stadens identitet. De är miljöer som göteborgarna känner till och trivs i. Den tillhörighet man känner i ett område hör ihop med områdets speciella karaktär. Identitet kan ha två innebörder, dels en miljökaraktär och dels människans identitet kopplat till miljön. Det är därför viktigt att kunna erbjuda göteborgare och besökare ett brett utbud av både små och stora parker och naturområden med utbredning över hela staden, där var och en kan hitta sin plats att identifiera sig med. Genom att exempelvis öka orienterbarheten till och i parker och naturområden, med tydliga entréer, kan man stärka dess identitet. Specifika eller unika aktiviteter, som till exempel utflyktslekplatser, kan också stärka grönområdets identitet.

Göteborgs gröna kulturhistoriska karaktärer stärker stadens identitet och bidrar till stadskvalitet. Det är därför viktigt att ta hänsyn till historiska karaktärer vid förtätning av staden.

*Utsikt på toppen från Keillers park.
Kulturhistoria som bidrar till parkens identitet och starka bevarandevärde.*

3.2.4 Hälsa

Parker och naturområden ska locka till utevistelse och fysisk aktivitet i vardagen. Detta är viktigt för alla åldrar men för barn är det särskilt viktigt för utveckling av motorik, inlärning och koncentration. Platser som lockar till fysisk aktivitet är viktiga. Andra faktorer som påverkar möjligheterna att leva ett fysiskt aktivt liv, och som kan vara till hjälp vid planering och utformning av stadens gröna rum, är användbarhet, tillgänglighet, trygghet, närhet och attraktivitet.

Användbara platser har många olika kvaliteter. En varierad grönstruktur, anpassad för olika målgruppers användningsområden ska även rymma lugna och tysta områden för återhämtning.

Tillgängliga parker och naturområden ska ha en god orienterbarhet, både till området och inom området, för att kännas trygga och säkra. Det är även viktigt att jobba för ökad tillgänglighet för människor med funktionshinder.

Trygghet i staden är förknippat med människorna i staden. Vi söker oss ofta till platser där det finns andra människor, eftersom det känns tryggt. För att locka människor till grönområden och grönstråk ska målpunkter med aktiviteter och funktioner för vistelse skapas.

Grönområden ska även ligga nära bostäder och verksamheter eftersom avståndet påverkar i vilken grad befolkningen är fysisk aktiv.

Attraktivitet kan innebära en tilltalande gestaltning, men det kan också vara det strategiska läget i staden eller kopplas till bra hållplatslägen i kollektivtrafiken.

Buller kan bidra till ogästvänliga miljöer i stadsmiljön och vara dåligt för hälsan. Stadens parker och naturområden ska fungera som gröna oaser, pauser i stadens brus.

3.3 GÖTEBORG ÄR EN TÄT OCH GRÖN STAD MED ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV OCH DÄR EKOSYSTEMENS TJÄNSTER TAS TILLVARA

Ekologiskt mål

Nedan följer en fördjupning av och förklaring till det ekologiska målet. I texten ges exempel på vad som utgör ekologiska värden i stadens offentliga rum och som strategierna i dokumentet utgår från. Innehållet utgår från Översiktsplan för Göteborg, Göteborgs miljömål med mera.

3.3.1 Mångfald och variation

I Göteborg ska möjligheterna till ett rikt växt- och djurliv stärkas genom mångfald och variation bland stadens gröna områden. Biologisk mångfald är avgörande för att ekosystem ska fungera och kunna anpassas till förändringar. Många arter och naturtyper i världen är hotade och riskerar att försvinna. Utan en mångfald av arter med olika funktioner finns stor risk att exempelvis ekosystemens långsiktiga förmåga att ge oss viktiga ekosystemtjänster avsevärt försämras. Göteborg har en rik biologisk mångfald, med en rad unika arter och naturtyper, som är viktiga att bevara. Detta beror mycket på det variationsrika landskap, som staden är byggd på. De mest värdefulla naturtyperna är ofta ursprungliga för Göteborgsområdet, som exempelvis marina grundbottnar, skalgrusbankar, ädellövskogar, kust och fukthedar samt stränder utmed kusten och älvarna. Särskilt värdefulla naturtyper och arter ska skyddas genom exempelvis reservatsbildning eller biotopskydd och det är viktigt att ekologi integreras i den fysiska planeringen.

3.3.2 Områden och stråk

I Göteborg ska möjligheterna till ett rikt växt- och djurliv stärkas genom att bevara och utveckla viktiga områden och stråk. Vissa arter, framförallt däggdjur och fåglar, kräver stora obrutna, naturområden för att kunna överleva. Det är därför viktigt att bevara vissa stora områden exempelvis Vättlefjäll, Delsjön och Sandsjöbacka och att aktivt arbeta med att stärka de gröna kilar i regionen.

Ett utbyte av gener mellan en arts populationer är en nödvändighet för artens överlevnad. Spridningen av djur och växter mellan värdefulla parker och naturområden behöver därför kunna ske utan större hinder. Vi behöver därför arbeta för att motverka barriäreffekter och istället skapa stråk och korridorer mellan viktiga platser.

3.3.3 Samspel människa

I Göteborg ska möjligheterna till ett rikt växt- och djurliv stärkas, genom rätt skötselinsatser. Många områden med ett rikt växt- och djurliv har utvecklats i samspelet med människan. Äldre metoder för skötsel av landskapet gav innehållsrika miljöer. Idag finns det endast rester kvar av de klassiska miljöerna i jordbruks- och skogslandskapet och många arter återfinns istället, nära människan, i staden. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden är det därför viktigt att arbeta strategiskt med skötselinsatser.

De sociala och ekologiska faktorerna samverkar ofta. Miljöer med ett rikt växt- och djurliv är även miljöer som vi människor tilltalas och mår bra av. Genom bra information kan vi locka fler till utevistelse och friluftsliv både i naturområden och

SE KAPITEL 6, KARTOR

- Skyddade områden
- Höga naturvärden
- Gröna kilar och blå stråk

Marin grundbotten - grund havsvik Valö

Skalgrusbank - Sillvik

Sump - Åskekärret, Hisningen

Blåtåtelvukthed Högsjön Vättlefjäll

parker och på så sätt vinna synergieffekter i samspelet mellan människa och natur. En viktig del av naturvården är att öka medvetenhet, kunskap, förståelse och engagemang för natur- och kulturmiljöns värden genom information och pedagogik. Barn är en viktig målgrupp och pedagogiskt samarbete med skolor är viktigt.

3.3.4 Ekosystemtjänster

Göteborg ska vara en stad där ekosystemtjänster tas tillvara och som är öppen för att utveckla ny kunskap kring dessa frågor. Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de tjänster och funktioner som naturen tillhandahåller och som gynnar människan. Det är tjänster som vi får utförda ”kostnadsfritt” av naturen, vilket gör att de ofta tas för givna. Exempel på ekosystemtjänster är hur våtmarker renar vatten, hur grönområden infiltrerar vatten och hur vegetation reglerar stadens klimat.

Ekosystemtjänster är uppdelade i fyra kategorier:

Producerande, reglerande, kulturella och stödjande tjänster. När det gäller de urbana miljöerna gör de reglerande, de kulturella och de bevarande tjänsterna stora insatser och nytta. Det handlar bland annat om hur stadens grön- och blåstruktur erbjuder ekosystemtjänster i form av klimatreglering, luft- och vattenhantering, bullerdämpande effekter, möjligheten till rekreation och biologisk mångfald.

Om vi planerar staden så att förutsättningar för att de ekosystemtjänster som finns i den urbana miljön, både kan bestå och förbättras, kan samhällsekonomiska vinster skapas. Ekosystemens delar är beroende av varandra. Vi människor har än så länge inte kunskap om alla samband, men det vi vet är att vi är beroende på olika sätt av dessa tjänster. Ekosystemtjänstbegreppen finns därför integrerat i alla strategier i Grönstrategi för en tät och grön stad.

3.4 UTGÅNGSPUNKTER FÖR GRÖNSTRATEGIS MÅL

Mål och strategier i grönstrategin utgår från en rad redan antagna dokument och den redan byggda staden (se kapitel förutsättningar). Nedan följer en sammanställning av kopplingen till Göteborgs miljömål och till Göteborgs Översiktsplans 13 strategiska frågor.

	Översiktsplanens strategiska frågor	Göteborgs miljömål
Socialt mål	Göteborgs roll i en växande region Attraktiv stadsmiljö Fler bostäder Mångfald - tryggt & mänskligt Rekreation & hälsa för ökad livskvalitet Tillgång till kusten	God bebyggd miljö Levande sjöar & vattendrag Hav i balans Levande kust och skärgård Myllrande våtmarker Ett rikt odlingslandskap
Ekologiskt mål	Rekreation och hälsa för ökad livskvalitet Natur- och kulturmiljöer för attraktivitet Tillgång till kusten	Ett rikt växt och djurliv Ett rikt odlingslandskap och myllrande våtmarker Hav i balans Levande kust och skärgård Levande sjöar och vattendrag Levande skogar Begränsad klimatpåverkan Frisk luft Grundvatten av god kvalitet Ingen övergödning

KAPITEL 4 STRATEGIER

4 STRATEGIER

Vi behöver arbeta på ett antal olika nivåer, både geografiska och i olika skeden av planering, för att nå målen. Strategierna ger ett svar på hur vi ska jobba för att nå målen. I alla strategier finns delar som stärker både de sociala och ekologiska kvaliteterna i stadens gröna områden. I följande kapitel presenteras dessa strategier, som är:

Socialt mål

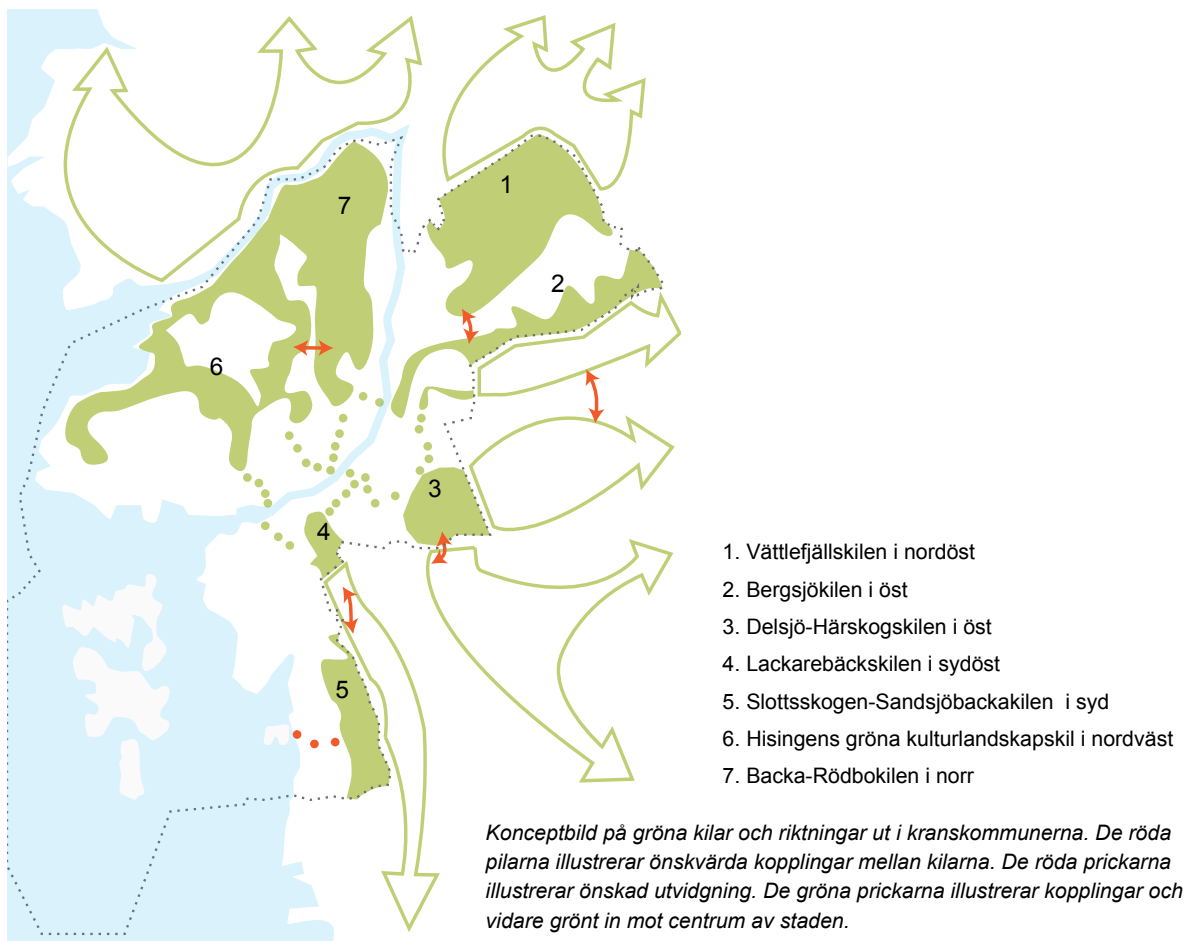
Ekologiskt mål

- Stärk de gröna kilarna
- Stärk de blågröna stråken
- Säkerställ god tillgång till parker och naturområden
- Skapa ett varierat innehåll i parker och naturområden
- Stärk de gröna kopplingarna i staden
- Utveckla mer grönt i den hårdgjorda staden
- Utveckla de gröna områdena genom skötsel
- Synliggör stadens grönområden och gör medborgarna delaktiga
- Nyttja och utveckla ekosystemtjänster

4.1 STÄRK DE GRÖNA KILARNA

I Göteborgsregionen finns ett antal gröna kilar utpekade. De sträcker sig från ytterkanterna av regionen, över kommungränser, ända in till centrala delarna av Göteborg. Utbredningen gör det relativt enkelt att nå dem. Sinsemellan är kilarna avgränsade genom bland annat dalgångar, stora trafikleder och järnvägar.

De gröna kilarna är värdefulla för bevarandet av den biologiska mångfalden, eftersom de är större till ytan än parker i tätorten. Stora, sammanhängande grönområden och vattendrag hjälper även till att reglera temperaturen i de mer bebyggda områdena. Vid all fysisk planering finns ett ansvar att se till att kilarna stärks och inte byggs igen. De gröna kilarna sträcker sig över kommungränserna, vilket gör det viktigt att de berörda kommunerna samarbetar och har tydliga riktlinjer för hur dessa områden ska bevaras och utvecklas. Som en samordnare för kommunövergripande arbete finns Göteborgsregionens kommunalförbund (GR). De har en roll i utvecklandet och bevarandet av de gröna kilarna med ansvar för den regionala planeringen. I arbetet med grön infrastruktur (se begreppsförklaring i slutet av dokumentet), som är ett regeringsuppdrag, föreslår Naturvårdsverket att Länsstyrelsen får en koordinerande roll i regionen, för att ta fram en plan för grön infrastruktur där de gröna kilarna ingår.

4.1.1 Förstärk de gröna kilarna inom respektive kil

Att kunna visa på de olika karaktärerna för respektive kil är värdefullt ur ett rekreativt perspektiv. Det bidrar även till att skapa en identitet för de olika kilarna. Vissa kilar är mer starka i sin form, sitt innehåll och sin kontinuitet än andra. Det innebär att respektive kil behöver förstärkas olika mycket. Det kan handla om tydlighet i landskapet eller att delarna i en kil har en stark karaktär i sig. Ett exempel är ”Slottsskogen-Sandsjöbackakilen”, där Slottsskogen, Änggårdsbergen och Sandsjöbacka ingår. Utblick, hållmark med synliga klippor och stora ljunghedar är karaktäristiskt i denna kil. Kilen ”Hisingens gröna kulturlandskapskil” har tvärtom flera stora barriärer som gör att kilen splittras på ett negativt sätt. Här krävs fler kopplingar inom kilen för att få en helhet men även för att stärka den biologiska mångfalden.

Vandringsleder kan exempelvis binda ihop kilar. Möjligheten att kunna följa ett naturligt vattendrag bidrar också till att förstärka kilarna både inom och emellan. Vid planering av ny bebyggelse och infrastruktur är det viktigt att förstärka de samband som finns inom och mellan kilarna. Ett exempel är Stadens uppdrag att utreda förutsättningarna för en omvandling av Dag Hammarskjöldsleden till en boulevard.

4.1.2 Förstärk kopplingarna mellan de gröna kilarna

Genom att skapa gröna korridorer kan människor och djur röra sig från en kil till en annan utan alltför stora avbrott. Då skapas ett nätverk av gröna platser, stråk och områden, som är kopplade till varandra.

Naturområdena är alla mer eller mindre avgränsade från varandra på grund av vägar och bebyggelse. Där två kilar möts, eller nästintill går ihop, kan vi främja möjligheter till kontinuitet genom exempelvis ekodukter, faunapassager eller parkodukter. Ekodukter och parkodukter gynnar människan och olika biologiska värden. Är inte barriären så stor kan länkarna bestå av smalare grönstråk genom exempelvis bostadsområden. Ett exempel där en ekodukt föreslås är i förstudien som gjorts söder om Göteborg, där E6 är en stor barriär. Vid ett genomförande av en ekodukt eller faunapassage kan den biologiska mångfalden öka tack vare att spridningskorridorerna förlängs. Tydliga informationsskyltar, som markerar entréer till kilarna och visar vägen mellan dem, är viktigt för kontinuiteten.

4.1.3 Förstärk och förläng de gröna kilarna in i den täta staden

I de mer tätortsnära områdena kan bostäder och annan verksamhet bryta kilarna. Genom gröna korridorer kan kilarna förlängas in i den mer täta staden. Vissa av kilarna når närmare stadens centrum än andra. Där det finns en möjlighet till kontinuitet in till centrum ska detta aktivt arbetas med i all fysisk planering. De gröna kilarna kan förlängas in mot de centrala parkerna, med hjälp av ett nätverk av mindre parker och naturområden samt gröna länkar. Gröna länkar kan exempelvis vara gröna stråk längs vattendrag och alléer. Dessa kopplingar gör det möjligt för människor och djur att röra sig i staden genom grönska.

Karaktären på kilarna kan ändra sig ju mer centrala delar av staden som kopplas samman med grönstrukturen. Ett exempel på detta är Slottsskogen-Sandsjöbackakilen, där Slottsskogen är en mer urban park, samtidigt som den ingår i ett system av sammanlänkade områden. Likadant är det med Bergsjökilen, där kilen ändrar karaktär ju närmare bebyggelsen kommer.

Illustrationen visar stadskärnan och Vision Älvstadens planeringsområde där de gröna kilarnas fortsättning sker i form av mindre parker och gröna kopplingar.

4.2 STÄRK DE BLÅGRÖNA STRÅKEN

Göteborgsregionen har ett stort utbud av blågröna stråk (vatten och vattendrag med omgivande grönska). Dessa utgör en stor attraktion och tillgång för regionen. Kustzonen är en identitetskapare för Göteborg och för många angränsande kommuner. För Göteborg är havet, älven och åarna tre stora tillgångar för turism, medborgarnas rekreation, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. För att stärka de blågröna stråken krävs regionalt samarbete, långsiktig planering och tydlig viljeinriktning.

4.2.1 Förstärk och synliggör de blågröna stråken

Att röra sig nära vatten är attraktivt, både längs havet men även utmed mindre åar och sjöar. Det är viktigt att de blågröna stråken har en kontinuitet och att de är lätta att orientera sig utmed. Det är en fördel om dessa attraktiva stråk kan nås med kollektivtrafik i flera målpunkter. I vissa fall kan stråk längs vatten, där många människor rör sig, hota vissa naturvärden. Begränsad framkomlighet kan förekomma på grund av risk för ras eller att marken inte är allmänt tillgänglig. Ett sammanhängande stråk kan därför med fördel vara beläget både längs vattnet och en bit ifrån. Stråkets kontinuitet är det som är attraktivt i sig, vare sig det innebär en avstickare från vattendraget eller genom bryggsystem längs med.

Vatten bidrar även till andra aktiviteter som fiske, skridskoåkning och paddling. En unik möjlighet, som Göteborg och angränsande kustkommuner har, är att erbjuda stadsnära seglingsmöjligheter. Strategiskt placerade kajak- och kanotplatser bidrar också till viktiga målpunkter för den blågröna ekoturismen.

I den mer tätastaden är vattennära lägen några av de mest attraktiva platserna att bygga på. Här gäller det att planera rätt, så att så många som möjligt får möjlighet att ta del av vattennära lägen rekreativt, biologiskt och socialt. Mölndalsån, som rinner genom de mest centrala delar av staden, utgör till exempel en stor attraktion som bör tas tillvara socialt och biologiskt. Det kan handla om mer lummighet för att gagna så väl fisk och flanörer, ny bebyggelse i anslutning till åmiljön, vackra promenadvägar, spännande belysning eller möjligheten att vila utmed ån. Många av åarna ligger i dalgångar och landskapet är relativt platt. Här kan med fördel fina cykelstråk anläggas. Viktigt att beakta är dock att vattennära lägen måste behandlas med tanke på framtida risk för översvämning. Bevarandet och utvecklingen av gröna stråk, i den tätastaden längs vatten, kan minska översvämningsrisker.

4.2.2 Gör de blågröna stråken till en del av den staden

Nätverk av tillgängliga blågröna stråk uppskattas mycket av såväl göteborgare som besökare. Dessa stråk fungerar ofta som länkar mellan bebyggelse och naturområden. Ett exempel på detta är Säröbanan och kopplingen till Amundön i sydvästra delen av staden. Ett annat är Lärjeån med dess spektakulära dalgång, som ligger alldeles intill Angered och förbinder många bostäder i nordost. Båda dessa exempel fungerar som motions- och rekreationsstråk. Mer centralt i staden är vallgraven ett populärt vattenområde för rekreation eller vila. För kopplingar inom staden se mer under strategin Stärk de gröna kopplingarna i staden.

De blågröna stråken sträcker sig även över kommungränsen. Det gör att dessa, liksom de gröna kilarna måste sättas i ett regionalt sammanhang, för att skapa en gemensam bild av funktion och tillgänglighet och inte minst en gemensam marknadsföring.

SE VIDARE I KAPITEL 6, KARTOR

De större blå stråken inom kommunen. Kartan visar hur de, liksom de gröna kilarna förbinder Göteborg med kranskommunerna.

Skridskoåkning är en populär vinteraktivitet där Göteborg med kranskommuner kan erbjuda fina förutsättningar för detta.

Fattighusån

De blågröna stråken har även en viktig funktion som spridningskorridorer och livsmiljöer för vatten- och strandlevande växter och djur. En del av de blå stråken ligger i de utpekade gröna kilarna. Andra gör det inte. De blå stråk som ligger utanför de gröna kilarna, exempelvis en del av Mölndalsån, måste skyddas för att kunna fungera som spridningskorridorer även i en mer urban miljö.

Göta älv är stadens största råvattenkälla. Av älvvattnet görs allt dricksvatten till Göteborgs invånare och delar av kranskommunerna. Delsjöarna är också en grundvattentäkt och fungerar som reservtäkt om någon förorening skulle läcka ut i älven. Vatten- och skogsområden är också viktiga när det gäller stigande vattennivåer uppströms vattendragen. De blågröna stråken fungerar då som fördröjningsmagasin eller avrinningsområde, så inte älven och andra vattendrag stiger alldeles för högt längre nedströms. Vid högvatten från havet bildas även baktryck i älv och åar. Havets påverkan går ända upp till första dämme. För Göta Älv är det vid Lilla Edet. Det gör att de blågröna stråken ytterligare har två livsviktiga funktioner i staden förutom sociala och biologiska aspekter.

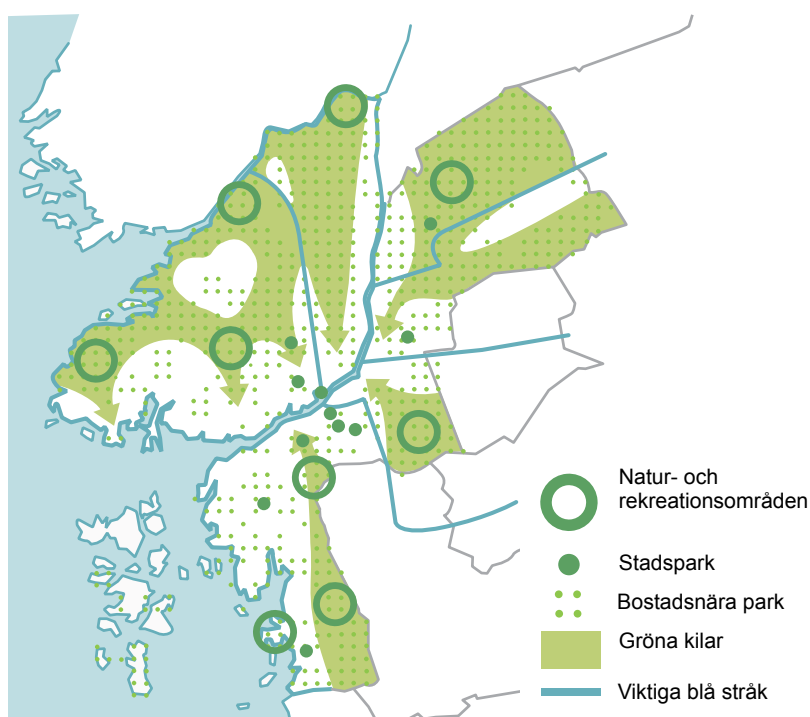
Göta älvs dalgång

4.2.3 Förstärk bilden av Göteborg som vattenstad

I Vision för Älvstaden står det att älven och vattnet har format staden, dess utveckling och miljöer. Det har pågått en livlig handel på och längs med älvstränderna. Göteborgs hamn är den största i Skandinavien. Hamnen och båtarna, tillsammans med de höga rekreativvärdena och den fantastiska natur som skärgården utgör, skapar Göteborgs identitet. Längs med Göteborgs kust finns många historiska och kulturella värden som är viktiga att bevara och uppmärksamma. På västra Hisingen finns exempelvis rester av skansanläggningar och många fornminnen från järnåldern och bronsåldern och vid Göta älvs mynning finns Nya Varvet som en unik miljö från 1700-talet. Inför Göteborgs 400-årsfirande har en jubileumsplan tagits fram. Blå och gröna stråk är en av punkterna som staden pekat ut som projekt inför jubileet. Genom en tydlighet och bra kommunikation kan de skapa en identitet för Göteborg som en attraktiv upplevelsestad. Inför 400-årsjubileet ska även Göteborgs modernaste park placeras i direkt anslutning till älven, Jubileumsparken i Frihamnen. Den ska hjälpa till att förstärka Göteborgs identitet som vattennära stad, genom att integrera älven och Kvillebäcken i den stadsmiljö som håller på att skapas i det gamla industriområdet.

4.3 SÄKERSTÄLL GOD TILLGÅNG TILL PARKER OCH NATUROMRÅDEN

I en stad är det viktigt med grönområden i varierande skala; små bostadsnära parker eller naturområden, mellanstora stadsdelsparker, stora stadsparker och stora natur- och rekreationsområden. I takt med att allt fler människor väljer att bo i städer blir det fler människor, som ska samsas och trivas i de offentliga rummen. Ur bland annat folkhälsosynpunkt, är det viktigt att det finns tillräcklig mängd användbar park och naturmark i förhållande till antalet invånare i närområdet, att människor har tillgång till parker och naturområden i sin närhet och att de är lätta att nå. Detta är i synnerhet viktigt för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.

Bostadsnära park, Stampgatan

Stadsdelspark, Burgårdsparken

Stadspark, Färjenäsparken

Större natur- och rekreationsområde, Stora Amundön

4.3.1 Säkerställa att olika storlekar på parker och naturområden finns, med spridning över hela staden

Göteborgs Stad ska erbjuda göteborgare och besökare ett brett utbud av både små och stora parker och naturområden, med utbredning över hela staden. De bostadsnära grönområdena ska vara minst 0,2 hektar (se tabell sid 43) och innehålla sociotopvärden som vila, grön oas och mötesplats.

Stadsdelsparkerna är större och har ett mer varierat innehåll än de bostadsnära parkerna och naturområdena. Här ska finnas plats för både vila och aktivitet (se sociotopvärden i tabellen på sidan 43).

De stora stadsparkerna och naturområdena bidrar till att profilera Göteborg och ge staden identitet. Dessa områden är olika och har en stor variation sinsemellan. De ska vara tillräckligt attraktiva för att människor ska vilja åka från alla stadens delar för att besöka dem. Några av stadsparkerna och naturområdena ska även vara riktade mot grön turism, som exempelvis Trädgårdsföreningen. Stadsparkerna och vissa stadsdelsparker ska vara stora nog att hysa större evenemang.

4.3.2 Säkerställa tillräckligt stora parker och naturområden per person vid nybyggnation och förtätning

Att skapa täta stadsdelar, som samtidigt innehåller gröna offentliga platser med rum för stadsliv, är viktigt i en växande stad. Den sammanlagda mängden parkmark ska vara tillräckligt stor för att tillgodose invånarnas rekreationsbehov och klara det höga besöksstrycket med fortsatt hög kvalitet. Behovet av yta varierar beroende på hur många personer som bor nära och som besöker området, hur terrängen ser ut och vilka funktioner och upplevelsevärden som ska rymmas. Antal kvadratmeter grönyta per person bör vägas in och användas tillsammans med mätetalen för bostadsnära grönyta enligt Göteborgs miljömål God bebyggd miljö.

4.3.3 Säkerställa tillräckligt stora naturområden för ett rikt växt- och djurliv

Vissa arter, framförallt däggdjur och fåglar, kräver stora obrutna naturområden för att kunna överleva. Det är därför viktigt att bevara vissa stora områden exempelvis Vättlefjäll, Delsjön och Sandsjöbacka och att aktivt arbeta med att stärka de gröna kilarna i regionen.

4.3.4 Planera för att parker och naturområden ska finnas inom rimligt avstånd

Avståndet till parker och naturområden har stor betydelse för tillgänglighet och användning, speciellt ur ett barn- och folkhälsoperspektiv. Grönområden ska finnas inom 300 meter från bostad, arbetsplats och skolor. De bostadsnära parkerna och naturområdena har stor betydelse för bland annat barn och äldre som rör sig nära sin bostad. Att kunna gå själv till det lilla, nära grönområdet är ett viktigt steg i ett barns utveckling. Stadsdelsparkerna ska ligga inom en kilometer från bostaden vilket motsvarar cirka femton minuters promenad. Möjligheten att nå ett område styrs av avståndet dit, barriärer på vägen och om det är möjligt att ta sig dit genom att gå och cykla. Attraktivitet kan innebära en tilltalande gestaltning, men det kan också vara det strategiska läget i staden eller kopplas till bra hållplatslägen i kollektivtrafiken

TRAFIKSTRATEGI

Läs mer om avstånd till viktiga målpunkter i Göteborg i Trafikstrategin.

4.3.5 Planera för att vägen till den bostadsnära parken ska vara utan större barriärer

Barriärer kan vara starkt trafikerade leder, stora vattendrag och stora nivåskillnader. Det finns även barriärer av psykologisk karaktär i form av ogästvänliga miljöer, till exempel kontorskvarter under kvällstid eftersom inga människor rör sig i området. Områdets användning ökar om det är lätt att hitta och ta sig dit. Den upplevda sträckan till området minskar om vägen dit upplevs som grön och lättillgänglig. De bostadsnära parkerna och naturområdena ska vara placerade så att inga stora hinder finns för att ta sig till dem. Därför kan det innebära att vissa bostadsnära grönområden finns närmare varandra än 300 meter, på grund av stads- och landskapsstruktur.

4.3.6 Eftersträva god ljudkvalitet i park- och naturområden

Buller kan bidra till ogästvänliga miljöer i stadsmiljön och upplevas som en barriär. Stadens parker och naturområden ska fungera som gröna oaser, pauser i stadens brus. Där nya parker och naturområden skapas ska så kallade tysta områden eftersträvas där det är möjligt. Göteborg stads stadsparker ska ha en ljudnivå som ligger under 50 dBA ekvivalentnivå på större delen av parkytan, vilket är i linje med Göteborgs miljö kvalitetsmål för god bebyggd miljö.

4.3.7 Riktvärden för parker och naturvärden

Typ av område	Närhet till bostad utan barriär	Storlek	Kvaliteter
Bostadsnära parker och naturområde Litet grönområde som används främst av boende och verksamma i omgivande kvarter	300 meter från bostad Inte korsa trafikleder, större vattendrag eller större nivåskillnader	Minst 0,2 hektar	Sociotopvärden: Grön oas/plats/park/natur, Vila, Mötesplats Variert växt- och djurliv
Stadsdelspark Park som framförallt besöks av de som bor i den omgivande stadsdelen	1 kilometer från bostad, 15 minuters promenad Inte korsa trafikleder, större vattendrag eller större nivåskillnader	Minst 2 hektar	Sociotopvärden: Grön oas/plats/park/natur, Vila, Mötesplats, Picknick, Sällskapslek, Promenad, Lek Variation i karaktär mellan närliggande stadsdelsparker Variert växt- och djurliv
Stadspark Mångfunktionell park som är så attraktiv att den lockar människor från hela Göteborg	30 minuter med kollektivtrafik	Tillräckligt stor och attraktiv för att rymma och locka många människor och tåla användning	Tydligt särpräglad karaktär Variation mellan olika stadsparker Rikt växt- och djurliv
Större natur- och rekreationsområde Stort naturområde med ett flertal biologiska och rekreativa värden	30 minuter med kollektivtrafik	Tillräckligt stor och attraktiv för att rymma och locka många människor och tåla användning	Tydligt särpräglad karaktär Variation mellan olika stadsparker Rikt växt- och djurliv

SÄRSKILT SKYDD AV OMRÅDEN OCH ARTER

MILJÖBALKEN

Naturreservat

Länsstyrelsen eller kommunen fattar beslut om vilka mark- och vattenområden som kan bli naturreservat. Syftet är att vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat. Exempel på naturreservat i Göteborg är; Hult Åsen, Vargö, Änggårdsbergen och Rya skog.

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest skyddsvärda naturområden. Syftet är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom EU. Nätverket ska bestå av områden som innehåller tillräckligt av de naturtyper och arter som listas, i EU:s Fågeldirektiv och Art- och habitatdirektiv, för att deras fortsatta förekomst långsiktigt ska vara säkrad. Exempel på Natura 2000-områden i Göteborg är; Fåglevik, Lärjeån, Torsviken och Vättlefjäll.

Landskapsskydd

Landskapsskydd innebär att ingrepp i landskapet som till exempel byggnad eller deponi-upplag inte får skada landskapsbilden. Ingrepp på ett landskapsskyddat område får inte utföras utan länsstyrelsens tillstånd. Inom Göteborg finns ett landskapsskyddat område, Ellesbo bokskog.

Strandskydd

Strandskydd råder vid havet och kring sjöar och vattendrag. Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv, samt bevara goda livsmiljöer på land och i vatten för växt- och djurlivet. Generellt strandskydd gäller land- och vattenområdet intill 100 m från strandlinjen. I vattnet kan strandskyddet utvidgas till högst 300 m.

Naturminne

Särpräglade naturföremål kan förklaras som naturminnen av länsstyrelsen eller kommunen på samma sätt som naturreservat. Inom Göteborgs kommun finns fyra naturminnen; Linden på Torslanda kyrkogård, Norslätts finnoxel(område i norra Säve), Linden vid Bäckeboles gård i Backa och Kvibergs jättegrutor.

Djur, växt- och biotopskydd

För att skydda djur- eller växtarter inom ett visst område, kan länsstyrelsen eller kommunen meddela föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske. Länsstyrelsen eller kommunen kan även meddela föreskrifter som inskränker rätten till allmänhetens och markägarens rätt att uppehålla sig inom området. Till exempel råder inom Göteborgs kommun fågel- och sälskydd på och kring vissa skärgårdsöar med tillträdesförbud under tiden 1 april–31 juli.

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN

Artskyddsförordningen

Via artskyddsförordningen har vissa arter ett mycket starkt skydd. Det gäller flera olika djur och växter. Vissa djur och djurgrupper har ett särskilt starkt skydd genom fridlysning i den fjärde paragrafen. Det gäller bland annat flera groddjur, fåglar och fladdermöss. Dessa arters livsmiljöer får inte förstöras. Växter kan fridlysas för hela landet eller i vissa delar, till exempel i län eller kommuner. Större vattensalamander och mindre hackspett är exempel på djur som har starkt skydd via fridlysning i fjärde paragrafen. Klockgentiana och knölnate är växter som är fridlysta i hela landet, medan blåsippan är fridlyst i vissa län och kommuner, bland annat i Göteborgs kommun.

Fridlysta arter

Utpekade arter som är skyddad enligt lag på olika sätt i artskyddsförordningen.

Rödlistad art

Sverige upprättar liksom många andra länder rödlistor över hotade och sällsynta växt- och djurarter. Arterna grupperas i ett system med kategorier för olika grad av sällsynthet och risk för utdöende. Arter som bedöms uppfylla kriterierna för någon av kategorierna kallas rödlistad art.

Ansvarsart

En art kan vara ansvarsart för Göteborgs Stad om artens förekomst i Göteborg har väsentlig betydelse för artens fortlevnad och livskraft i ett nationellt eller internationellt perspektiv. Exempel på detta är stinkpadda, alkonblåvinge, knölnate och spetsnate.

FÖRESLAGNA NATURRESERVAT ENLIGT ÖVERSIKTSPLAN

Galterö

Göta älvs dalgång (utvidgning av reservat)

Hisingsparken

Högsbo pegmatitbrott

Skändla skalgrusbank

Torsviken

Vinga-Fotö (utvidgning av reservat)

Välen

Änggårdsbergen (utvidgning av reservat)

Öxnäs/Askesby

PÅBÖRJAD RESERVATBILDNING

Göteborgs Stad:

Amundön med Billdals skärgård

Lärjeåns dalgång

Länsstyrelsen:

Kallhed

NATUR, KULTUR OCH SOCIOTOP (NKS)

Delar utav stadens mångfald av arter och biotoper finns samlad i ett kunskapsunderlag som kallas "Natur, Kultur och Sociotop". Underlaget är inte komplett och behöver kompletteras med ytterligare inventeringar, för att kunna fungera som ett tillförlitligt underlag vid såväl fysisk planering som vid skötsel av grönområden.

4.4 SKAPA ETT VARIERAT INNEHÅLL I PARKER OCH NATUROMRÅDEN

Parker och naturområden är gröna vardagsrum i staden. De ska vara användbara, tillgängliga, attraktiva och erbjuda möjligheter till varierade aktiviteter. Människor tycker om olika typer av miljöer och upplevelser. Stor variation i och mellan områden lockar fler till utevistelse och ökar möjligheten till spontana möten mellan människor.

Genom att bevara, anlägga, sköta och utveckla olika typer av parker och naturområden skapas ett brett spektra av livsmiljöer för växter och djur, vilket bidrar till en rik biologisk mångfald. De värdefullaste naturtyperna och arterna ska skyddas.

I Göteborg har vi möjlighet att skapa en stor variationsrikedom bland stadens parker och naturområden, genom att ta tillvara det variationsrika naturlandskap staden är byggd i, genom att värna de olika gröna historiska kvaliteter som finns i staden och genom att vara öppna för världen och våga vara nytänkande.

4.4.1 Locka fler människor genom en variationsrikedom av upplevelser

Utevistelse främjar folkhälsan. För att locka människor, till stadens parker och naturområden, är platsernas innehåll viktigt. Staden ska aktivt arbeta med att skapa fler upplevelser i våra grönområden, både fartfyllda och rofyllda. De sociotopvärden (upplevelsevärden), som Göteborgs Stad använder sig av ligger till grund för planeringen av parker och naturområden. Det sker genom stadsdelsvisa sociotopkartor och parkplaner. Sociotopvärden för bostadsnära parker och natur samt stadsdelsparker finns angivna i tabellen på sidan 43. Vid planering, av närliggande stadsdelsparker och bostadsnära parker, bör de olika områdenas unika karaktärer lyftas fram och förstärkas, för att erbjuda en variation av upplevelser i människors närområde.

Genom att möjliggöra för olika unika upplevelser, i stadsparkerna och i de större natur- och rekreationsområdena, kan vi locka människor att besöka olika delar av staden. Olika unika upplevelser i stadens utemiljöer kan även bidra till att stärka Göteborgs identitet och Göteborg som turiststad. Genom friluftspanering kan vi aktivt locka fler till utevistelse och rörelse, detta gäller både i naturområden och urbana delar av staden.

Upplevelser kan även vara tillfälliga, i form av exempelvis evenemang och utställningar. Tillfälliga arrangemang i parkerna ska verka för att stärka platsens karaktär och vara värdeskapande. Enligt parkprogrammet ska park- och naturförvaltningen, i möjligaste mån och där det är lämpligt, ställa mark till förfogande för initiativ från medborgare. Även detta är ett sätt att skapa rikare upplevelser i parker och naturområden. Ett exempel är stadsnära odling, som finns på flera platser i staden.

4.4.2 Främja folkhälsa genom användbara, tillgängliga och attraktiva parker och naturområden

Att locka människor till utevistelse och rörelse bidrar till bättre folkhälsa. Olika grupper av människor har olika behov, olika syn på vad som är bra parker och naturområden och utnyttjar dem på olika sätt. Det är därför viktigt att planera för alla och allas olika förutsättningar. Detta gäller exempelvis människor i olika åldrar, olika kön och olika förmåga att röra sig. Parametrar som påverkar möjligheterna att leva ett fysiskt aktivt liv är användbarhet, tillgänglighet och attraktivitet.

I möjligaste mån bör parker och naturområden vara tillgänglighetsanpassade för att tillgodose behov för personer med olika typer av funktionsnedsättning. Se mer i Teknisk handbok, Riktlinjer för tillgängliga lekplatser med mera på Göteborgs Stad hemsida.

Tillgänglighet handlar även om trygghet. Trygghet i staden är förknippat med människorna i staden. Vi söker oss ofta till platser där det finns andra människor, eftersom det känns tryggt. För att locka människor till gröna områden och stråk, kan målpunkter med aktiviteter och möjligheter att vistas skapas. Andra faktorer som ljus och att platsen upplevs som omhändertagen är också viktigt för tryggheten och användbarheten. Det är även viktigt att det finns utrymme och möjligheter för alla göteborgare att kunna uppleva en känsla av tillhörighet.

Användbara och tillgängliga parker och naturområden ska ha en god orienterbarhet både till och inom området. Att kunna erbjuda välkomnande entréer är en viktig del av utformningen av parken eller naturområdet. Entréerna ska vara logiskt placerade med tanke på kollektivtrafik, promenad- och cykelvägar samt parkering där det behövs. Det handlar om att markera gränsen mellan till exempel en park och en gatumiljö. En tydlig entré ger också platsen ett egenvärde. Den kan skapa en naturlig mötesplats som förstärker platsens identitet.

För att ett område ska vara attraktivt måste det vara användbart och tillgängligt, men även vara attraktivt genom sin estetik eller upplevelserikedom. Miljöpsykologisk forskning visar att skönhetsupplevelse är den högst värderade faktorn vid valet av miljö för rekreation. Forskning visar också på att de flesta av oss människor tilltalar miljöer som stimulerar våra sinnen och som vi kan förstå och utforska. Till exempel visar forskning vid Sveriges Lantbruksuniversitet på åtta stycken parkkaraktärer som tilltalar människor och som bör finnas på olika platser i en stad. Karaktärerna ger god vägledning vid arbete med att skapa stor variation som passar människor, se marginal.

Way out West i Slottskogen

STRATEGI FÖR UTBYGGNADSPANERING, TRAFIKSTRATEGI

Läs mer om tillfälliga åtgärder i Göteborgs stad i Strategi för utbyggnadsplanering och i Trafikstrategi.

DE ÅTTA PARK-KARAKTÄRERNA

1. DET ROFYLLDA
 2. DET VILDA
 3. DET ARTRIKA
 4. EN RYMD FÖR TANKE OCH VEDERKVICKElse
 5. ALLMÄNNINGEN
 6. LUSTGÅRDEN
 7. CENTRUM, FESTEN
 8. KULTUREN
- (PATRIK GRAHN, 1991)

4.4.3 Ge förutsättningar för en rik biologisk mångfald genom att bevara och förstärka variationen av värdefulla naturtyper och arter

Grov ek i Billdals park

Olika arter kräver olika typer av miljöer. En stor variation bland stadens gröna områden ger förutsättningar för en hög biologisk mångfald. Göteborg har goda möjligheter till detta eftersom staden är byggd på ett mycket varierat landskap med en mängd olika naturmiljöer.

Många arter och livsmiljöer för växter och djur är beroende av skötsel. Staden, där det finns mänsklig närhet och medverkan, kan därför ofta vara positiv för biologisk mångfald. Särskilt störningskänsliga områden och arter kan dock behöva skyddas genom tillträdesförbud eller att besökare hänvisas till mindre känsliga områden genom anläggning av gångvägar med mera. Vi bör skapa så många olika livsmiljöer som möjligt, även i en liten skala. Anläggning och skötsel av till exempel dammar, våtmarker och ängar gynnar många arter och skapar ofta en varierad och upplevelserik miljö. Dagfjärilar är en djurgrupp som minskat kraftigt och deras livsmiljöer är angelägna att bevara, sköta och även nyskapa. Miljöer som de trivs i passar även många andra arter som fåglar, skalbaggar och olika däggdjur.

Göteborgs Stad förvaltar stora mark- och vattenområden. Skötseln av dessa miljöer ska gynna biologisk mångfald. Genom riktade informationsinsatser kan även skötseln av privat mark bli mer gynnsam för biologisk mångfald.

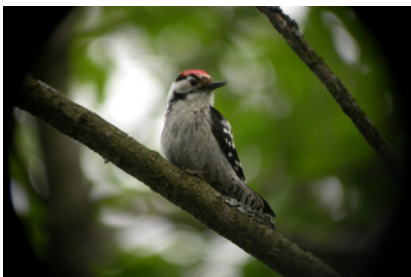
Göteborgarna ska ha tillgång till natur- och kulturmiljöer med ett varierat växt- och djurliv inom promenadavstånd (femhundra meter) från sin bostad, är ett av Göteborgs miljömål. För att uppnå detta ska bostadsnära parker och natur successivt inventeras och utvecklas för att öka variationen i växt- och djurliv. Landskapets och platsens karaktär ska vara utgångspunkt för utvecklingen. Förslag på kriterier på varierad natur kan vara innehållet av grova träd, ädellövträd, blommande växter, öppna gräsytor, öppet vatten med mera. Vi bör skapa så många olika livsmiljöer som möjligt, även i en liten skala.

4.4.4 Skydda särskilt värdefulla naturtyper och arter

De värdefullaste naturtyperna och arterna ska skyddas genom säkerställande av områden, till exempel naturreservat eller biotopskydd. Strandskyddet är ett annat viktigt verktyg både för att bevara biologisk mångfald och för att ge alla människor tillgång till attraktiva strandmiljöer. Strandskyddsdispenser ska därför undvikas.

Göteborg består av många olika naturtyper. Vissa av naturtyperna är mer angelägna att bevara än andra. De mest bevarandevärda är ofta naturtyper som är ursprungliga för Göteborgsområdet och är viktiga för den biologiska mångfalden. De kan också vara särskilt känsliga för störningar eller mindre vanliga i andra delar av landet. Några exempel är marina grundbottnar, skalgrusbankar, ädellövskogar, kust- och fukthedar samt stränder utmed kusten och älvarna och vassar och sumpar längs dessa.

I Göteborg finns också många särskilt skyddsvärda arter. För att kunna bevara dessa krävs att man känner till var de finns och vilka miljökrav respektive art har. Vissa arter kan kräva större skyddade områden medan andra kräver riktade skötselinsatser. Eventuella förekomster av sådana arter måste därför utredas i ett tidigt stadium.

Mindre hackspett

4.5 STÄRK DE GRÖNA KOPPLINGARNA I STADEN

Genom att stärka kopplingarna mellan de större parkerna och naturområdena tillgängliggörs de för fler människor och ökar möjligheten för spridning av växter och djur. Gröna kopplingar kan handla om större grönområden att röra sig i men också om mindre mer begränsade gröna stråk i stadens centrala delar, till exempel en trädrad längs ett gång- och cykelstråk. Tydliga kopplingarna mellan parker och naturområden ökar tillgängligheten och orienterbarheten i staden och fler människor lockas att röra sig utomhus.

4.5.1 Värna och utveckla gröna stråk i den täta staden för att locka människor till rörelse

Gröna stråk i staden erbjuder en grön upplevelse att röra sig i och längs med. Gröna stråk kan bestå av sammanhängande rum av grönska, till exempel längs vattendrag eller som trädrader i gaturummet. Trädrader längs en gata ger en grön och tilltalande upplevelse, fungerar som riktningssvisare, landmärke och grönt rum på samma gång. Vasagatans gröna allé är ett exempel på en grön koppling i stadens centrum mellan parkerna Haga kyrkoplan via Vasaparken till Heden. Här fyller den gröna kopplingen även en estetisk funktion som mjuk kontrast till den hårda stenstaden. Genom aktiv friluftslivsplanering på kommunal och regional nivå kan långa gröna vandrings- och cykelleder skapas. Lederna gör det möjligt utöva friluftsliv och vara fysiskt aktiv i och nära staden. För att locka fler bör en kombination av urbant friluftsliv och traditionellt naturnära friluftsliv finnas i och nära staden.

4.5.2 Möjliggöra att spridningen av djur och växter mellan värdefulla naturområden kan ske utan större hinder

Att bevara och skapa nya gröna spridningskorridorer eller stråk är viktigt för djurs och växters möjligheter att sprida sig till och röra sig mellan olika områden. Även vatten-leder utgör spridningsstråk för exempelvis fisk. Om det inte sker ett utbyte av gener mellan en arts olika populationer kan det innebära genetisk utarmning genom inavel och risk för att arten dör ut. En livsmiljö för en population kan också försämrats eller förstöras så att en ny livsmiljö måste hittas för att populationen ska överleva. Avståndet mellan en arts olika livsmiljöer får därför inte vara för stort. Helt främmande och farliga miljöer, som till exempel starkt trafikerade vägar, kan utgöra oöverstigliga hinder för vissa arter. Vid anläggning eller ombyggnad av vägar och annan infrastruktur bör möjligheten att skapa ekodukter eller faunapassager undersökas för att motverka barriäreffekter. Se vidare under strategin Stärka de gröna kilarna, på sidorna 37-28.

4.5.3 Göra ekologisk landskapsplanering till en del av Göteborgs stads fysiska planering

Göteborg har en betydande biologisk mångfald som är värd att bevara. Det är därför mycket viktigt att ekologi och artbevarande integreras i den fysiska planeringen. Genom att sammanställa kommunens naturdata och göra bristanalyser kan Göteborgs stad genomföra en ekologisk landskapsplanering på kommunnivå. En ekologisk landskapsplanering innebär att de värdefullaste naturområdena och spridningsvägarna mellan dem kan identifieras. Denna planering krävs för att göra rätt prioriteringar vid säkerställande av naturområden samt att skötseln av dessa ska kunna ske med bästa möjliga kvalitet över hela kommunen. Det innebär också att planprocessen kan effektiviseras då övergripande ekologiska prioriteringar kommer att finnas som vägledande underlag.

Kungsparken

4.6 UTVECKLA MER GRÖNT I DEN HÅRDGJORDA STADEN

Körsbärsträden vid Järntorget
- ett exempel på platsträd

Äldre träd i Krokängsparken

LÄS MER OM TRÄD I GÖTEBORGS STADS TRÄDPOLICY

Staden är en extrem växtmiljö och det är därför viktigt att arbeta med rätt art på rätt plats och ge växterna bra förutsättningar och skötsel för att utvecklas och överleva. Läs mer om detta i stadens trädpolicy och i stadens Tekniska handbok. Trädpolicyen kommer att uppdateras under 2014/2015.

I Göteborg finns många grönskande element på gator och torg, som platsträd, alléer, gröna tak, gröna väggar, odlingar och blomsterurnor. Grönska i den hårdgjorda staden bidrar till bättre hälsa och livskvalitet hos göteborgarna, attraktivitet, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Grönska på gator och torg är viktigt ur ekologisk, social, kulturell och arkitektonisk synvinkel.

4.6.1 Låt vegetationen arbeta för att berika det urbana stadslivet både socialt och ekologiskt

I den täta och mer hårdgjorda staden kan grönskande element bidra till sociala och kulturella värden. De kan också vara tillfälliga arrangemang, såsom trädgårdsutställningar eller installationer. Odlingar i stadens offentliga rum skapar värdefulla mötesplatser och väcker invånarnas intressen för vad det offentliga rummet kan erbjuda och innehålla. Vackra träd och blommor skapar attraktivitet och en kontrast till den hårdgjorda staden.

Vegetation i städer kan ge minskad energiförbrukning och klimatpåverkan.

Vegetation bidrar till bättre luftkvalitet, lufttemperatur och vindklimat. Träd och grönytor, på och nära byggnader, jämnar ut temperaturen lokalt och minskar behovet av uppvärmning och luftkonditionering. Träd bidrar också till att göra områden mindre blåsiga. Kostnaderna för att hantera regnvatten kan sänkas drastiskt om vattnet kan fördröjas, absorberas och filtreras med hjälp av vegetation.

Vegetationen i den hårdgjorda staden bidrar också till den biologiska mångfalden. Exempelvis träd som får möjlighet att bli grova och gamla har ett stort biologiskt värde i den hårdgjorda staden. På dessa träd finns förutsättningar för bland annat lavar och vedsvampar att etablera sig, varav en del särskilt skyddsvärda. Stora gamla träd kan också erbjuda boplatser, skydd och födosökmiljöer för fladdermöss och fåglar. Miljöer med rik biologisk mångfald är miljöer som även vi människor ofta mår bra av.

För att få ut rätt och bra effekt på ekosystemtjänster är det viktigt att växter väljs i förhållande till plats och önskad effekt. Växter är olika bra på att leverera olika typer av ekosystemtjänster. Vissa växter är bra på att fånga upp vind och andra är bra på att ta hand om vatten. Vissa släpper igenom mycket sol, andra skapar skugga och vissa erbjuder mat till fjärilar. Välj rätt växt, på rätt plats för rätt ekosystemtjänst.

4.6.2 Använd träd och vegetation som arkitektoniska element

Vegetation är ett arkitektoniskt element i staden precis som byggnader. Genom rätt val av träd, buskar och blommor kan identitet och karaktär skapas. Val och bevarande av vegetation kan vara viktigt för stadens kulturhistoriska värden. Ett exempel på detta är Domkyrkoplan där äldre sorter använts vid upprustningen av parken.

Vegetation, byggnader, gator och platser bildar tillsammans stadsrummet. Valet av vegetation ska därför göras medvetet för att stärka platsen som plats, stråket som stråk, landmärkens karaktär med mera. Genom genomtänkt val av placering och sorter kan karaktärer och stämningar skapas, som ger staden sociala och kulturella värden.

4.7 UTVECKLA DE GRÖNA OMRÅDENA GENOM SKÖTSEL

Vi utvecklar våra parker och naturområden genom skötsel, som är en viktig del av stadsutvecklingsprocessen. Skötsel och underhåll av offentliga rum är av stor betydelse för stadens attraktionskraft, trygghet, tillgänglighet och möjligheter till rekreation. Skötseln är även viktigt för att främja ekosystemtjänster och nå hög biologisk mångfald. Att sköta de offentliga rummen är också en viktig ekonomisk faktor. Dels upplevs staden som mer attraktiv och dels minskar behovet av underhålls- och ombyggnadsåtgärder med kontinuerlig skötsel. I en tät stad med fler människor kommer slitaget och därmed skötsel- och underhållsbehovet att öka. Att planera nya anläggningar, så att de går att sköta på ett effektivt sätt, är därför viktigt.

4.7.1 Arbeta för att parker och naturområden ska upplevas som omhändertagna

Att ett område upplevs som omhändertaget är av stor betydelse, för människors användande av platsen, eftersom det påverkar aspekter som trygghet, tillgänglighet, användbarhet, attraktivitet och identitet. Avvägningar måste dock göras mot det ekologiska perspektivet, där målen ibland kan motverka varandra. Exempelvis kan tät vegetation vara bra för fåglar medan många människor föredrar gles vegetation, som upplevs som mer trygg. Om prioriteringar måste göras kan exempelvis frekventerade stråk och platser prioriteras ur ett socialt perspektiv och andra platser ur ett ekologiskt perspektiv.

De stadsparker och stadsdelsparker, som är utpekade i grönstrategin, har stora värden ur ett socialt perspektiv och används av många människor. Vid skötselplanering ska dessa ges en hög prioritet. Detsamma gäller mötesplatser för barn och ungdomar, exempelvis lekplatser. Det är viktigt att dessa platser och parker har en god spridning över kommunen, för att finnas nära människor. Fortsatt arbete kring skötselfrågor bedrivs bland annat inom arbetet med de stadsdelsvisa parkplanerna, där även representanter från stadsdelsförvaltningarna är delaktiga.

Utveckling genom skötsel

Ställa till förfogande

4.7.2 Ställa platser till förfogande för medborgarna

Kommunens egna skötselinsatser kan med fördel kompletteras genom att mark ställs till förfogande och upplåts för olika initiativ från medborgare, i de fall det är möjligt. Ett exempel är stadsnära odling, som nu sker på en rad allmänna platser i staden. Skötselavtal skrivs då med föreningar eller andra lokala aktörer. Odlingen bidrar ekologiskt till en större mångfald i staden och socialt genom att människor möts. Odling och andra initiativ från medborgarna ska vara värdeskapande för parkerna och ge mervärde för alla besökare. Se mer i Riktlinjer för stadsnära odling på allmän plats park och natur, på Göteborgs Stads hemsida.

4.7.3 Sköta områden så att sociala och ekologiska faktorer stärker varandra

Artrikedom och varierad natur är bra för vår hälsa. I många stora städer i världen utvecklas naturparker mitt i staden. Även den bostadsnära parken och naturen är viktig, både för vår hälsa och för att få ett varierat växt- och djurliv. Många av kvaliteterna i dessa områden utvecklas och upprätthålls genom skötsel. Exempelvis gynnar skötselåtgärder av dammar, våtmarker och ängar många arter och skapar en varierad och upplevelserik miljö. Ekosystemtjänsten pollinering, som utförs av bin, humlor och andra insekter, är mycket viktig för vår matproduktion. Skötsel av ängs- och betesmarker, som gynnar dessa pollinerare, i anslutning till odling av till exempel raps och frukt har stor positiv inverkan på skördeutfallet. Vissa skötselåtgärder kan behöva förklaras på plats genom information, för att skapa förståelse för nyttan av dessa.

Liv i död ved

4.7.4 Bevara och utveckla viktiga naturliga processer och naturvårdskvaliteter

För att en stor mångfald ska kunna bevaras och utvecklas krävs det att man låter naturliga processer, såsom skogsbränder och översvämningar, få utrymme att utvecklas. På samma sätt är naturvårdskvaliteter, som till exempel död ved, avgörande för många arters överlevnad. På grund av effektiviseringar i skogsbruket är andelen gamla träd och död ved låg i skogslandskapet idag. En mycket stor del av de grova och gamla träden finns därför idag i och i anslutning till staden. Dessa träd bör så långt möjligt bevaras, för att gynna den biologiska mångfald som är knuten till såväl levande som döda grova träd. Om grova träd måste tas ned ska park- och naturförvaltningens Råd och riktlinjer för omhändertagande av grova träd tillämpas, så att träden i första hand kommer till nytta för den biologiska mångfalden.

4.7.5 Arbeta med prioriteringar och planering för ekonomisk hållbarhet

Staden ska byggas tätare och dess invånare kommer att bli fler. När fler människor bor i staden blir slitaget hårdare och mer skötsel och underhåll behövs. Välskötta offentliga rum är viktigt för attraktiviteten och är på det sättet viktigt för stadens ekonomi. Metoder och finansieringsmodeller för skötsel och underhåll behöver hela tiden utvecklas för att möta stadens nya behov.

Möjlighet att sköta parker, natur och andra platser på ett ekonomiskt hållbart sätt är en viktig faktor, för att kunna upprätthålla en hög social och ekologisk kvalitet. Vid planering och gestaltning av områden är det därför viktigt att väga in den framtida skötsel aspekten och bygga områden på ett sådant sätt att de går att sköta effektivt.

4.8 SYNLI GGÖR STADENS GRÖNA OMRÅDEN OCH GÖR MEDBORGARNA DELAKTIGA

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan. Det finns olika former av delaktighet och alla är viktiga att tänka på vid planering av nya allmänna platser, större upprustningar och omhändertagandet av stadens mark. Olika frågor kan kräva olika former av delaktighet, allt från information, synpunktsinsamling och dialog till deltagande och livslångt lärande om naturen. Genom att ställa platser till förfogande för medborgarna kan göteborgarna själva påverka innehållet i parker och naturområden.

4.8.1 Informera göteborgare och besökare om platser som är värda att besöka i staden

Ett av park- och naturnämndens mål är att besökandet i parker och naturområden ska öka. En grundläggande förutsättning för det är att människor vet att de finns. Det finns många sätt att informera om platser, som är värda ett besök, till exempel webbplats, foldrar, appar med mera. Informationen ska vara lätt att hitta, saklig, lätt att förstå och ha en tydlig avsändare. Målgruppen är både göteborgare och Stadens besökare.

4.8.2 Kommunera vid större och förändringar

Göteborgs Stads parker och naturområden är göteborgarnas. Här finns plats för möten mellan människor, användningen är gratis och alla är välkomna. Att utforma platser för hela befolkningens behov innebär att det blir möjligt att träffas över gränser. För att skapa platser för alla, bör man tänka på att planera för och med många olika grupper. För att få kunskap om olika människors behov, är delaktighet i planeringen viktig. Om människor har möjlighet att vara delaktiga i beslut ökar känslan av sammanhang och engagemang. Det finns då även bättre förutsättningar att skapa en hållbar och attraktiv miljö.

Grundläggande mål för kommunikation vid förändringar, är att de som är berörda ska veta vad som händer och varför. Beroende på hur stor förändringen är eller hur känslig den kan vara ska kommunikation och delaktighet planeras in i god tid.

Det är viktigt att fundera över tidplan, dialogformer och utrymme för påverkan, samt hur inkomna tankar och åsikter omhändertas och återkopplas redan under planeringsfasen. Sveriges kommuner och landstings delaktighetstrappa kan vara en god utgångspunkt för att klargöra deltagarnas möjlighet till inflytande.

4.8.3 Aktivt deltagande genom delaktighet och egna initiativ från göteborgarna ska främjas

Park- och naturförvaltningen har genom parkprogrammets strategi Ställa till förfogande ett uppdrag att upplåta mark till göteborgare för egna initiativ, i de fall det är möjligt. Några exempel på detta är picknickfestivalen på Apslätten samt odling i Gamlestaden. Detta är ett sätt som Staden ska arbeta på för att med medborgarnas hjälp kunna fylla parker med innehåll, som är intressant för många. Se även strategikapitlet Skapa ett varierat innehåll i olika områden och strategikapitlet Utveckla de gröna områdena genom skötsel .

Förskolebarn planterar påskliljor i Slottskogen våren 2013.
Fotograf: Peter Svenson

Appar är ett lätt sätt att sprida information på. Här syns Göteborgs Stads offentliga Lekplats-app.

Fiskekajen lockar trots att ombyggnation pågår.

Odling på Skansberget

4.8.4 Lära om naturen

Genom naturpedagogiken kan man öka medborgarnas medvetenhet, kunskap och intresse för natur- och kulturmiljön runt om oss. Det kan även öka förståelsen för vikten av naturvård och engagemanget kring biologisk mångfald. Det kan ske genom att ge pedagoger kunskap om naturen och skapa förutsättningar för att ha undervisning på plats, i så kallade uteklassrum. Undervisning i uteklassrum skapar förutsättningar för fysisk aktivitet, naturupplevelser, engagemang och kunskap om natur och miljö hos eleverna. Skolor och föreningar kan även erbjudas möjlighet att delta aktivt i att gynna den biologiska mångfalden, genom att anlägga groddammar, fjärlsträdgårdar, sköta ängar, med mera.

FAKTA OM EKOSYSTEMTJÄNSTER

Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de tjänster och funktioner som naturen tillhandahåller och som gynnar människan. Det är tjänster som vi får utförda "kostnadsfritt" av naturen, vilket gör att de ofta tas för givna. Exempel på ekosystemtjänster är hur våtmarker renar vatten, hur grönområden infiltrerar vatten, hur bin pollinerar växter och hur vegetation reglerar stadens klimat.

I alla strategikapitel ingår ekosystemtjänster på olika sätt, i detta kapitel förklaras begreppet ytterligare.

Ekonomisk värdering

Begreppet ekosystemtjänst har funnits sen 1980-talet men fick genomslag i början av 2000-talet med det internationella forskningsprogrammet Millennium Ecosystem Assessment (MA), stött av bland annat FN. Begreppet lanserades av ekologer och ekonomer, som ville belysa att framtida förluster av ekosystemtjänster, som till exempel tillgång på färskvatten, kommer att innebära stora kostnader för kommande generationer. Genom att jämföra vad motsvarande tjänst skulle kosta, om ekosystemtjänsten skulle ersättas av mänskligt arbete, kan en ekonomisk värdering i vissa fall göras. Detta gäller ekosystemtjänster som vi har stor kunskap om och som är etiskt okontroversiella att värdera. I många fall är dock en ekonomisk värdering direkt olämplig att göra. Dels för att ett ekosystem ofta består av ett komplext samspel av olika ekosystemtjänster, vilket gör att förlusten av en ekosystemtjänst påverkar funktionen hos en annan. Men också för att en ekonomisk värdering baserad på etiska övertygelser om vilka värden som finns på en plats, kan vara etiskt kontroversiellt. Framför allt stödjande och reglerande ekosystemtjänster är svåra att värdera ekonomiskt, eftersom de påverkar ekosystemens långsiktiga kapacitet att bidra till människors välbefinnande.

Oavsett om en ekonomisk värdering av ekosystemtjänsten görs eller inte, är ekosystemtjänstbegreppet viktigt att ha med vid planering, investeringar och skötsel. För genom att medvetet analysera och bedöma värdet av det naturen ger oss, är chansen större att de beslut vi tar idag även är hållbara i framtiden.

Ekosystemtjänster är uppdelade i fyra kategorier:

Försörjande tjänster är det materiella resultatet av ekosystemtjänsterna, som till exempel mat, färskvatten, material och förnyelsebara bränslen.

Reglerande tjänster är specifika funktioner som exempelvis klimatreglering samt luft- och vattenrening. *Kulturella tjänster* innebär immateriella värden som exempelvis sociala, estetiska och rekreativa värden.

Stödjande tjänster är de ekosystemfunktioner som är nödvändiga för att de andra ska fungera, exempelvis närings- och vattencykler, fotosyntes och biologisk mångfald

De understödjande och försörjande ekosystemtjänsterna är de mest välkända ekosystemtjänsterna. De berör i första hand jord- och skogsbruket. När det gäller de urbana miljöerna gör de reglerande, de kulturella och de bevarande tjänsterna stora insatser och nytta. Det handlar bland annat om hur stadens grön- och blåstruktur erbjuder ekosystemtjänster i form av klimatreglering, luft- och vattenhantering, bullerdämpande effekter, möjligheten till rekreation och biologisk mångfald.

4.9 NYTTJA OCH UTVECKLA EKOSYSTEMTJÄNSTER

Om staden planeras så att de ekosystemtjänster som finns i den urbana miljön både kan bestå och förbättras, kan samhällsekonomiska vinster skapas. Nedan följer de ekosystemtjänster, som i grönstrategin är prioriterade att undersökas och arbetas vidare med.

4.9.1 Arbeta med reglerande ekosystemtjänst: Klimatreglering och vattenreglering

Jordens klimat håller på att förändras och för Sverige innebär det stigande medeltemperaturer, förändrade nederbördsmängder, förhöjda vattennivåer och mer frekventa extrema vädersituationer. I Västra Götaland och därmed Göteborg förväntas årsmedeltemperaturen vara 4–6 °C högre i slutet av seklet jämfört med idag. Temperaturökningen är störst på vintern. Årsmedelnederbörden förväntas öka med 10–30 procent under samma period. Perioden med snötäckt mark minskar till mitten av seklet med cirka en månad.

Uppgifter om förväntad årsmedeltemperatur samt årsmedelnederbörd är hämtade ifrån rapporten Klimatanalys för Västra Götalands län, Nr 2011-45, SMHI (2011).

För att hejda att jordens klimat förändras måste utsläppen av växthusgaser minska kraftigt, men även om detta sker går det inte helt att förhindra att klimatet förändras. Att anpassa samhället till klimatförändringarna är därför någonting som måste ske parallellt i arbetet med klimatförändringarna.

Ekosystemtjänster fungerar på olika sätt som klimatreglerare i stadsmiljön. Vegetation, framförallt träd, fungerar klimatreglerande genom att sänka temperaturen och på så sätt motverka den urbana värmeeffekten. Urban värmeeffekt innebär att städer har en högre temperatur än omgivningen, vilket kan leda till ökade hälsoproblem vid värmeböljor. Stor grönyta ger bättre och mer utspridd kylande effekt till omgivningen. Temperaturen påverkas också av stadens vattenstrukturer, eftersom avdunstning ifrån större öppna vattenytor har en avkylande effekt.

LÄS MER OM DAGVATTEN

Läs mer om dagvattenhantering i *Dagvatten, så här gör vi* och i Översiktsplan för Göteborg Tematiskt tillägg *Vatten, såklart*.

Lokalt har även träd en värdefull, avkylande effekt på lufttemperaturen. Trädens skugga bidrar till svalare temperaturer, men framför allt avger träd stora mängder vatten genom avdunstning, vilket har en avkylande effekt på luften.

I takt med klimatförändringarna kommer andelen kraftiga regn att öka. För att inte överbelasta våra dagvattensystem, med översvämning som följd, finns ett ökat behov av lokal fördröjning av dagvattnet. Allmänna platser, exempelvis parker och naturområden, kan användas för att avleda vatten vid stora skyfall. Genom att anlägga fler grönytor i de delar av staden som består av hårdgjord mark, skapa fler gröna tak och väggar och i större utsträckning förbereda våra befintliga grönytor på att ta hand om vatten, kan skador vid översvämningar reduceras.

4.9.2 Arbeta med reglerande ekosystemtjänst: Luft- och vattenrening

Vegetationen är av stor betydelse för luftkvaliteten i staden, framförallt genom att skadliga partiklar fastnar i vegetationen. Träd har generellt bättre renings-effekt än gräs och buskar. Ju större bladyta desto fler partiklar tas om hand. Träd kan skapa förhållanden, som gör att förorenad luft stiger rakt uppåt och inte blir lika skadlig för människor. Trädplanteringar kan dock minska ventilationen och därmed borttransporten och spridningen av luftföroreningar och därför måste varje situation bedömas lokalt. Olika busk- och trädarter har alltså olika god effekt på luftreningen. Både artval och placering av växter kräver därmed stor medvetenhet.

Vegetation och icke hårdgjord mark har även effekt på förorenat dagvatten. Luftföroreningar, som fastnat på hårdgjorda ytor som vägar och tak, sköljs bort med regnvattnet. Leds vattnet till öppna grönytor filtreras vattnet genom marken. Nedbrytande organismer har då möjlighet att fånga upp föroreningarna, istället för att de belastar våra dagvattensystem.

4.9.3 Arbeta med kulturell ekosystemtjänst: Planera för rekreation

Ekosystemtjänsterna ligger även till grund för rekreativvärden i staden. Rekreation innebär flera olika upplevelser, som fysisk aktivitet, vila, naturupplevelse, estetik, psykologisk återhämtning från stress och inspiration till arbete eller fritidsaktivitet. Dessa utgör en viktig del av människors kultur och har positiva effekter på hälsan. Tillgång till och kvalitet på grönytor, i det omedelbara närområdet, påverkar efterfrågan och prisnivån på bostäder. Attraktiva parker och naturområden ökar också stadens värde för turism. Tillgången till vattenområden är viktig, både som utsikt och för dess möjlighet till aktiviteter som bad, fiske och båtliv.

4.9.4 Arbeta med bevarande ekosystemtjänst: Planera för biologisk mångfald

Många ekosystemtjänster är beroende av varandra, och framförallt av den biologiska mångfalden, för att fungera. När ekosystem råkar ut för störningar är förmågan till att återhämta sig större i fall systemet har en stor variation inom sig.

Många växter och djur har hittat nya livsmiljöer i staden, när effektiviseringar inom skogs- och jordbruk har utarmat deras vanliga livsmiljöer. Deras ”nya” livsmiljöer bör inte byggas bort, utan istället bevaras och förbättras. Urbana områden förändras snabbt, vilket gör det komplicerat att bevara gynnsamma ekosystemfunktioner. För att gynna den biologiska mångfalden är det därför viktigt att behålla och förstärka ett väl utvecklat och variationsrikt vegetationsskikt, att bevara och utveckla kopplingar mellan parker och naturområden samt stora gröna områden utan barriärer.

Att planera för biologisk mångfald i staden kan även innebära att plantera ett varierat artval av träd och buskar. En större variation av trädarter i staden minskar risken att ett trädslag drabbas av sjukdom med dödlig utgång som följd, så som alm och ask har drabbats på senare år.

4.9.5 Arbeta med reglerande och kulturell ekosystemtjänst Dämpa buller genom planering och plantering

Buller stressar oss och har därför en negativ effekt på människors välbefinnande och därmed på folkhälsan i stort. Växtlighet på mark och fasader bidrar till att dämpa buller och att skapa tystare miljöer. Grönska bidrar också till att minska upplevelsen av buller, då grönskan rent visuellt skärmar av ljudkällan. Se mer om bullerpolicy under Bilaga: Fortsatt arbete.

4.9.6 Delta i byggande av ny kunskap

Ekosystemtjänster är ett ämne där det pågår mycket forskning och ny kunskap genereras kontinuerligt. I Göteborg pågår just nu ett antal projekt, med många delaktiga parter, exempelvis Värdering av ekosystemtjänster av urban grönska och Klimatrelaterade risker. Göteborgs Stad ska, där det är möjligt, även fortsättningsvis delta i projekt som syftar till att bygga kunskap kring dessa frågor.

ÖVRIGA VIKTIGA OMRÅDEN FÖR DEN GRÖNA STRUKTUREN

Förutom parker och naturområden finns det andra viktiga områden, som är av stor vikt ur grönstrategisk synpunkt. Detta gäller både kommunalägd och privat mark, som har en annan markanvändning än parkmiljö, till exempel jordbruk, skolgårdar och odlingsområden. Nedan följer en kortfattad beskrivning av respektive område och dess betydelse ur social och ekologisk synvinkel.

Villaträdgårdar, radhusträdgårdar och bostadsgårdar

Ur ett ekologisk perspektiv är villa- och radhusträdgårdar liksom bostadsgårdar betydelsefulla för sin artrikedom. Äldre trädgårdar och bostadsgårdar kan innehålla gamla och grova träd, som gynnar både insekter och fåglar. Även trädgårdar och gårdar med träd och buskar som bär frukt och bär, gynnar fåglar. Pollinerare som bin och humlor gynnas också av dessa miljöer, liksom däggdjur.

Ur ett socialt perspektiv har villa- och radhusområden stora kvaliteter tack vare sina upplevelsevärden. Deras varierade innehåll är upplevelsevärden för besökare. Vissa villa- och radhusområden är populära att promenera i. Många av områdena upplevs som trygga att röra sig i även under kvällstid.

Kyrkogårdar

Kyrkogårdar är gröna platser i staden som innehåller många olika träd, växter och djur. En del kyrkogårdar innehåller även gamla och grova träd. Användningen av kyrkogårdar har förändrats under de senaste decennierna. Allt fler människor väljer att besöka kyrkogårdar ur en rekreativ aspekt, för promenader och motion.

Skolgårdar

Skolgårdars vegetation är ur ett ekologisk perspektiv en viktig del av stadens grönstruktur. Äldre skolmiljöer har ofta en tydlig karaktär och äldre träd. Träd ger skugga som är viktig under årets solintensiva dagar, då barn är mer känsliga för UV-strålning än vuxna. Ur ett socialt perspektiv är gröna skolmiljöer viktiga för barns utveckling. Forskning har visat att barn rör på sig mer om de har tillgång till mer naturlika lekmiljöer. Gröna skolmiljöer fungerar som pedagogiska miljöer där barnen lär sig om natur, odling och ekosystem, till exempel genom skolträdgårdar. Park- och naturförvaltningen arbetar aktivt med att bjuda in skolbarn till naturen. På så sätt blir närbelägen natur en del av skolgården, en form av skolskogar eller uteklassrum.

Odlingsområden

Odlingslotter, koloniområden och andra stadsnära odlingar är viktiga miljöer, både ur ekologiskt och socialt perspektiv. I dessa miljöer finns en stor artrikedom och pollinerare som bin och humlor gynnas. Ur rekreativ och social aspekt är dessa miljöer av stor vikt för människor. Både för de människor som odlar, men även för de som besöker områdena endast för att promenera runt och betrakta.

Golfbanor

Golfbanor kan beroende på utformning vara värdefulla miljöer ur ekologiskt perspektiv, då de gynnar fåglar och insekter. Lövträd, brynmiljöer och ängslika gräsytor bidrar till biologisk mångfald. Golfbanornas dammar är hemvist för många skyddsvärda arter, som större vattensalamander och andra groddjur, liksom vattenväxter som till exempel knölnate. Ur social synvinkel är golfbanor en rekreativ miljö för de människor som utför sporten. Däremot utgör golfbanan en fysisk barriär för de människor som inte golfar. På vintern är dock vissa golfbanor mer tillgängliga för allmänheten, då de är möjliga ytor för längdskidåkning.

Jordbruksmark och betesmarker

Jordbruksmarken innehåller många viktiga biotoper för djur- och växtlivet. Biotoper som naturbetesmarker, stenmurar, diken, dammar, åkerholmar är viktiga att bevara för att bibehålla livsmiljöer för djur och växter. Jordbruksmarken innehåller reglerande ekosystemtjänster, med förmåga till koldioxidupptag och potential för rening och fördröjning av dagvatten. Det är viktigt att se till att även områden med jordbruksmark är tillgängliga för människor. Genom stigar och gångstråk längs kantzoner blir jordbruksområden även rekreativområden för boende och besökare.

Skogsmark

Skogsmark är betydelsefulla livsmiljöer för djur och växter. Ädellövskog och skog med en variation av trädslag och ålder på träden är av extra stort värde. Här finns potential för död ved, som är en viktig del av olika ekosystem, och livsmiljöer för fåglar. I skogsmarken förekommer naturliga processer som till exempel brand, vilket är viktigt för många arter som kräver naturlig störning för att kunna leva. Skogsmarken är även betydelsefull på grund av sin koldioxidupptagande förmåga och klimatreglerande effekt. Ur rekreativ synvinkel är det viktigt att det finns skogsmark med tydliga stråk och skyltar. På så sätt görs skogsmarken mer tillgänglig för fler.

Olika människor har olika anledningar till varför de besöker skogen. Vissa vill vandra i lugn och ro, andra rasta hunden, orientera eller cykla mountainbike. Genom tydlig information kan olika användargrupper samsas inom samma område, men ändå få sina olika motiv till skogsbesöket tillgodosedda.

Ekoturism är ett relativt nytt begrepp, som handlar om att möjliggöra för människor att vistas i naturen och samtidigt göra minsta möjliga skada. När fler rekreerar sig i skogen ökar slitaget, vilket måste mötas upp med skötsel, underhåll och tydlig information till besökare. Ibland kan det uppstå en konflikt mellan biologisk mångfald och behovet av att sköta om skogsmiljöer med tanke på trygghet. Vegetation, med både träd och buskar, är bra för exempelvis fåglar. Samtidigt upplever många människor att vegetation med tydlig genomsikt, utan buskar, är mer trygg. Val av skötselåtgärd bör därför övervägas beroende på plats och ändamål.

Industriområden/Grustag/Hamnorna

Industriområden, grustag och hamnområden kan med sina kala miljöer där högre vegetation ofta saknas, jämföras med miljöer i naturen som har blottlagts eller påverkats av en störning. Dessa miljöer fungerar som livsmiljö för insekts- och växtarter som kräver öppen mark.

Flera arbetsplatser ligger i industriområden och hamnområden, vilket gör att många människor vistas i dessa miljöer. Parker nära arbetsplatsen är viktiga inslag för de som arbetar här. Att komplettera industri- och hamnmiljöerna med parker skulle höja upplevelsekväliteten på dessa områden.

Kust

Göteborgs kust innehåller skyddsvärda marina naturmiljöer, som grunda havsbottnar och ålgräsängar, vilka är viktiga uppväxtmiljöer för fiskar. Kustens naturmiljöer på land, som strandängar och kusthedar är betydelsefulla biotoper, som minskat i areal på grund av utdikning och förskogning, sedan industrialismen. Dessa miljöer behöver bevaras för att växter och insekter som kräver kustmiljö och bete för sin överlevnad ska kunna fortleva.

Göteborgs kustområden drar många turister och är en stor besöksnäring. För både göteborgare och besökare är kusten något av det mest attraktiva med Göteborg. Ett problem är dock att en stor andel av kustremsan är privat mark, vilket kan begränsa tillgängligheten för allmänheten.

Sjöar och vattendrag

Sötvattenssjöar och vattendrag är viktiga biotoper för vattenlevande växter och många djur till, exempel groddjur, insekter, fåglar och fladdermöss. Den fridlysta flodpärlmusslan är i behov av klara vattendrag med laxfisk för sin fortlevnad. Stränder och vassar är viktiga vattennära växtmiljöer. Sjöar är viktiga rekreativmiljöer året runt, då de möjliggör för bad, skridskor och paddling.

5 BEGREPPSFÖRKLARING

I detta dokument finns en rad fackmässiga uttryck, som kan behöva förklaras. Nedan följer en sammanställning och förklaring till ett antal av dessa.

Biologisk mångfald: Stor variation av växter och djur.

Blandstad: En stadsbebyggelse med en blandning av funktioner (bostäder, kontor, handel etcetera), olika grupper av människor och byggnadstyper.

Bostadsnära park/natur: Park- eller naturområde inom 300 meter från bostad, arbetsplats och skola.

Ekodukt/Parkodukt/Faunapassage: En passage med vegetation över exempelvis en starkt trafikerad väg. Genom att plantera växter och så gräs på broar lockas djur att ta sig över här istället för att bli instängda på vägen mellan viltstängsel. Genom faunapassager kan djur även ta sig under vägar. Parkodukten är främst inriktad på människans möjlighet till rörelse i staden.

Ekologisk landskapsanalys, ELA: Kartläggning av var olika arter har sina livsmiljöer och vad som händer mellan livsmiljöerna i avseende på spridning och barriärer. När kartläggningarna är genomförda går det att räkna ut vilka åtgärder som bör sätta in för att få en positiv utveckling av hotade och fridlysta arter. Det går också att planera för att minimera den negativa påverkan en exploatering kan ge. Slutligen går det med hjälp av analysen att göra en ekologisk landskapsplanering där viktiga områden pekats ut.

Ekosystemtjänst: Samlingsbegrepp för de tjänster och funktioner som naturen tillhandahåller och som gynnar människan. Tjänster vi får ”gratis” av naturen som exempelvis vattenrening via våtmarker.

Ekoturism: En form av turism, vars mål är att skydda naturen genom att ta hänsyn till resmålens ekologiska begränsningar och att bidra till en hållbar utveckling i området som besöks.

Ekvivalent ljudnivå: Medelljudnivå under en given tidsperiod.

Friluftsliv: Möjlighet att vistas i och njuta av natur och kulturlandskapet. Locka till utevistelse.

Friluftslivsprogram: Ett samlat underlag med befintliga aktiviteter och förslag till framtida utvecklingsmöjligheter utifrån en rekreativ och biologisk synvinkel. Ett friluftslivsprogram är viktigt för att effektivt kunna tillgodose kommuninvånarnas behov av ett rikt och varierat friluftsliv.

Fukthed: Till det mest särpräglade i det västsvenska landskapet hör den magra fuktheden. Denna trädlösa naturtyp domineras av ljung och andra ris samt gräs och starrarter. Här finner man växter som klockljung, granspira och klockgentiana. Den sistnämnda ibland med sin följeart alkonblåvinge. Många arter i fuktheden har en

sydvästlig utbredning i Sverige. Heden är oftast skapad av människan genom bränning av vegetationen och genom sina betande djur som i kustlandskapet kunde gå ute året runt.

Gröna kilar: Större, sammanhängande naturområden som sträcker sig utanför Göteborgs kommungräns in mot den bebyggda staden.

Grönområde: Park- och/eller naturområde.

Grön rehabilitering: Möjlighet att efter en svår sjukdom kunna arbeta upp sin fysiska och psykiska hälsa genom att aktivt arbeta med trädgårdsarbete. Speciella metoder för detta finns utvecklat. I Göteborg arbetas det med på bland annat Botaniska trädgården.

Grönstruktur: Hur stadens parker och naturområden är och bör vara placerade i staden i förhållande till bland annat byggnader och gator.

Grön infrastruktur: Definition enligt Naturvårdsverket: Ett sammanhängande nätverk av strukturer i landskapet och brukande av desamma som säkerställer en långsiktig överlevnad av livsmiljöer och arter, genom att spridningsmöjligheter säkerställs och på så sätt vidmakthålls ekosystemens förmåga att leverera viktiga ekosystemtjänster.

Grön turism: Turism inriktad på parker som exempelvis Trädgårdsföreningen. Ett varierat innehåll i grönområdena, ofta med fokus på blomsterplanteringar och exotiska buskar och träd.

Grönytefaktor: Grönytefaktor är ett relationstal som mäter fördelningen mellan växtlighet och dagvattenhantering i förhållande till bebyggd kvadratmeter yta. Grönytefaktor används för att garantera så rik växtlighet som möjligt även på små ytor. I ett poängsystem räknas de sociala och ekologiska värdena i utemiljön samman till den ekoeffektiva ytan.

Habitat: Livsmiljö/hem för växter och djur.

Klimatreglering: Ordet relaterat till grönstrategin beskriver hur en medveten planering av vegetationen kan hjälpa till att exempelvis sänka temperaturen.

Marin grundbotten: Marina grundbottnar hittar man på lerigt underlag, gärna i skyddade lägen. I sådana havsvikar bildar den gräsliknande bandtången (ålgräs) ofta vida ”ängar” på 0,5–2 m djup. Marina grundbottnar är havets barnkammare och skafferier. Här finns mängder av alger, musslor, kräftdjur, maskar och fiskyngel. Under sommarnätterna vandrar torsk, öring och rödspätta in på grunt vatten för att äta. Ålgräsängarna ger också skydd åt fiskyngel och andra mindre djur.

Målpunkter: I grönstrategin avser begreppet platser eller samlade områden dit man tar sig för att uträtta ett särskilt ärende – det kan exempelvis vara arbetsplatser, sjukhus, köpcentrum, parker eller arenor.

Parkrum: Olika platser i en park bidrar till att man som besökare upplever olika känslor beroende på hur platsen/rummet är gestaltat. En park kan delas upp i olika rum precis som en bostad för att skapa variation och maximera upplevelsen och funktionen.

Parkstråk: Smal remsa, främst i staden, som är grön. Exempelvis utmed gator eller

vatten. Kan även vara trädalléer.

Platsträd: Ett eller ett antal träd som ger en plats identitet och förstärker dess karaktär.

Population: En grupp individer av en art inom ett visst område.

Skalgrusbank: Skalgrusbankar är anhopningar av skal från marina snäckor och musslor och andra skalbärande djur. Dessa ofta metertjocka avlagringar bildades strax efter istiden då havet stod betydligt högre än nu. När djuren dog sveptes deras skal bort av havsströmmarna och avlagrades på lugna platser. Ofta är skalbankarna söndergrävda av människan och skalgruset använt till hönsfoder, som gödning eller vid vägbyggen. Floran på de kalkrika bankarna innehåller ofta många ovanliga arter.

Skolskog: Ett begränsat område i naturen där skolor och förskolor kan förlägga undervisning och fritidsverksamhet. Ett kontrakt skrivs där det bland annat står att skolan åtar sig att städa vid behov och där de också kan få ta sly för att använda till undervisning med mera.

Sociala upplevelsevärden eller sociotopvärden: Ord som förklarar vad människor gör i stadens parker och naturområden. Park- och naturförvaltningen använder 20 sociotopvärden för att förklara detta.

Stadsdelspark: Park i närområdet som riktar sig främst till boende inom stadsdelen.

Stadspark och naturområde: Stor park eller naturområde som innehåller många aktiviteter. Riktar sig till boende och besökare i hela Göteborg med omgivning.

Strandskydd: Det generella strandskyddet är 100 meter från strandkanten både på land och i vattenområdet och inkluderar även undervattensmiljön. Strandskyddet gäller samtliga stränder vid havet, insjöar och vattendrag oavsett storlek. Det är förbjudet att inom strandskyddsområden vidta vissa åtgärder, som till exempel att anlägga, gräva eller bygga något. På några få platser är strandskyddet borttaget, till exempel i en del tätorter. På vissa platser är strandskyddet utökat upp till 300 meter.

Strandskyddsdispens: Dispens innebär att ett undantag från förbudet att bygga, gräva anlägga eller på annat sätt påverka strandskyddsområdet beviljas. För att få dispens krävs ett särskilt skäl enligt lagen och att syftet med strandskyddet inte påverkas negativt.

Strategiska knutpunkter: Översiktsplanen pekar, utöver city, ut fyra strategiska knutpunkter i Göteborg där man vill se tät blandstad och levande platser: Backaplan, Frölunda Torg, Gamlestaden och Angereds centrum.

Sumpar: Sumpar är näringsrika sötvattengölar med en rik kärrvegetation. Ofta består de av igenväxande mindre sjöar där vegetationen håller på att sluta sig och där den fria vattenytan är på väg att försvinna. I anslutning till Göta och Nordre älvar finns många gölar med ett instabilt gungfly. Floran är särpräglad med arter som vattenpest, nate, vattenaloe, dyblad, blomvass, vattenmärke och olika andmatsarter. Ofta förekommer ett rikt liv av snäckor och kräftdjur och ibland hittar man blodigel. På lång sikt övergår

sumparna till skog.

Tillgänglighet: Ett mått på hur lätt medborgare, näringsliv och offentliga organisationer kan nå det utbud och de aktiviteter som de har behov av. Begreppet inkluderar vid sidan av restid även faktorer som kostnader, hinder, trygghet samt tillgång till färdmedel. Begreppet tillgänglighet används ofta specifikt vad gäller funktionsnedsattas möjlighet att ta del av service, transporter, miljöer etcetera.

Urban värmeöeffekt: Städer och tätorter har en högre temperatur och lägre luftfuktighet än omgivningen på grund av hög byggmassa med hög kapacitet för värmelagring. Den urbana värmeeffekten kan leda till ökade hälsoproblem vid värmeböljor.

Uteklassrum: Uteklassrummet är samlingsplats och utgångspunkt för lektioner och fritidsaktiviteter. Ett komplement till inneklassrummet.

Vegetationsskikt: Olika lager av växtlighet vertikalt. Exempelvis gräs närmast marken, buskar lite högre än gräs och träd som är högre än buskar. Tillsammans bildar de ett varierat vegetationsskikt.

KAPITEL 6 KARTOR

- GRUNDKARTA

- STADSPARKER OCH STÖRRE NATUR- OCH REKREATIONSOMRÅDEN

- BRISTANALYS BOSTADSNÄRA PARK- OCH NATUROMRÅDEN

- STADSPARKER OCH STADSDELSPARKER

- SKYDDADE OMRÅDEN

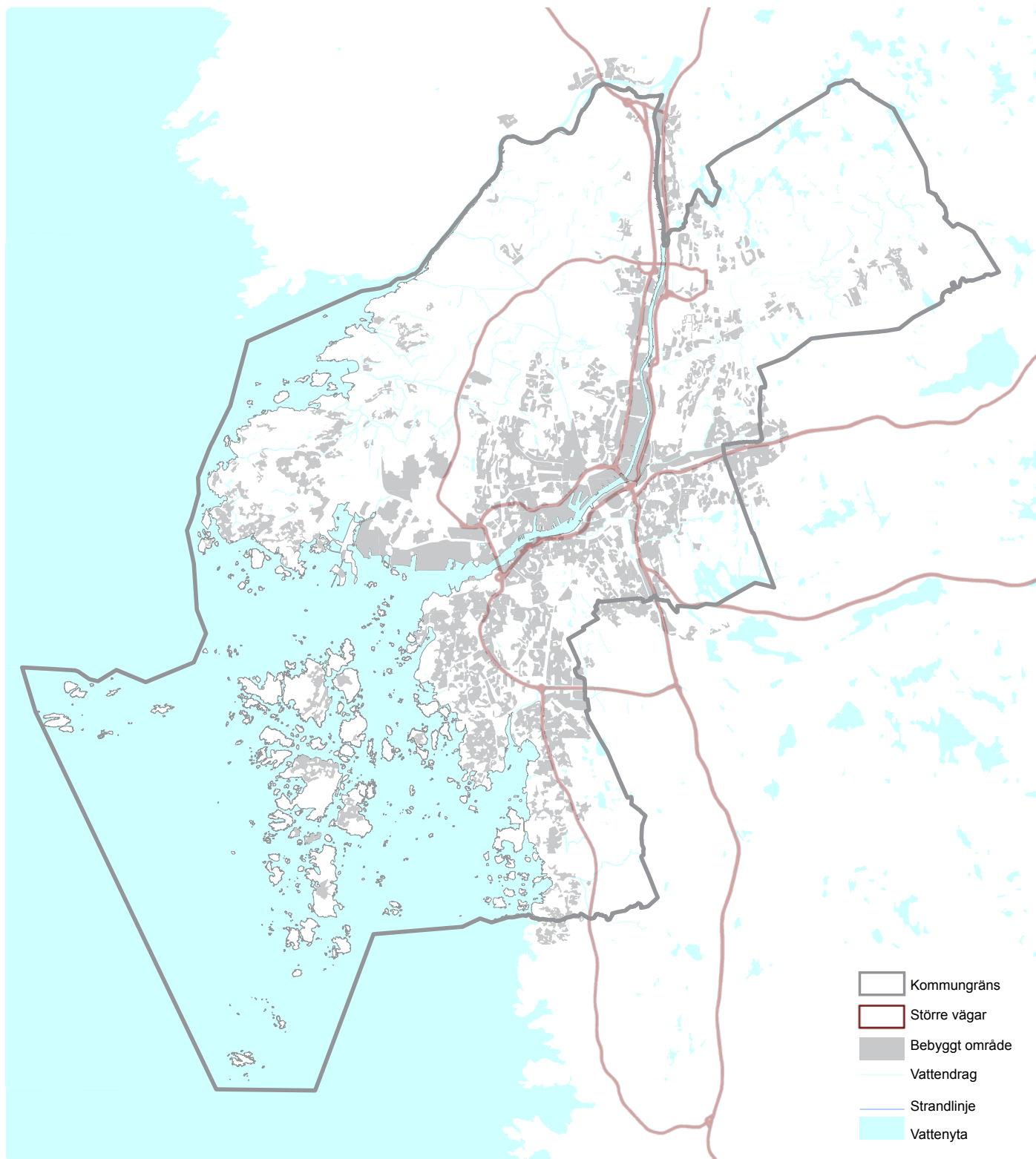
- HÖGA NATURVÄRDEN

- GRÖNA KILAR OCH BLÅ STRÅK

GRUNDKARTA

Kartan ligger till grund för samtliga kartor i Grönstrategin.

Här redovisas Göteborgs kommungräns, större vägar, bebyggda områden samt större vattendrag och vattenytor.

STADSPARKER OCH STÖRRE NATUR- OCH REKREATIONSOMRÅDEN

Stadsparkerna (orange) är framtagna med hjälp av park- och naturförvaltningens stadsdelsvisa parkplaner där sociotopkartan ligger som underlag. Stadsparkerna är olika till sin karaktär för att få en variation i innehåll och utseende. Alla stadsparkar ligger på allmän platsmark. Med hjälp av Stadens digitala kunskapsunderlag och genom experter och förvaltare inom park- och naturförvaltningen har underlaget till större natur- och rekreationsområden tagits fram.

Park- och naturförvaltningen har ett skötselansvar för friluftsbaden. Genom förvaltningens skötselkartor har de kommunala friluftsbaden tagits fram. Inom kommunen finns många fler badplatser än vad som är markerade på kartan. Dessa är dock inte kommunala varför de inte redovisas.

Större natur- och rekreationsområden

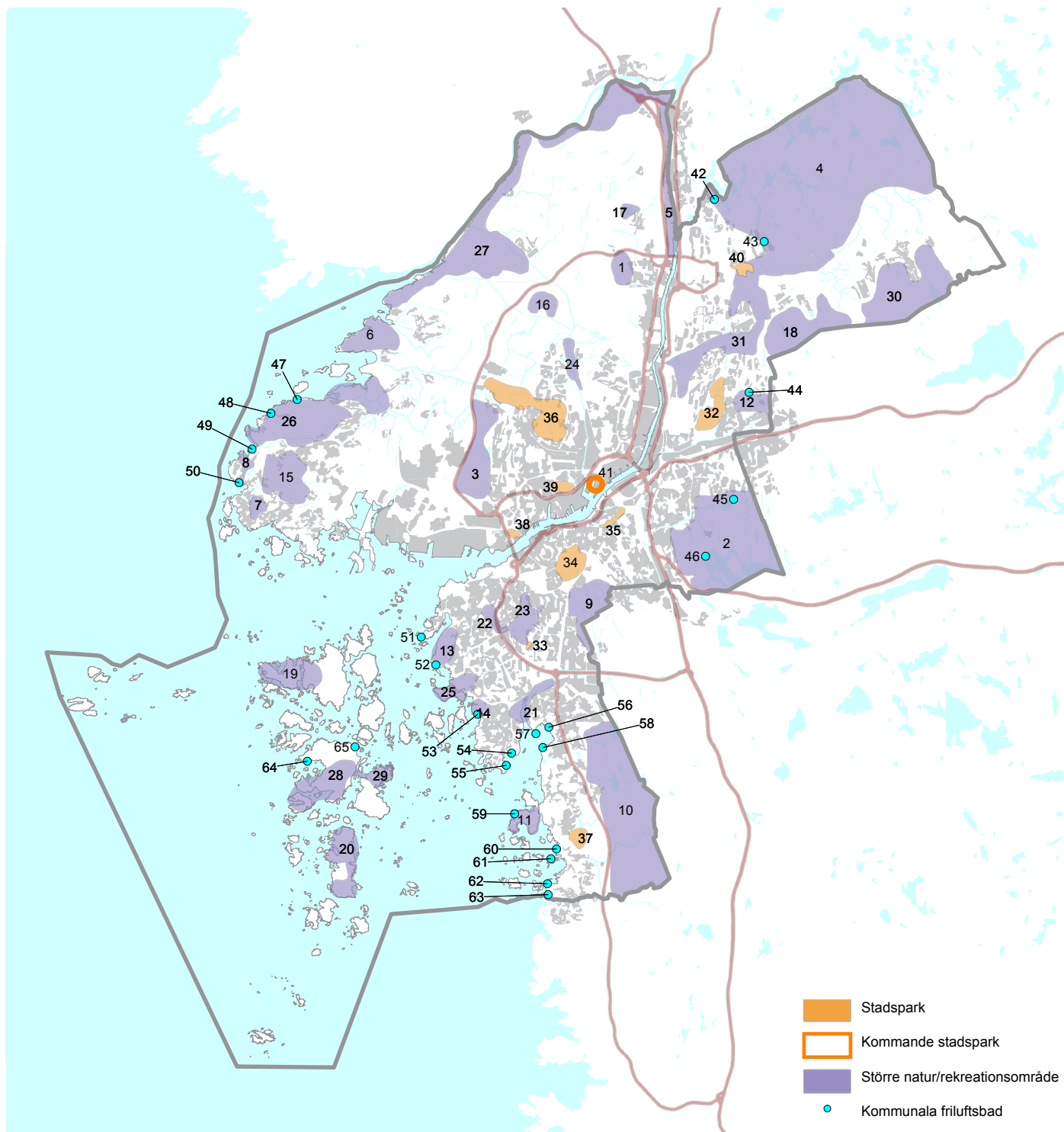
1. Jämmerberget
2. Delsjöområdet
3. Svartemosseområdet
4. Vättlefjäll
5. Göddered-Hakered/Nordre & Göta älv
6. Björlandahalvön
7. Majvik
8. Hästevikarna
9. Änggårdsbergen
10. Sandsjöbacka
11. Stora Amundön
12. Utby-Bergsjön
13. Skärvallsberget
14. Ganlet-Aveskär
15. Tors slott-Linnefjäll
16. Skändlaberget
17. Svankällan
18. Angered Sörbergen
19. Galterö - västra Brännö
20. Vrångö
21. Välen
22. Påvelund
23. Ruddalen
24. Hökälla
25. Sjöbacka-Högen
26. Lilleby-Tumlehed-Bronsåldersundet
27. Södra Nordre älvs estuarium-Kallhed
- 28 - 29 Styrö - Donsö
30. Söder om Olofstorp
31. Lärjeåns dalgång

Stadsparkar

32. Kviberg - Gärdås kulle
33. Positivet - Ruddalen
34. Slottsskogen
35. Kungsparkstråket
36. Hisingsparken
37. Billdals park
38. Färjenäsparken
39. Keillers park
40. Angereds stadspark
41. Frihamnen

Friluftsbad

42. Surtesjön
43. Stora Mölnesjön
44. Bergsjön
45. Härlanda tjärn
46. Delsjön
47. Lilleby
48. Sillvik
49. Tumlehed
50. Hästevik
51. Aspholmen
52. Fiskebäck
53. Ganlet
54. Näset
55. Smithska udden
56. Askim
57. Marholmen
58. Hovås
59. Stora Amundön
60. Billdalsbadet
61. Killingholmen
62. Lindås
63. Nordrevik
64. Styrö Utterviken
65. Styrö Bratten

Stadsparker och större natur- och rekreatiomsområden

Kartan redovisar Göteborgs Stads stadsparker (orange) och större natur- och rekreatiomsområden (lila). Ringen (orange) markerar den framtida jubileumsparken i Frihamnen. De kommunala friluftsbaden är blåmarkerade punkter.

BRISTANALYS BOSTADSNÄRA PARK- OCH NATUROMRÅDEN

Alla ytor i urvalet är större än 0,5 ha

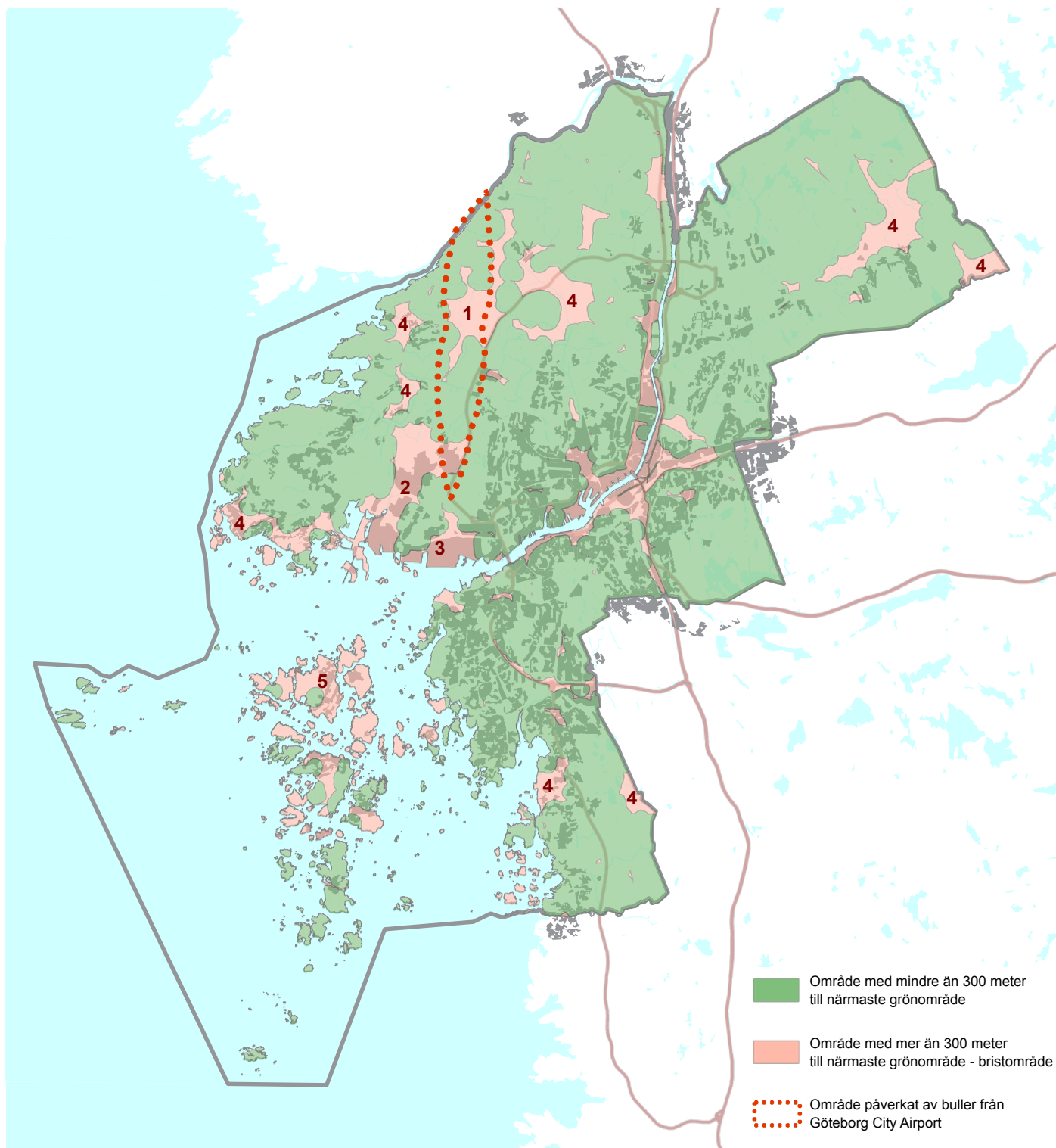
Följande underlag bygger bristanalysen på:

- Ytor som förvaltas av park- och naturförvaltningen.
- Stadens förvaltningskarta.
- Fastighetskontorets gröna skogsbruksplan.
- Naturreservat från Översiktplan för Göteborg.

I detta urval finns inga privatmarker medtagna, då Göteborgs Stad inte förfogar över dessa och inte kan garantera tillgängligheten. Detsamma gäller jordbruksmarker, även utarrenderade på kommunal mark.

Kommentarer per yta:

1. Privat mark, ligger till stor del inom bullergräns för flygplatsområdet.
2. Ligger till stor del inom industriområde.
3. Ligger till största delen inom hamnområde.
4. Privat mark med skogs- eller jordbruksmark där kommunen inte har rådighet över.
5. Södra skärgården består mestadels av privat mark som kommunen inte har rådighet över. Ligger dock till stor del inom strandskydd, se karta över skyddade områden

Bristanalys bostadsnära park- och naturområden

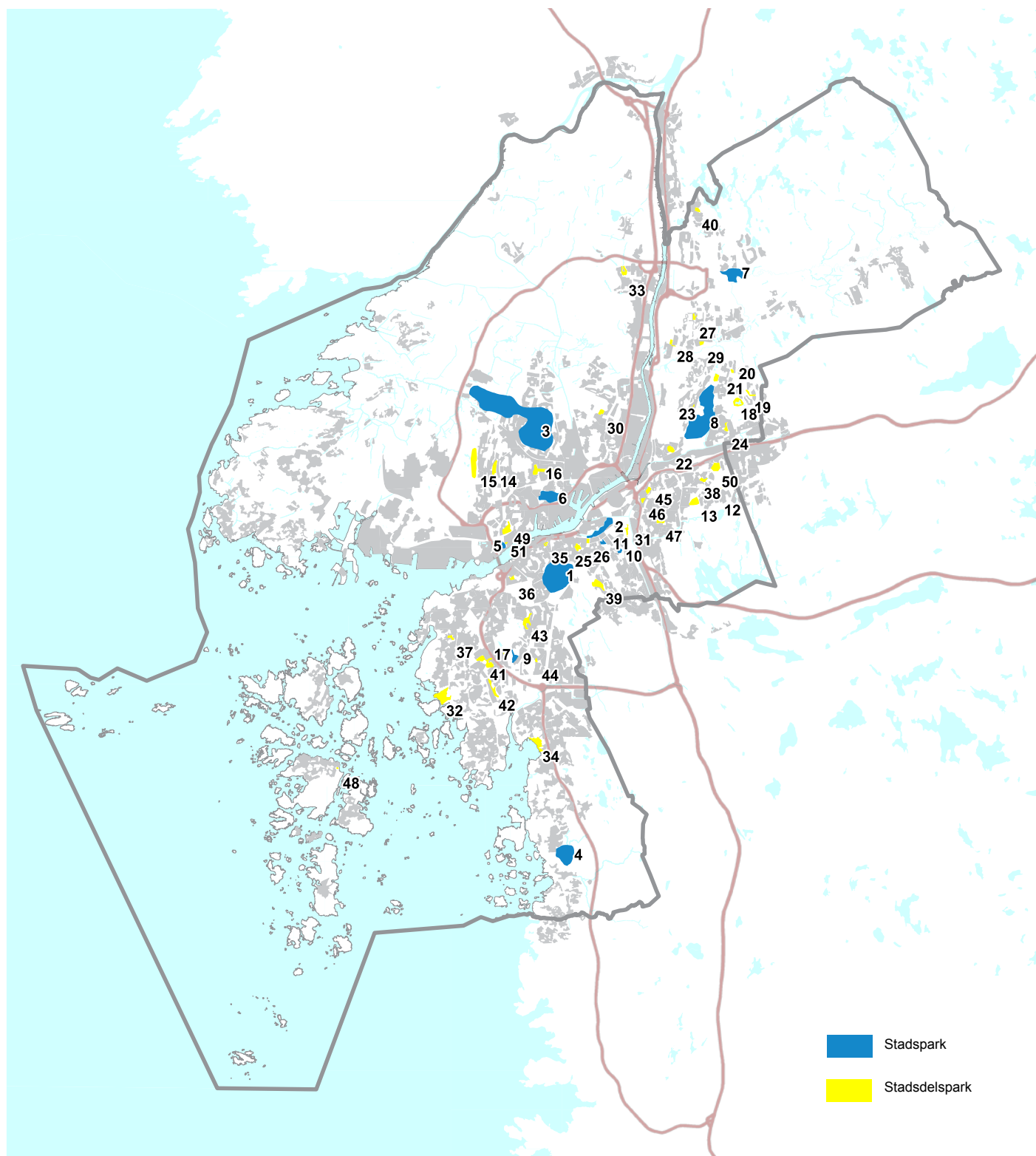
Kartan redovisar brist (rosa) samt tillgång (grön) på bostadsnära park eller naturområde. Som urval för att få fram bristanalysen har större vägar, stora nivåskillnader och vattendrag räknats som barriärer.

STADSPARKER OCH STADSDELSPARKER

Stadsparker och stadsdelsparker är framtagna med hjälp av park- och naturförvaltningens stadsdelsvisa parkplaner där sociotopkartan ligger som underlag. Ännu är ej alla stadsdelsvisa parkplaner genomförda. När parkplaner för dessa stadsdelar är gjorda ska kartan uppdateras.

Stadsparker och stadsdelsparker

1.	Slottsskogen	24.	Bunkeberget
2.	Kungsparkstråket inklusive Trädgårdsföreningen	25.	Månadsparken
3.	Hisingsparken	26.	Kalasbacken
4.	Billdals park	27.	Skansparken
5.	Färjenäsparken	28.	Haga kyrkoplan
6.	Keillers park	29.	Hammarparken
7.	Angereds stadspark	30.	Hjällbo park
8.	Kviberg - Gärdsås kulle	31.	Eriksbo park
9.	Positivet - Ruddalen	32.	Krumeluren
10.	Renströmsparken/Näckrosparken	33.	Burgårdsparken
11.	Vasaparken	34.	Sjöbacka
12.	Bokskogen	35.	Centrumparken
13.	Torpadampparken	36.	Askimsbadet
14.	Stabbeparken	37.	Söderlingska parken
15.	Renströmska parken	38.	Stenåldersboplatsen
16.	Långströmsparken	39.	Pärt Antons gata
17.	Svartemosse	40.	Vasaparken
18.	Flunsåsparken	41.	Guldhedsdalen
19.	Slottsbergsparken	42.	Lövgärdesparken
20.	Bergsjön	43.	Bergkristallen
21.	Kometen	44.	Kastanjealléns aktivitetspark
22.	Teleskopsgatans näridrottsplats	45.	Torpadammen
23.	Galaxen	46.	Rundradioparken
		47.	Redbergsparken
		48.	Gubberoparken
		49.	Elefantparken
		50.	Styrsö Bratten
		51.	Krokängsparken
		52.	Bokskogen
		53.	Eriksbergsterassen

Stadsparker och stadsdelsparker

Karta som redovisar stadsparker (blå) och stadsdelsparker (gul).

Begreppsförklaringar till stadspark respektive stadsdelspark finns beskrivet i tabellen på sidan 43.

SKYDDADE OMRÅDEN

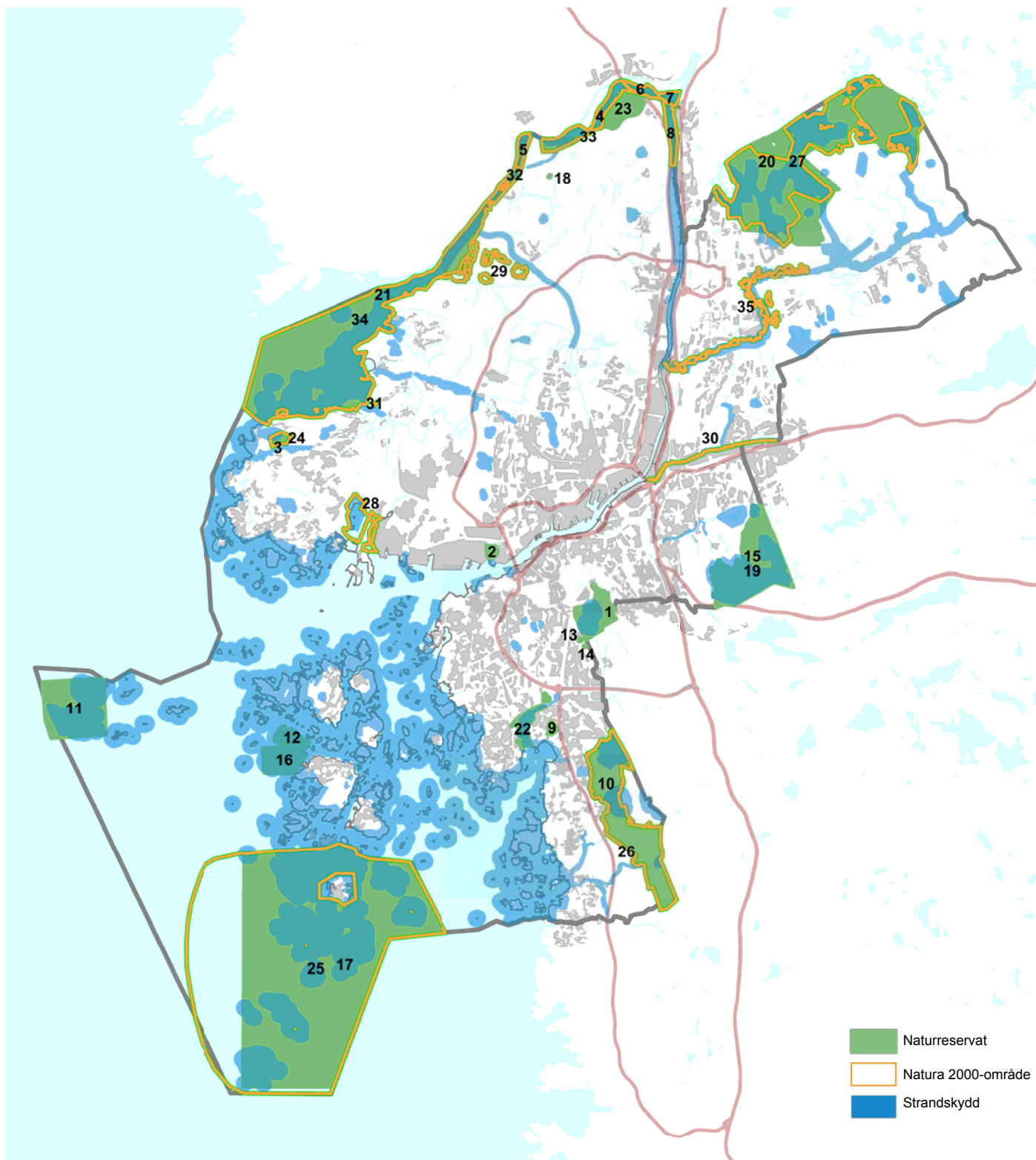
Naturresevat, Natura 2000-områden och strandskydd är alla framtagna med hjälp av Stadens digitala kunskapsunderlag.

Naturresevat

1. Änggårdsbergen
2. Rya skog
3. Sillvik - Tumleheds skalbankar
- 4-8 Göta älv - Nordre älvs dalgång
9. Hult - Åsen
10. Sandsjöbacka
11. Vinga skärgård
12. Stora Känsö
- 13-14 Högsbo Pegmatitbrott
15. Delsjöområdet
16. Vargö
17. Vrångö skärgård
18. Naturminne: Norslätts finnoxel
19. Delsjöområdet
20. Vättlefjäll
21. Nordre älvs estuarium
22. Välen

Natura 2000-område

23. Göddered-Hakered
24. Sillvik- Tumlehed
25. Vrångö skärgård
26. Sandsjöbacka
27. Vättlefjäll
28. Torsviken
29. Öxnäs
30. Säveån, nedre delen
31. Fågelvik
32. Nordre älv- Tomtebacken
33. Göta älv- Nordre älvs dalgång
34. Norde älvs estuarium
35. Lärjeån

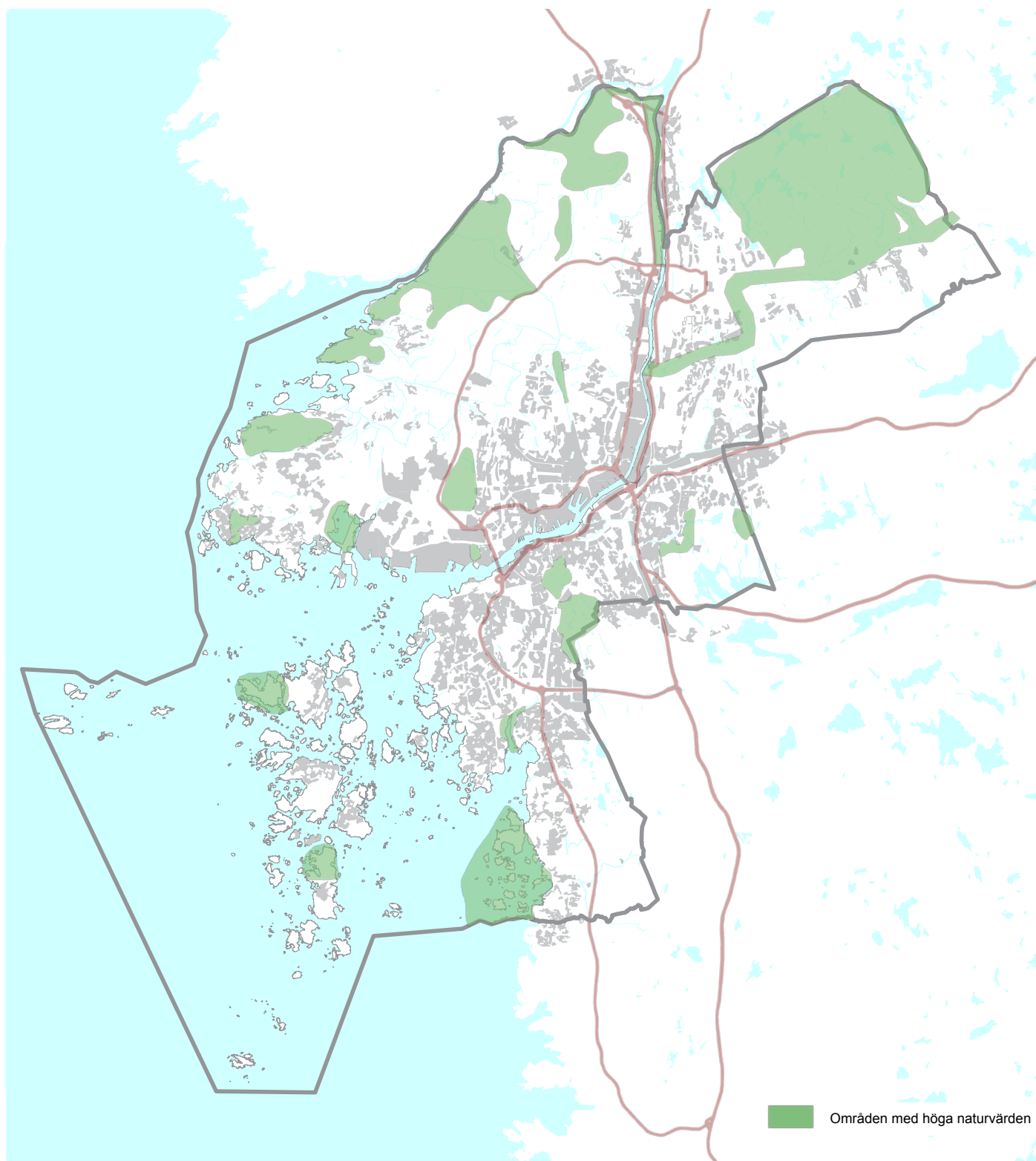
Skyddade områden

Kartan redovisar naturreservat (grön) och strandskydd (blå). Strandskyddet är markerat 300 meter från källan som exempelvis kan vara öar, vattendrag eller sjöar. De orangea markeringarna är Natura 2000-områden, läs mer om Natura 2000, naturreservat och strandskydd på sidan 56.

HÖGA NATURVÄRDEN

Områden med höga naturvärden är framtagna med hjälp av Stadens digitala kunskapsunderlag. Kartunderlaget bygger på:

- Ett urval av de mest skyddsvärda områdena enligt Natur- och kulturvårdsprogrammet från 1979.
- Natur, kultur och sociotop (rödlistade och skyddade arter). Områden med höga koncentrationer av skyddsvärda arter har ritats in.
- De biotoper som gjorts ekologisk landskapsanalys (ELA) på, hittills värdefulla ek- och barrskogar.

Höga naturvärden

Karta redovisar områden inom Göteborgs kommun där det registrerats höga naturvärden (grön).

GRÖNA KILAR OCH BLÅ STRÅK

De mörkare gröna områdena illustrerar sammahängande parker och naturområden, de så kallade gröna kilarna. De röda pilarna illustrerar vart den gröna kilen behöver förstärkas och bindas ihop bättre. Kilarna fortsätter utanför kommungränsen och illustreras här med ljusare grön färg. De ljusgröna områdena avslutas med stora pilar som illustrerar att parker och naturområden fortsätter över kommungränsen. De blå strecken illustrerar de större vattendragen och avslutas även dem med pilar för att visa dess fortsatta riktningar.

BILAGA FORTSATT ARBETE

FORTSATT ARBETE

Grönstrategin är en del av stadsutvecklingsprocessen, som rör sig från övergripande planering till utveckling och skötsel av specifika platser. I denna bilaga beskrivs pågående arbeten och förslag till fortsatt arbete, som behövs för att nå målen i grönstrategin. Bilagan ingår ej i beslutet till grönstrategin utan är ett arbetsmaterial för fortsatt planering.

Samarbete Göteborgsregionens kommunalförbund GR

Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) arbetar sedan 2013 med att utveckla strukturbilden med fokus på blå- och grönstruktur. Arbetet syftar till att stärka regionens attraktionskraft genom att bevara och utveckla de gröna kilarna och kustzonen. En viktig del i satsningen är att ta fram gemensamma kunskapsunderlag om grön- och blåstrukturens värden, bland annat för att få beslutsunderlag som speglar effekter över kommungränserna. GR ska fungera som en arena för samverkan och kunskapsutbyte mellan de tretton medlemskommunerna och andra intressenter. Ett pilotprojekt, där GR är sammankallande, handlar om den gröna kilen Delsjön-Härskogen. En av åtgärderna inom projektet är att utreda vilka ekosystemtjänster som kan vara relevanta i kilen, bland annat för att minska sårbarheten i ett förändrat klimat. Det handlar om ett generellt synsätt som kan appliceras på flera kilar. Göteborgs Stad medverkar genom att bidra med kunskapsunderlag om rekreativa, ekologiska och ekosystemtjänstvärden i Delsjöområdet samt genom att delta i dialog, analys och framtagning av gemensamma kart- och planeringsunderlag för kilen.

Älvstaden, program för stadsutveckling med mera.

Arbetet med utvecklingen av Älvstaden är i full gång med planering för olika delar, såsom Frihamnen, Ringön, Järnvågen och Gullbergsvass. Likaså görs stadsutvecklingsprogram för vissa delar av staden. Grönstrategin är ett av flera planeringsunderlag. Den ger god kunskap om hur de offentliga rummen i staden bör utvecklas, både ur ett socialt och ekologiskt perspektiv. Det är de utsedda förvaltningarna för respektive område som ansvarar för övergripande planering och detaljplanering, så kallade förste piloter.

Stadsdelsvisa parkplaner/utvecklingsplaner

Idag tas stadsdelsvisa parkplaner fram av park- och naturförvaltningen på uppdrag av park- och naturnämnden. De utgör ett mer detaljerat planeringsunderlag än grönstrategin och visar hur delar av grönstrategins intentioner kan omsättas i praktiken genom rätt investeringar och underhåll i stadens parker och naturområden. De är även underlag vid remisshantering för park- och naturfrågor i planprocessen. Parkplanerna bör uppdateras enligt de nya intentioner och riktlinjer som grönstrategin lägger fast. Exempelvis bör stadsdelsvisa bristanalyser för bostadsnära park och natur göras, en detaljerad studie för hur gröna områden kan länkas samman till gröna kilar tas fram och platsspecifika förslag för hur ett varierat och rikt växt- och djurliv kan stärkas. I parkplanarbetet inventeras även möjliga platser att ”ställa till förfogande” för olika initiativ från göteborgarna.

En förbättring av parkplanerna skulle kunna vara att istället arbeta med stadsdelsvisa utvecklingsplaner ur ett helhetsperspektiv. Grönstrategi,

Strategi för utbyggnadsplanering och Trafikstrategi hanterar frågor kring markanvändning och utveckling av staden. Genom att systematiskt arbeta med stadsdelsvisa utvecklingsplaner kan varje stadsdelsförvaltning tillsammans med stadsbyggnadskontoret, park- och naturförvaltningen, fastighetskontoret och trafikkontoret göra en planering där alla markanvändningsfrågor hanteras ihop och i enlighet med strategierna. De stadsdelsvisa utvecklingsplanerna kan innehålla fördjupningar kring områden som lokala torg, viktiga kollektivtrafikstråk samt parker och naturområden.

Utvecklingsplaner för stadsparker samt större natur- och rekreationsområden

Steget efter parkplan handlar om att planera för en bra utveckling av våra stadsparker och större natur- och rekreationsområden. Ett första steg är att ta fram utvecklingsplaner för att säkra upp att områdena utvecklas på ett medvetet sätt, för att bli så attraktiva att de lockar människor från hela staden och att de bidrar på ett så bra sätt som möjligt till den ekologiskt hållbara staden. Ansvarig för dessa planer är park- och naturförvaltningen.

Friluftslivsprogram

Ett nytt friluftslivsprogram behövs i Göteborg för att staden ska kunna arbeta på ett bra sätt med att främja både friluftslivet i naturen och i mer urbana delar av staden. Ansvarig för framtagande av programmet är park- och naturförvaltningen i samarbete med en rad andra parter bland annat Göteborgsregionens kommunalförbund och idrotts- och föreningsförvaltningen.

Natur, kultur och sociotop

För att kunna planera för en ekologiskt och socialt hållbar stad behöver vi veta var vi står idag. Hur används olika områden? Var finns våra skyddsvärda arter med mera? Staden har under ett antal år byggt upp kunskapsdatabasen natur, kultur och sociotop och det är viktigt att detta arbete fortsätter. God kunskap i tidiga skeden bidrar till en mer effektiv planering med ett bättre resultat. Samordningsansvar för kunskapsdatabasen natur- kultur och sociotop har park- och naturförvaltningen.

Ekologisk landskapsplanering

För att komma ett steg vidare i att planera för en ekologiskt hållbar stad, med ett rikt växt- och djurliv, behöver staden genomföra projektet ekologisk landskapsplanering. Planeringen görs med hjälp av kommunens naturdata och det framtagna verktyget ekologisk landskapsanalys. Resultatet kommer att visa vilka områden som är viktigast att bevara och vilka kopplingar som behöver stärkas mellan dessa. När projektet är klart bör grönstrategin uppdateras med den nya kunskap som kommit fram genom projektet. Ansvariga är miljöförvaltningen, park- och naturförvaltningen och stadsbyggnadskontoret.

Naturvårdsstrategi

Naturvårdsstrategin ska vara en övergripande strategi för att främja den biologiska mångfalden i Göteborg och för att nå våra miljömål. Strategin hjälper oss att hitta de mest resurseffektiva prioriteringarna och förvaltningsövergripande samverkansvinsterna. Den innebär en samordning mellan planering och skötsel som

främjar biologisk mångfald i praktiken. En viktig del är samverkan med aktörer utanför organisationen, till exempel den ideella naturvården, andra myndigheter och privata markägare. Ansvarig är miljöförvaltningen.

Kompensationsåtgärder, grönytefaktorer och ekosystemtjänster

En checklista för frivilliga kompensationsåtgärder togs fram för ett antal år sedan. Denna är nu under revidering och ska även inkludera ekosystemtjänster. Parallellt med detta arbete tas det fram en modell för hur Göteborgs Stad ska arbeta med grönytefaktorer. Grönytefaktor är ett relationstal som mäter fördelningen mellan växtlighet och dagvattenhantering i förhållande till bebyggd kvadratmeter yta. Exempel på gröna ytor som ger poäng är växtbäddar, gröna fasader, gröna tak, vattenytor i dammar och större träd eller buskar. Poängen utgår ifrån vilken ekologisk nytta åtgärden ger. Grönytefaktorn kan användas vid planering av ny bebyggelse, i förtätningssituationer och vid förbättringar av befintlig bebyggelse. Ansvarig för detta arbete är miljöförvaltningen.

Vi behöver lära oss mer om hur staden kan arbeta med ekosystemtjänster. Det är därför viktigt att samarbeta och utveckla kunskap tillsammans med universitetsvärlden och andra parter i denna fråga. Ett exempel på forskningsprojekt, som just nu pågår i Göteborg och där många parter är inblandade, är Värdering av ekosystemtjänster av urban grönska och Klimatrelaterade risker.

Skyddsbestämmelser

Arbetet med reservatsbildning av naturområden föreslagna i översiktsplanen bör fortsätta. Inventering av biotoper som har behov av säkerställande genom kommunala biotopskydd bör tas fram. Ansvarig är stadsbyggnadskontoret.

Träd

Stadens trädpolicy ska uppdateras med avseende på bland annat träd och ledningar, träd i planprocessen, träd och ekosystemtjänster samt träd och kommunikation. De stadsdelsvisa trädplaner som finns behöver utvecklas till trädvårdsplaner. Arbetet med skyddsvärda träd, enligt naturvårdsverkets riktlinjer, ska fortsätta. Park- och naturförvaltningens riktlinjer för omhändertagande av grova träd ska göras kända för alla stadens markförvaltare genom riktade informationsinsatser. Ansvarig är park- och naturförvaltningen.

Bullerpolicy

Arbetet med att ta fram en ny lokal tillämpning av de nationella riktlinjerna för buller i planeringen pågår. Den lokala tillämpningen kommer även att behandla ljudmiljöer i bostäders närhet, exempelvis park- och naturområden. Projektet är förvaltningsövergripande med stadsbyggnadskontoret som projektledare. I arbetsgruppen finns representanter från trafikkontoret, fastighetskontoret, miljöförvaltningen och park- och naturförvaltningen.

Stadsmiljöpolicy

En stadsmiljöpolicy tas fram för att främja en god gestaltning av stadens offentliga rum. Ansvarig är Trygg, vacker stad genom stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret samt

park- och naturförvaltningen.

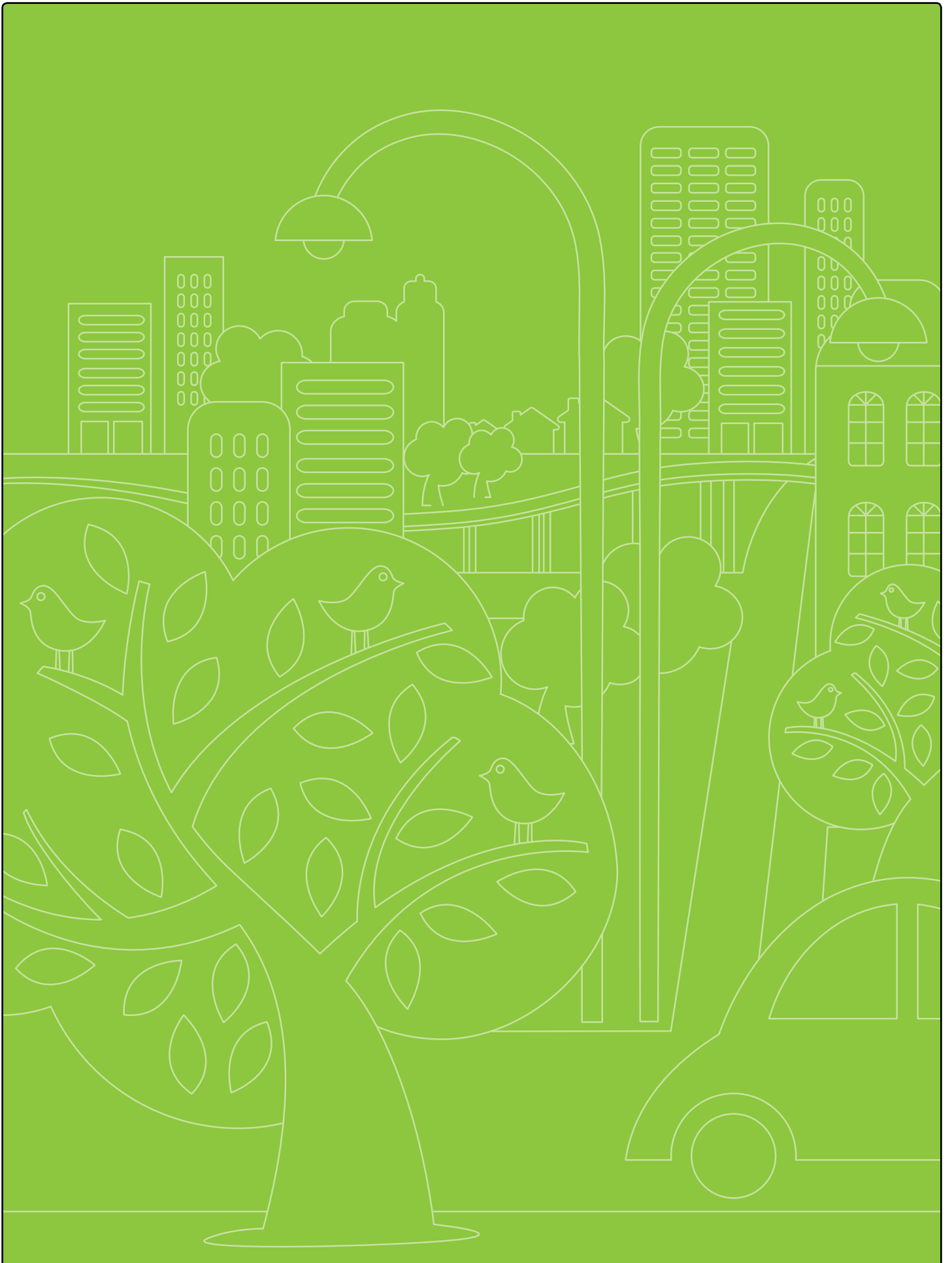
Information, pedagogik

Ett viktigt led i att profilera Göteborg, som en grön stad vid vattnet, är att sprida kunskap om våra offentliga rum och de ”smultronställen” som finns i staden. Ansvarig är park- och naturförvaltningen samt Göteborg och Co.

Det är även viktigt att lära barn och vuxna om naturen och engagera göteborgarna i olika typer av naturvårdsinsatser. Fortsatt arbete med naturpedagogik och information om olika målpunkter i naturen bör därför fortsätta. Ansvarig är park- och naturförvaltningen, miljöförvaltningen, kulturförvaltningen med flera.

Medborgardialog

Dialogprocessen och göteborgarnas inflytande är väsentliga att få med i stadsutvecklingsprocessen. I detta arbete har stadsdelarna en stor och viktig roll som experthjälp och stöd i dialogen.

Göteborgs Stad
Park och natur

JANUARI 2014

SAMMANSTÄLLNING REMISSVAR GRÖNSTRATEGI

Göteborgs Stad
Park och natur

Januari 2014
Park- och naturförvaltningen
Uppdragsgivare: Park- och naturnämnden

INNEHÅLL

INLEDNING	6
<i>Läsanvisningar</i>	6
<i>Inkomna yttrande och kommentarer</i>	6
<i>Arbetsmetod</i>	6
SAMMANFATTNING	7
<i>Samarbete</i>	7
<i>Socialt och ekologiskt mål</i>	7
<i>Karaktär</i>	7
<i>Avgränsning</i>	7
ÄNDRINGAR, STÄLLNINGSTAGANDE OCH FÖRBÄTTRINGAR	8
HELHET/UPPLÄGG	10
<i>Mål och riktlinjer</i>	10
<i>Analyser</i>	10
<i>Upplägg</i>	10
<i>Samordning av de tre remisserna</i>	11
FÖRSLAG TILL FÖRÄNDRINGAR OCH TILLÄGG	11
<i>geografisk avgränsning</i>	11
<i>analyser och strategier</i>	12
<i>Socialt- och barnperspektiv</i>	12
<i>Trygghetsperspektiv</i>	13
<i>gröna kilar</i>	13
<i>träd och skog</i>	13
<i>industriverksamhet</i>	13
<i>Jordbruksmark</i>	13
<i>Kust, sjöar och vatten</i>	13
<i>Kyrkogårdar, golfbanor och fotbollsplaner</i>	14
INLEDNING/UTGÅNGSPUNKTER	14
<i>syfte</i>	14
DELMÅL 4.1.1 SOCIALT PERSPEKTIV, GOD TILLGÅNG	15
<i>Synpunkter/förslag på förbättringar</i>	15
<i>Privat mark</i>	15
<i>Specifika platser</i>	16
KONSEKVENSER AV MÅLET.....	16
DELMÅL 4.1.2 SOCIALT PERSPEKTIV, LÄTT ATT NÅ	17
<i>Synpunkter/förslag på förbättringar</i>	17
<i>Specifika platser</i>	18
<i>Konsekvenser av Målet</i>	18
DELMÅL 4.1.3 SOCIALT PERSPEKTIV, RIKA UPPLEVELSER	18
<i>Synpunkter/förslag på förbättringar</i>	18
<i>Specifika platser</i>	18
<i>Stadsnära odling, framtida markbehov och tillfällig upplåtelse av mark</i>	19
DELMÅL 4.2.1 EKOLOGISKT PERSPEKTIV, BIOLOGISK MÅNGFALD	20

<i>Synpunkter/förslag på förbättringar:</i>	20
<i>Naturreservat & skydd</i>	20
<i>Förslag på naturtyper och områden som behöver skydd:</i>	20
<i>Konsekvenser av Målet</i>	21
DELMÅL 4.2.2 EKOLOGISKT PERSPEKTIV, EKOSYSTEMTJÄNSTER	21
<i>Synpunkter/förslag på förbättringar:</i>	21
<i>Vatten</i>	21
<i>Förslag på ekosystemtjänster som kan/bör nämnas i planen:</i>	21
DELMÅL 4.3.1 KARAKTÄR, GRÖNA KILAR	22
<i>Synpunkter/förslag på förbättringar:</i>	22
<i>Förslag på Ändring/ utökning av kilar</i>	22
DELMÅL 4.3.2 KARAKTÄR, LANDSKAPET	23
<i>Synpunkter/förslag på förbättringar</i>	23
DELMÅL 4.3.3 KARAKTÄR, GRÖNA BYGGDA HISTORISKA	23
<i>Synpunkter/förslag på förbättringar:</i>	23
<i>Förslag på förhållningssätt vid förtätning:</i>	24
STAD I FÖRÄNDRING KAP 5	25
KONSEKVENSBEDÖMNING KAP 6	25
<i>Ekonomiska konsekvenser</i>	26
<i>Ekologiska konsekvenser</i>	26
<i>Sociala konsekvenser</i>	26
BARNPERSPEKTIV & JÄMSTÄLLDSHETS-/ JÄMLIKHETSPERSPEKTIV	27
<i>Barnperspektiv</i>	27
<i>Jämställdhets-/ jämlikhetsperspektiv</i>	27
FORTSATT ARBETE	27
<i>Samordning av de tre remisserna</i>	27
<i>Synpunkter/ förslag på förbättringar</i>	28
<i>Blåplan</i>	28
<i>Stadsdelsvisa bristanalyser, parkplaner och utvecklingsplaner</i>	29
<i>Uppdaterad trädpolicy</i>	29
<i>Ekologiska landskapsanalyser och ekologisk landskapsplanering</i>	30
<i>Kompensationsåtgärder och Grönytefaktor</i>	30
<i>Socialkonsekvensanalys, barnkonsekvensanalys och Trygghetsanalys</i>	30
<i>Utbyggnadsplanering</i>	30
<i>ÖVRIGT</i>	30
KARTBILAGOR	31
<i>Synpunkter/förslag på förbättring</i>	31
<i>Förslag på kartor som saknas</i>	31
<i>Kommentarer till specifika kartor:</i>	31
ÖVRIGT	32
<i>Förtätning</i>	32
<i>Förslag på samarbete</i>	32
<i>Begreppsförklaringen:</i>	32

<i>Bilagor:</i>	33
HÄNVISNING TILL REMISSVAR	34
<i>Regionala remissinstanser</i>	34
<i>Kommunala bolag</i>	34
<i>Kommunala tekniska förvaltningar</i>	34
<i>Kommunala stadsdelsförvaltningar</i>	34
<i>Organisationer</i>	34
<i>Privatpersoner</i>	35
<i>remisser med förlängd svarstid</i>	35

INLEDNING

LÄSANVISNINGAR

Denna rapport följer i huvudsak grönstrategins ursprungliga struktur och remissvaren är sammanställda under berörd rubrik. Synpunkter och åsikter från respektive remissinstans är därför inte samlade var för sig.

Genom en siffra i texten hänvisas synpunkterna till remissvaren. Varje siffra står för ett specifikt remissvar. Det innebär till exempel att nr 1 alltid är Ale kommun, nr 2 Havs och vattenmyndigheten osv. Listan finns längst bak i dokumentet under rubriken *Hänvisningar till remissvar*.

INKOMNA YTTRANDE OCH KOMMENTARER

Sammanlagt har 59 yttranden kommit in under remissperioden. Av dessa är 8 från regionala instanser, 6 från kommunala bolag, 12 från kommunala förvaltningar och 13 från stadsdelsförvaltningar. 14 svar har inkommit från olika organisationer och 6 från privatpersoner.

ARBETSMETOD

Grönstrategin har fått ett mycket positivt bemötande och många synpunkter och kommentarer stärker strategins inriktning och innehåll. Alla synpunkter som kommit in under remisstiden finns sammanfattade i en matris, som är ett arbetsmaterial. Rapporten har skrivits med matrisen som underlag. Detta är en sammanställning för att föra arbetet med grönstrategin framåt. De synpunkter som noterats här syftar till förändring.

SAMMANFATTNING

Grönstrategin är ett strategiskt dokument som efterfrågats i kommunen och har därför generellt sett fått ett mycket positivt mottagande under remisstiden. Synpunkterna och förslag på förändringar har varit många och tack vare dessa kan grönstrategin bli ännu bättre och tydligare.

SAMARBETE

Inledningsvis önskas ett förtydligande kring grönstrategins struktur, vad det gäller visioner och mål. En konkret redogörelse för de strategier som ska leda till att målen uppfylls samt inom vilken tidsram detta kan ske har efterfrågats. I det fortsatta arbetet önskas ett nära samarbete mellan de tre dokumenten (grönstrategi, Trafikstrategi och Strategi för utbyggnadsplanering) för att skapa ett långsiktigt, politiskt beslutat styrdokument. Målet med dokumentet är att skapa ett gränsöverskridande planeringsunderlag där målkonflikter identifieras i ett tidigt skede för att sedan avvägas mot varandra. Många remissinstanser påpekar konflikten mellan förtätning och bevarande- och utvecklingsarbetet av stadens grönytor. Därför är viktigt att dessa tre har samma status, är väl förankrade och samspelade.

SOCIALT OCH EKOLOGISKT MÅL

Ett tydligare och renodlat socialt mål efterfrågas där integration, folkhälsa, jämställdhet och trygghetsperspektivet tas upp och där barns, äldres och funktionsnedsattas behov får större utrymme. Man vill se en gemensamma social- och barnkonsekvensanalys för de tre dokumenten tillsammans. Ett fortsatt samarbete med medborgardialog mellan invånare och de tekniska och sociala förvaltningarna är en viktig del i alla de tre dokumenten.

Många remissinstanser betonar konflikten mellan sociala och ekologiska värden. Ett vidare arbete med kompensationsåtgärder för att bevara och nyskapa boendemiljöer och spridningsvägar för känsliga arter efterfrågas. En del remissinstanser vill se en fortsättning på arbetet med ekologisk landskapsanalys och ekologisk landskapsplanering. Andra framhåller konflikter med utbyggnaden av infrastruktur, industriverksamhet och bostäder men även med människans behov av rekreation. En starkare koppling till stadens miljömål önskas också, men det påpekas att detta inte är en miljöplan.

KARAKTÄR

Flera remissinstanser önskar ett utökat samarbete inom Göteborgsregionen för att förstärka de gröna kilarna och kopplingen mellan dem. Detta för att få ett starkt samarbete med angränsande kommuner och på så sätt aktivt arbeta med de gröna kilarna.

AVGRÄNSNING

Det efterfrågas ett förtydligande kring grönstrategins geografiska avgränsning, samt förklaring till varför just de här avgränsningarna gjorts. Ett flertal uttrycker önskemål om att grönstrategin även ska behandla privat mark t.ex. jordbruksmark, fotbollsplaner, golfbanor och kyrkogårdar och på så vis ta ett helhetsgrepp över alla grönområden i kommunen.

Kust, sjöar och vatten kan belysas bättre i frågor som kopplingen till kustzonen, markanvändningen i strandnära områden, strandskydd samt vatten- och dagvattenhanteringen. Även klimatförändringar och anpassningarna därefter efterfrågas.

ÄNDRINGAR, STÄLLNINGSTAGANDE OCH FÖRBÄTTRINGAR

Det här är en sammanfattning av de ändringar som beslutsversionen genomgått i sin förvandling från plan till strategi. Nedan beskrivs hur ett antal av synpunkterna i remissvaren har tagits om hand och resonemanget kring de avväganden som gjorts i arbetet med att färdigställa grönstrategin.

Beslutsversionen har fått ett annat upplägg med en tydligare disposition. Dels för att underlätta läsningen, men även för att belysa och skilja på målen, VAD vi vill ha, och på strategierna, HUR vi kan göra för att uppnå målen. Strategierna är en vägledning, som visar vad som kan göras för att nå det ekologiska och det sociala målet (se inledning och sammanfattning). I inledningen beskrivs dokumentets syfte och mål samt hur strategin tagits fram parallellt med stadens Trafikstrategi och Strategi för utbyggnadsplanering. Alla de tre strategiska dokumenten har Göteborgs översiktsplan från 2009 som utgångspunkt. Tillsammans med Vision Älvstaden visar de en samsyn och en tydlig riktning för Göteborgs utveckling de närmaste 20 åren. Förtydligande har gjorts att grönstrategin behandlar de allmänt tillgängliga gröna områden, exempelvis parker, naturområden och andra offentliga platser, som kommunen råder över. I texten Övriga viktiga områden för den gröna strukturen beskrivs att mark, som ägs och förvaltas av privata aktörer, kan vara viktiga ur grönstrategisk synpunkt, både för rekreativa värden och för den biologiska mångfalden. Det kan handla om jordbruks- och odlingsmark, skolgårdar, villatradgårdar, golfbanor, industri- och odlingsområden.

Det sociala målet har renodlats och fått större utrymme i beslutsversionen då många av remissinstanserna tyckte att det var mer fokus på det ekologiska målet. Aspekter som trygghet, folkhälsa samt barns och äldres behov är beskrivet tydligare. Det har även framkommit önskemål om att grönstrategin skulle visa på vägen till minskad segregation och tydliggöra jämlikhetsperspektivet i staden. Grönstrategin beskriver detta på en övergripande nivå i det sociala målet och är en viktig utgångspunkt i all stadsplanering.

Bristanalys är gjord för hela staden. Grönstrategin skriver inte hur många bostadsnära parker det ska finnas utan avstånd till dessa. Tillgänglighet till grönområden finns med under strategierna Säkerställ god tillgång till parker och naturområden samt Stärk de gröna kopplingarna i staden. Många remissinstanser har framhållit att de saknar en redogörelse för hur människor använder park- och naturområden och efterfrågar kunskap om olika grupper utnyttjandegrad och rörelsemönster i olika typer av områden. Arbetet med kartläggning, om hur göteborgare använder olika grönområden, finns redovisat i Sociotopkartan, som är ett annat strategiskt underlag som park- och naturförvaltningen arbetar med. Förtydligande kommer även i det planerade Friluftsprogrammet som park- och naturförvaltningen har i uppdrag att ta fram. Frågor om semester hemma och grön turism behandlas kortfattat i strategierna Skapa ett varierat innehåll i parker och naturområden, Stärk de blågröna stråken och Visa upp stadens gröna områden och göra medborgarna delaktiga. Dessa blir även viktiga frågor i arbetet med att ta fram Friluftsprogrammet. Gränsöverskridande mötesplatser tas upp i det sociala målet och möjligheterna för detta är en viktig del i strategin Utveckla ett varierat innehåll i olika områden.

För att visa på vikten av ekosystemtjänster i staden har dessa integrerats i samtliga strategier samt fått tydligare utrymme som egen strategi i beslutsversionen. Grönstrategin går inte in i detalj hur ekosystemtjänster ska användas i staden, utan pekar på vikten av dem och nyttan de ger för att lättare kunna tillämpas i stadsplaneringen.

Många remissinstanser har framhållit att Grönstrategin behandlar de blå delarna för lite. För att visualisera värdet av kust, sjöar, åar och älvarna har strategin Stärk de blågröna stråken formulerats. Vattnets värde är även beskrivet i avsnittet om Göteborgslandskapets karaktär. I bilagan Fortsatt arbete står det beskrivet hur Göteborgsregionens kommunalförbund arbetar kommunövergripande med de blåa frågorna. Möjligheten att tillgängliggöra mark för lokalt omhändertagande av vatten hanteras övergripande i strategin Arbeta mer med grönska i den hårdgjorda staden.

Eftersom skötsel är en viktig del i arbetet med att bevara och utveckla befintliga park- och naturområden i staden har strategin Utveckla de gröna områdena genom skötsel tillkommit. Här står även beskrivet om upplåtelse av mark eller ställa till förfogande.

Grönstrategin visar på stadens övergripande grönstruktur. För att få en mer detaljerad bild av det gröna i staden gör förvaltningen stadsdelsvisa parkplaner. En förbättring i det fortsatta arbetet med Göteborgs grönstruktur vore att göra stadsdelsvisa utvecklingsplaner som väger samman grönstruktur, utbyggnadsbehov och infrastruktur.

Remissinstanserna har haft flera förslag på områden och naturtyper som behöver skyddsåtgärder på en högre detaljeringsgrad. De behandlas i de stadsdelsvisa parkplanerna och där det finns behov av naturreservatsbildning ligger uppdraget hos Stadsbyggnadskontoret. Om ekologisk landskapsanalys, ekologisk landskapsplanering, naturvårdsstrategi, kompensationsåtgärder och grönytefaktor står beskrivet i det ekologiska målet samt i strategi Stärk de gröna kopplingarna i staden samt i bilagan Fortsatt arbete.

En bättre bild eller karta av de gröna kilarna efterfrågades av ett par remissinstanser och det påpekades att de omkringliggande kommunernas bebyggelse saknades, vilket ansågs ge en missvisande bild. En del remissinstanser har haft flera förslag på utökning av de gröna kilarna och hur de skulle kunna bindas ihop. I grönstrategin presenteras enbart hur de gröna kilarna är lokaliserade inom Göteborgs kommungräns. Göteborgsregionens kommunalförbunds arbete med de regionövergripande gröna kilarna finns tydligt beskrivet i det utvecklingsbete, som sker i regionen.

En del frågor har kommit in när det gäller träd i stadsplaneringen. Uppdatering av Göteborgs trädpolicy kommer ske under 2014 av park- och naturförvaltningen. Den uppdaterade Trädpolicyen för Göteborg kommer bland annat innehålla avsnitt om ekosystemtjänster, problematiken kring träd och ledningar, träd i planprocessen samt kommunikation kring träd.

HELHET/UPPLÄGG

MÅL OCH RIKTLINJER

Grönstrategin har till största del ett "hela staden perspektiv" vilket bidrar till en sammanhållen stad.²⁹ Dokumentet innehåller tydliga mål och riktlinjer för utvecklingen av grön- och blåstrukturen i Göteborgs kommun.^{1,21} Mål och riktlinjer är till stor del konkreta och mätbara.^{1,21} Slutversionen måste tydligare skilja mellan mål och de strategier som ska leda till att målet blir uppfyllt.^{31,34,45} Positivt är att planeringen är viljestyrd och inte prognosstyrd³ då det kräver ett konsekvent agerande över tid vilket de tre strategierna ger goda förutsättningar för.³ Grönstrategin är ett gediget kunskapsunderlag, som är till nytta för många, då det innehåller ställningstagande som är lätta att appliceras på fler platser än Göteborg.⁴ Den stimulerar till en lokal debatt och väcker framtidsfrågor på olika nivåer²⁶

Farhågor finns att de gröna kvalitéerna och grönområdena i staden att fortsätta att minska då den stora trenden är förtätning⁴⁰ och att Grönstrategin då blir en legitimitetsförvärdning.³⁸ Det är bra att landskapsperspektiv och ett behov av sammanhållen grönstruktur lyfts i flera av målen.⁴²

Grönstrategin står i konflikt med den levande stad som vi vill skapa och därför måste revideringar göras för att gröna ytor ska integreras i stadsmiljön på ett bättre sätt.⁵⁰ Grönstrategin blir ett bra hjälpmedel och styrdokument vid planering och utveckling av fastigheter i anslutning till stadens grönområden.³⁹

Utveckling Nordost välkomnar i stort resultatet av det arbete som hittills utförts genom Grönstrategin. Några faktorer som berör behöver vidare arbetas med.⁵⁸ Grönstrategin har många inslag som sammanfaller med idrotts- och föreningsnämndens uppdrag och ambitioner om att stärka folkhälsan, demokrati, delaktighet genom meningsfull fritid.⁵⁷

ANALYSER

Grönstrategin innehåller omfattande, tydliga och användbara analyser.¹ Det är positivt att den hanterar de gröna frågorna övergripande, både utifrån kvantitet och kvalitet med utgångspunkten i en tät och grön stad.^{14,23} Grönstrategin beskriver strategier och riktlinjer för hur det gröna ska bli mer lättillgängligt²³ och integreras i stadsbilden som ett tillägg till de avgränsade parker som finns.³⁰ Det är positivt att Grönstrategin lyfter grönskans potential att minska trafikens negativa miljöåverkan.²³

UPPLÄGG

Fastighetskontoret och miljöförvaltningen anser att Grönstrategin blir ett värdefullt planeringsunderlag som är välskrivet och lätt att ta till sig medan kulturförvaltningen tycker att dokumentet är lite långt och relativt svårt att ta sig igenom.^{14,17,19} Grönstrategin är bitvis svårläst²² och detaljeringsgraden är ojämn på de kunskaper om befintliga värden som räknas upp.²⁵ Korta ner, konkretisera, ta bort återupprepningar och ge dokumentet ett mer tillgängligt språk^{31,41} för en spridning till vidare krets.¹⁷ Strategin för utbyggnadsplanering, Trafikstrategin och Grönstrategin borde ha samma struktur med mål och delmål för att skapa enighet.³¹ Genom en tydligare disposition^{34,45} med läsanvisning och en kortfattad översikt av dokumentets uppbyggnad, de olika kapitlen och de bilagorna som finns blir det mer lättförståeligt.¹ Mål, delmål och strategier kan exempelvis sammanställas i en tabell¹⁹ eller i en matris som bilaga till dokumentet.³¹ En mer konkret beskrivning av åtgärder och identifiering av indikatorer för de

gröna värdena efterfrågas.³¹ Det är bra att alla kartorna finns i slutet av dokumentet vilket gör dem lätta att hitta.¹ Fler texthänvisningar till kartorna och att de integreras mer i texten önskas.¹

Den sociala dimensionen kan bli tydligare då den ekologiska har större fokus.^{20,31} Strategin för ökad kunskap för natur och biologisk mångfald hos invånare samt delmål om ekosystemtjänster kan lyftas in i mål 1 för att skapa ett renodlat socialt mål.¹⁹ Inledningsvis är det svårt att se att målet tydligt tar hänsyn till trygghet, folkhälsa, barn och äldres behov, vilket bör göras mer framträdande.³¹ En stor del av Grönstrategin handlar om gröna kilar, ekologiska värden, ekosystemtjänster vilket lätt ger intrycket av att vara en slags miljöplan för Göteborgs kommun. Ett bättre namn skulle vara "Park- och naturplan".⁴⁷ Det behöver visas vilka mål i Grönstrategin som konkretiserar vilka miljömål.¹⁹ Grönstrategins struktur kan tydligare följa strukturen för stadens miljömål.¹⁹ Det ekonomiska hållbarhetsperspektivet saknas.⁴⁷

SAMORDNING AV DE TRE REMISSERNA

Det är viktigt är att Grönstrategin och Strategin för utbyggnadsplanering stämmer överens så att konflikter om mark inte uppkommer⁷ och att Göteborgsregionens utbyggnadsmål inte belastar grannkommunerna.⁷ Grönstrategin är viktig som beslutsunderlag vid förtätning.²⁵

Det är positivt att den gemensamma planering med Grönstrategin, Trafikstrategin och Strategin för utbyggnadsplanering har en långsiktighet, då dagvattenhantering är en teknisk funktion med lång livslängd.¹⁶

Den geografiska samstämmigheten måste ses över så att definitionen på "Centrala Hisingen" blir densamma i Översiktsplanen, Grönstrategin, Trafikstrategin och Strategin för utbyggnadsplanering.³⁶

Den scenarioanalys som finns för Trafikstrategin 2050 borde göras för Strategin för utbyggnadsplanering och Grönstrategin.³

Det är positivt att Grönstrategin tas fram och att det sker samtidigt som Trafikstrategin och Strategin för utbyggnadsplanering. Grönstrategin visar att den är en fundamental del av stadsutvecklingen. Remissinstansen anser att den sociala dimensionen inte får lika stor betydelse som det ekonomiska och det ekologiska perspektivet. Det finns en konflikt i att staden förtätas samtidigt som det finns behov av grönområden som neutrala mötesplatser.⁵⁹

FÖRSLAG TILL FÖRÄNDRINGAR OCH TILLÄGG

GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

Beskriv tydligare i Grönstrategin vilken mark som avses^{19,55} då dokumentets geografiska avgränsning är förvillande (Mål 1-fokus på områden för utbyggnadsstrategin medan Mål 2 och 3 har bredare fokus på grönytor i hela kommunen). Motivera och förklara avgränsningarna bättre.⁴⁷ Avser kommunens mark även trafiknämndens och idrottsnämndens gröna ytor?¹⁹ Vad menas med "offentlig tillgänglig mark"?⁴¹ Med allemansrätten bör Grönstrategin även behandla privat mark.^{19,41} Helhetsgrepp är viktigt då spridningsvägar och bevarandet av arter kan kräva åtgärder även på privat mark.¹⁹ Det efterfrågas en koordinering med länsstyrelsen i nästa steg för att stämma av grönytor med bevarandekrav.³⁷ För att nå stadens miljömål krävs att även att andra förvaltares mark sköts på ett bra sätt.¹⁹

Sammanhanget är viktigt för attraktiviteten hos ett grönområde. Det är intressant att utveckla sambandet i Grönstrategin mellan park och bebyggelsen och det önskas ett resonemang kring hur träd och bostadsgårdar påverkar områden med brist på grönt. Torg och offentliga platser bör även tas med om de har vissa av kvalitéerna som efterfrågas.¹⁴

ANALYSER OCH STRATEGIER

Grönstrategin bör problematisera mer och lyfta fram konflikter som väntar i den fortsatta stadsplanen och visa konkreta förslag hur man demokratiskt hanterar de situationer. Gärna med inspirerande exempel⁴⁵

En sammanhängande plan med parker och grönområden för hela staden borde göras för att skapa besök över stadsdelsgränserna.²⁶ Det behövs fördjupad kunskap om olika gruppers utnyttjandegrad och rörelsemönster i olika typer av naturområden.³² En tydligare beskrivning av kopplingen mellan park, övriga strukturer och dess funktioner skulle vara värdefullt.¹⁴ Läget tillsammans med gestaltningen påverkar attraktiviteten.¹⁴ Ta fram bristanalyser även för ytterstadens områden då det behövs strategier för hela staden, och gör en "påverkansplan" respektive "önskemålsplan" för privata markägare.²⁹

Staden kommer att förtätas men Grönstrategin svarar inte på om eller vilka grönområden som kommer att försvinna.⁶ Dokumentet bör kompletteras med en kartbild som visar var det är lämpligt att förtäta och hur man samtidigt kan bevara en grön känsla.³¹ En sådan karta är viktig att ta med i planeringen, så att förtätningen inte sker på bekostnad av högkvalitativa grönområden.⁶ Då det gröna är av stor betydelse för en god luftkvalitet.⁶ Önskingar om en strategi för omhändertagandet av alla de massor som blir över i de byggprojekt som är på gång som bör ses som en resurs efterfrågas.⁶

En konkret handlingsplan och strategi behövs för att nå de satta målen i dokumentet men det beskrivs endast vilken kunskap som behövs.³⁴ Redovisa tydligare hur målen i Grönstrategin strävar efter stadens miljömål och hur de kan följas upp samt när de ska vara nådda.¹⁹ Miljöprogrammet behöver beskrivas även under respektive mål.¹⁹

Grönstrategin bör tydligare utformas som ett styrdokument underställt Kommunfullmäktige med en tydlig strategi och klara riktlinjer för att möta utmaningar staden står inför, såsom klimathotet, miljöförstöringar, minskning av stadens grönområden på grund av förtätning, tidigare felaktig skötsel eller dålig trafikplanering med mera.⁴⁵

Ett fjärde mål "En grön stad som ger goda förutsättningar till motionsinriktat friluftsliv och naturnära idrott."⁵⁷

SOCIALT- OCH BARNPERSPEKTIV

Det behöver göras förtydliganden om barns tillgång och tillgänglighet till natur.¹⁵ Även utformningen av natur som en helhetsmiljö där lek och oplanerade aktiviteter kan äga rum, samtidigt som de erbjuder ett brett utbud av träffpunkter för barn i närområdet.¹⁵ Ett avsnitt som tydligare beskriver barns, äldres och funktionsnedsattas behov saknas.³¹ De tre strategierna borde kompletteras med en framtidsanalys som innehåller socialkonsekvensanalys och barnkonsekvensanalys om hur vår livsmiljö ska formas.⁵⁵ Förhållningssätt behöver tas med för hur ett grönt närområde ska vara.⁵⁵ Ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv saknas.⁵⁶ Det saknas relevanta perspektiv i Grönstrategin (sociala/kulturella för hela Hisingen).⁵²

TRYGGHETSPERSPEKTIV

En djupare analys av integrationsfrågan och trygghetsaspekten efterfrågas.^{6,29,59}

Trygghetsperspektivet med utgångspunkt i belysning, husens placering och grönska är betydelsefulla frågor för att bidra till en säker miljö.¹⁵ Hur parker ska vara trygga och tillgängliga under mörka årstider bör förstärkas.⁵⁹

Segregation/integration behandlas knapphändigt vilket är en brist i arbetet.^{20,24,29,55,56} Analys av vilka platser som behöver utvecklas samt vilka prioriteringar som behöver göras för att bryta olika former av segregationen.^{20,31, 56} Till exempel genom att grönområden får fungera som sammanbindande länkar mellan områden.³¹ Ändrade befolkningsstrukturer berörs för lite (ökning av barnfamiljer i vissa områden och en mer aktiv äldre befolkning).²⁴ Redovisa gångbanor, vandrings- o cykelleder tydligt på kartor.⁴⁵

Resonemang saknas om vad en ökad inpendling, tillfälliga besökande och en större nattbefolkning betyder för konkurrensen om de offentliga rummen.²⁴ Hur kan Grönstrategin bidra till att utveckla grön turism och semestra hemma?²⁹

Det behövs modeller för skötsel och underhåll som kommer att öka då förtätning innebär ett ökat slitage.⁵⁶ Strategier kring skötsel för stadsdelar som redan idag har ett ökat behov av underhåll.⁵⁶ Miljön är ovårdad och upplevs som övergiven, otrygg och icke omhändertagen.⁵⁶

GRÖNA KILAR

Överlag saknas det kartor på omkringliggande kommuners bebyggelse vilket ger en missvisande bild av de gröna kilarna.⁷ Det är viktig information för förståelsen hur de gröna kilarna ser ut i regionen.⁷

TRÄD OCH SKOG

Behovet av orörd natur i bostadsnära områden är inte belyst i Grönstrategin ex Guldheden. En trädplan vars riktlinjer alla måste följa, som på något sätt hantera träd i staden (även gälla i industriområden) efterfrågas⁴⁵. Fler konkreta förslag på hur stadsträden ska bevaras⁴⁵ och önskar en text med betydelsen av träd längs gatorna där människor arbetar och bor. Vikten av att vårda träden och vem som har ansvaret för det bör också finnas med.⁴⁵

INDUSTRIVERKSAMHET

Det är viktigt med en bra planering av industriområden så att de får grönområden och vackra miljöer även där.⁴⁶ Grönstrategin bör även inrymma de storskaliga hamn- och industriområdena på Hisingen (ytterhamnarna och Volvo) för att kunna avväga de konkurrerande markintressena som finns längs Hisings- och Norrleden. Dessa områden är reserverade i Översiktplanen för storindustrin.¹¹

JORDBRUKSMARK

Grönstrategin bör omfatta jordbruksmarken som staden förfogar över.^{9,19} Jordbruksmark och privatmark är en viktig del av den gröna strukturen.⁴² Privat mark är viktig ur ett ekologiskt perspektiv. Grönstrategin behöver lyfta förslaget om jordbruksmark som tematiskt tillägg till Översiktsplanen.²¹

KUST, SJÖAR OCH VATTEN

Utveckla kopplingen till kustzonen. Behov av strategier för markanvändning i strandnära områden (extra stort längs kusten) finns.³ De blå delarna är inte närmare behandlade och de behöver

kompletteras.^{14,21} Grönstrategin lyfter inte fram betydelsen av grönbå områden och deras koppling till folkhälsan.⁵⁹ Grönytor kopplat till vatten behöver bli tydligare för framtida planer.²⁶ Det saknas en övergripande strategi för hur de gröna ytorna ska användas för att hantera nederbörden i staden.¹⁰

KYRKOÅRDAR, GOLFBANOR OCH FOTBOLLSPLANER

Kyrkogårdar, golfbanor och fotbollsplaner är viktiga grönytor i staden för människors rekreation och kontemplation och bör därför finnas med i Grönstrategin.⁴⁷

INLEDNING/UTGÅNGSPUNKTER

SYFTE

Stadsbyggnadskontoret är positivt till Grönstrategins syfte och målformulering och att det nu tas ett helhetsgrepp kring Göteborgs parker och naturområden, men tycker att Grönstrategin från 80-talet och arbetet om Göteborgs grönstruktur från 1993 kan vara ett kompletterande underlag för den nya versionen²¹

Länsstyrelsen anser att de tre strategiska dokumenten följer intentionerna i GR:s regionala mål och strategidokument genom att förtäta mellanstaden och skapa en starkare regionskärna.⁶ Miljöförvaltningen däremot är rädda att förtätningen kommer att nagga grönområdena i kanten och påpekar att detta ställer krav på hänsyn för stadens miljömål.¹⁹ Två organisationer efterfrågar en redovisning av hur Översiktsplanen och miljö kvalitetsmålen styr arbetet och var konflikterna finns samt vilka riktlinjer som gäller där de går emot varandra.^{34,45} Samma organisationer tycker det är svårt att avgöra om utgångspunkterna borde utökas då de är kortfattade.^{34,45}

En annan organisation efterfrågar kopplingen till Parkprogrammet och det planerade Friluftsprogrammet.⁴⁷ Samma organisation anser att man tidigt i dokumentet bör klargöra relationen mellan olika befintliga och planerade dokument, och föreslår därför att innehållet i kap 7 inkluderas i kap 3 Utgångspunkter.⁴⁷

Grönstrategins koppling till lokala, regionala och nationella folkhälsomålet behöver konkretiseras anser ett par stadsdelsförvaltningar. Då detta är grunden för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen och därigenom en viktig utgångspunkt för arbetet.^{24,26} Integrationsarbetet i staden är viktigt för att nå folkhälsomålet.²⁶ Exploatering av gröna områden får inte komma i konflikt med fundamentala folkhälsoaspekter.²⁴ Frågan om Grönstrategins inverkan på segregationen tas upp av två organisationer.^{34,45}

DELMÅL 4.1.1 SOCIALT PERSPEKTIV, GOD TILLGÅNG

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR

Det bör finnas ett riktvärde för hur många bostadsnära parker det ska finnas, liksom mål för hur många bostäder som skall byggas. Kartläggningen via Spacescape med riktvärden är ett viktigt framtida stöd för stadsdelarna men det bör bli mer tydligt vad som är grön och tillgänglig mark för befolkningen.³¹

Skriv "ska vägas in" istället för "bör" om andelen grönyta per person. Ett stort behov av att inventera alla grönområden i stadsdelen för att prioritera vilka som är extra viktiga och var man behöver skapa kopplingar för gröna kilar finns.²⁵

I planering, anläggning och utveckling av bostadsnära parker, stadsdelsparker och naturområden är det viktigt att anta ett synsätt som främjar integration mellan olika grupper. Människor som har svårt att komma till tals själva behöver beaktas i planering och utformning.²⁹ Det behövs vackra grönområden för rekreation till alla oavsett inkomst, i en stad som tar socialt ansvar.²⁰

Det är viktigt att stadens olika områden får ett komplett innehåll som är tillgängligt för alla invånarna (Grönstrategin, Trafikstrategin och Strategin för utbyggnadsplanering).⁵⁷ Det är viktigt att framhålla planernas ambitioner att skapa fler sammansatta och attraktiva miljöer där göteborgarnas efterfrågan och behov av idrotts- och motionsövning får en tydligare roll.⁵⁷

Göteborg har enorm kvantitet av grönområden (ca 70 % av tätorten). Mycket är oanvänd mark som uppkommit genom vår extremt utglesade och bilberoende stadsplanering. Den enorma kvantiteten ger ett problem med kvaliteten. En grönstrategiering med fokus på kvalitet och resurseffektivitet önskas.⁴⁷

Riktvärdena på avstånd och tillgång utgör en bra bas för fortsatt planering och diskussion.^{14,21} Bristanalyser är viktiga och bör få en mer framträdande roll i rapporten. De båda analyserna från underlaget och de olika parktyperna bör vägas samman som Grönstrategin själv nämner. Ställer sig Grönstrategin bakom 10kvm grönyta per person inom 500 m?¹⁴ Kartanalyserna är värdefulla och kan utvecklas med avseende på avstånd och kvalitéer.²¹

Det finns "ingenmansland" i anslutning till miljonprogramområden som genom skötsel och aktivitet kan bira till trygghet o trivsel. Detta kan framgå tydligare.⁵⁵

I omedelbar närhet till bostäderna i nordöstra Göteborg finns mer att göra för att nå målet om kvalitativa bostadsnära grönområden. De områden som präglas av SCAFT- planering kräver fortsatt kompletterande reinvesteringar som svarar mot de verkliga behoven hos de som bor där.⁵⁸

PRIVAT MARK

Utifrån ett barn- och familjeperspektivet ser man vikten av lekplats och grönyta i direkt anslutning till bostaden och bör lyfts fram även om det berör privat mark. Ur ett socialt perspektiv bör parker och grönområden ses som en helhet, där sammanbindande gångvägar genom gröna korridorer ingår i besökarens upplevelse av området.³²

SPECIFIKA PLATSER

Hisingsparken har stor potential och kan användas mer. Den bör ges definitionen stadspark och kan vara en plats för större evenemang. Hökälla bör utökas som natur- och rekreationsområde och kan bli ett grönt nav för stadsdelen samt ett utflyktsmål för andra i staden. En plats för rekreation och pedagogik. Stadsdelsförvaltningen Norra Hisingen anser att det finns stor potential att exploatera områden i Backa och Kärra. Eventuella målkonflikter med Backa-Rödbokilen bör klargöras tidigt.²⁷

Det är tveksamt att grön turism ska förstärkas i Trädgårdsföreningen och i de centrala delarna av staden som redan har ett stort besöksantal. Utveckla istället värden utanför staden i anslutning till Vättlefjäll och Delsjöområdet⁵⁶

Vilken syn på grönområden av olika karaktär finns det hos dem som bor, verkar och besöker nordöstra Göteborg? För en hållbar stads- och destinationsutveckling är det viktigt att natur och grönområden inte är objektiva och statiska enheter som präglas av kulturella och sociala faktorer. Utveckla dialogen med medborgarna och förstärk brukarperspektivet i Grönstrategin. Det finns en stark potential i grönområdena i nordöst men det krävs en struktur för fortsatt samordning och samverkan för deras utveckling. Information, kommunikation och marknadsföring av besöksmål krävs. Potential till diversifierat näringsliv. Människans kunskap och kompetens kommer till användning.⁵⁸

Guldheden har oproportionerligt mycket grönytor. Bedöm vad som lämpligast till parkyta och förtäta sedan resten med blandstadskvarter.⁵³

Stadsdelen Askim-Frölunda-Högsbo har högst andel äldre och personer med funktionsnedsättning i Göteborg. Dessa grupper har större behov av nära och trygga grönområden. Grönstrategin bör verka för en jämlik hälsa i Göteborg och verka kompensatoriskt för sådana skillnader.⁵⁹

KONSEKVENSER AV MÅLET

Genom kvantitativ analys kan en generell bristanalys göras.²⁰ Risken med att sätta en miniminivå är att sociala eller biologiskt värdefulla grönområden exploateras.⁴² Grönstrategin anger en bra ambition men det behöver beskrivas hur det ska ske, annars är risk stor att det inte följs.^{45 34}

Om det inte finns gröna ytor i staden skapas istället fler fritidsresor.²⁰

Det är viktigt att Grönstrategin tar upp behovet av parker och naturområden i olika storlekar. Ett remissvar understryker att bostadsnära parker behöver en regelbunden och genomtänkt skötsel främst med tanke på högt slitage, då ett slitet och skräpigt område ökar otryggheten.¹⁷

DELMÅL 4.1.2 SOCIALT PERSPEKTIV, LÄTT ATT NÅ

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR

”Lek” saknas som sociotopvärde i tabellerna men borde vara särskilt viktiga i bostadsnära parker.³⁰ Bostadsnära lekplatser och spontanlekplatser är viktiga men många har försvunnit.⁵¹

Det är positivt att kollektivtrafiken ska stärkas till och från de gröna och blå områdena.³¹ Krav på tillgänglighet med kollektivtrafik och behov av visuella upplevelser saknas. Beskriv hur göteborgare och besökare ska informeras och hitta ut i stadens grönområden.⁴⁵ Trafikkontoret samverkar gärna för att skapa trygga, säkra och tillgängliga vägar till parkerna.²³ Begreppet tillgänglighet till grönområden bör breddas och fördjupas. Utan restriktioner och hinder för användning för olika grupper, ökar känslan av samhörighet och minskar rädsla och konflikter.³² Det är positivt med tillgänglighetsmått till parkerna men ser här en utvecklingspotential och samarbetar gärna för att ta fram detta.²³ Trafikstrategin beräknar tidsmått mellan målpunkter och de påpekar att det är en helt annan sak än om man räknar från bostaden. Det finns ett behov av att inventera hur man kan ta sig till stadens parker med kollektivtrafik. Trafikkontoret vill lyfta värdet av sammanhängande gröna gångstråk och samverkar gärna för att utveckla denna aspekt.²³ Trafikstrategin kommer att ha en avgörande betydelse för möjligheten att ta sig till natur- och rekreationsområden⁵⁵

Integrationsperspektiv saknas under Mål 1. Grönstrategin bör ta upp tillgängligheten och tryggheten inom grönområdet och inte bara till grönområdet.⁵⁹ Beakta jämlikhet och jämställdhet genom att planera grönytor för ett flera målgrupper.⁵⁹

Det är viktigt med rekreationsområden inom 300 m från bostaden för att minska transporter.⁶

Många vattendrag mynnar ut i Göteborg, men bör tas hand om bättre. Det föreslås regionala länkar för långväga cykelpendling som även kan fungera som spridningsvägar för växter och djur.⁴¹

Motivera varför det ska vara tydliga entréer till parker. Använd rätt ord för det som ska uttryckas: Karaktär, inom räckhåll osv. är inte rätt benämning för strategi.³⁴ Förutom tydliga entréer är det även viktigt med bra kartor, information och ibland instruktioner om hur besökarna kan utnyttja dessa områden. Det ska vara lätt att använda de offentliga naturområdena och parkerna.⁵⁷

Det saknas strategier och riktlinjer för hur områden där det finns mindre än 10kvm grönyta per person ska hanteras? Hur får man in gröna kvalitéer även om det inte finns bostadsnära parker?³¹

Tät bebyggelse tar mindre yta i anspråk vilket ger mer mark till natur på andra ställen. Parker och naturområden är viktiga i staden men får inte bryta urbana samband. Attraktiva parker och fritidsområden minskar till exempel utlandssemestrar och klimatbelastningen.⁴⁷ En viktig aspekt är att det finns välanvända stråk genom grönområden. Bättre förbindelser och tillgänglighet till skärgården inte minst för rörelsehindrade borde finnas. Nordre älvs estauarium är värt att lyfta fram.⁴⁷

Matrisen är utmärkt som utgångspunkt i den fysiska planeringen.^{34,45,59} Matrisen med kolumnen större natur- och rekreationsområden anses av ett remissvar vara motsägelsefull då det står att

ett område kan vara: tillräckligt stort och attraktivt för att locka många människor och tåla användning samtidigt som det ska ha en tydlig särpräglad karaktär och en variation mellan områden samt ett rikt djur- och växtliv.⁴¹

SPECIFIKA PLATSER

En av framgångsfaktorerna för utvecklingen av Centrala Hisingen är att skapa en tydlig innerstadsidentitet där det är lätt att ta sig med spårvagn, på cykel och till fots. Det är viktigt att bygga bort och förhindra otrygghetsskapande barriärer.³⁶

KONSEKVENSER AV MÅLET

Det är ett kostsamt och omfattande planarbete att öka en stads tillgänglighet, mångfald och attraktivitet. Ofta behövs stora infrastrukturella förändringar. Många natur- och kulturhistoriska intressanta platser är otillgängliga och känns otrygga då det ligger mängder av skräp. Detta ger en negativ upplevelse av t.ex. delar av Lindholmspiren, Ramberget och Kvillebäcken. Det samma gäller områden kring Lindholmen, Kvillestaden, Backaplan och östra Kvillebäcken och Älvstaden. Alla dessa områden är i stark tillväxt och förändring³⁶

Att uppnå målet att man ska kunna ta sig med kollektivtrafik till stadsparkerna o de större natur- o rekreationsområden inom 30 minuter anses resurskrävande då flera av dem ligger i utkanten av kommunen.²³

DELMÅL 4.1.3 SOCIALT PERSPEKTIV, RIKA UPPLEVELSER

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR

Rekommendationerna bör kompletteras med: 1 Hur fysisk aktivitet kan främjas i parker. 2. Arbeta fram indikatorer som mäter de kvaliteter som Grönstrategin eftersträvar. 3. Prioriteringsordning mellan områden baserat på socioekonomi. 4. Hur kollektivtrafiken ska anpassas för att öka tillgängligheten till gröna och blå områden.³¹

"I Göteborg ska friluftslivet ha en hög tillgänglighet till jordbrukslandskap och våtmarker" Det går inte att idka friluftsliv på åkermark och Lantbrukarnas riksförbund undrar vad som menas?⁴¹

Det behöver vara tryggt i parker året om, dygnet runt. Ett bra exempel är utvecklingen i Kastanjeallén och norra Tynnered. Det är viktigt att jämlikhetsbegreppet beaktas och att grönytor utformas för att passa flera målgrupper.⁵⁵

SPECIFIKA PLATSER

Viktigt att se vilken funktion och säkerhetskrav som ställs på kajerna i staden innan de görs offentliga.¹¹

Invånare bör ha tillgång till åtminstone en liten park inom 500m från sitt boende. De stora parkerna bör tajtas till och vävas in i stadsmiljön. Trädgårdsföreningen är idag en stor barriär mitt i city. Riv staketet och göra den ytterligare tillgänglig med en gång- o cykelbro i Lilla Kungsgatans förlängning.⁵³

STADSNÄRA ODLING, FRAMTIDA MARKBEHOV OCH TILLFÄLLIG UPPLÅTELSE AV MARK

Det bör tas fram en strategi om aktivt deltagande.²¹ Gränsöverskridande mötesplatser bör ses som investeringar för god hälsa²⁶ Kommunen bör ha beredskap för att kunna erbjuda mark på initiativ från medborgarna.²⁹ Välkomnar att man öppnar upp för fler alternativ som picknickfestival och stadsnära odling, idrott, lek och rekreation. En av remissinstanserna hoppas att de initiativ som tagits till stadsnära odling bara är en början då det ligger bra till grund för ett eventuellt matkrissscenario. Det är viktigt att ta hänsyn till det då man planerar i nya arbetsplatser och bostäder.¹⁵ Stadsnära odling borde lyftas som en del av Grönstrategin.⁴² Planera för ätbara frukter och bär där det är mycket människor.³⁰ Koloniområden är ett bra sätt att uppnå delmålet. Bör värnas om befintliga och skapas nya där det finns rätt förutsättningar.⁴²

Trots att natur och kultur hänger tätt samman omnämner inte Grönstrategin ett potentiellt samarbete.¹⁷

Löparslingor och utegym är mycket funktionella och borde tydligare nämnas.³⁰

Sociotopkartorna fyller en bra funktion i planeringen och de behöver vara aktuella och samordnade sinsemellan. Det småskaligt odlade bör lyftas fram, men också att områden som inte är tillrättalagda är en möjlighet till exempel parkour.²¹ Bad i staden är önskvärt.⁴⁷ Möjligheter för ryttare och hundägare. Skapa mer vattenlek, bad o fontäner.²⁸

Tysta rum i parker är lika viktiga som aktivitetsytor.¹⁷ Det är viktigt att en god ljudnivå eftersträvas.²⁵ Komplement till ljudkvalité i parker kan vara god luftkvalité.²¹ Se det lilla i det stora. Lampor, bänkar och papperskorgar på rätt ställe.³⁶

Här borde visioner få flöda fritt. Grönstrategin= Framtidens gröna Göteborg. Undvik självklarheter när mål och strategier presenteras. Ge nya invånare och göteborgare grönområden de inte vet att de behöver. Inför "vilda" naturparker som inte behöver skötas.³⁴ Skapa levande naturcentra utanför stadskärnan.²⁸ Våga bevara de gamla stadsträden och ge dem en central plats i planeringen.⁴⁵ Fler parker likt Världens park i bostadsområden.²⁸ Lockande utemiljöer kring förskolor och skolor.²⁸ Skapa fler ytor som "Minnenas trädgård" vid äldreboenden.²⁸

Människans behov bör styra utveckling och skötsel av park och natur.⁴⁷ Ett tydligare ställningstagande om den sociala dimensionen av befolkningens behov än beskrivet.³¹

Ur naturvårdssynpunkt är det effektivare att prioritera åtgärder inom jord- och skogsbruk. Betydelsen av föreningslivet borde lyftas fram. Guidade vandringar utökade faciliteter (toaletter, skötrum, matställen). Gör parker mer tillgängliga där det finns förutsättningar. Hur kan olika aktiviteter stödjas?⁴⁷

DELMÅL 4.2.1 EKOLOGISKT PERSPEKTIV, BIOLOGISK MÅNGFALD

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR:

I Grönstrategin är det viktigt att man via den ekologiska planeringen utreder och inventerar var skyddade arter finns och pekar ut lämpliga områden för kompensationsåtgärder.¹¹ Det är viktigt att bevara och nyskapa infrastruktur för arters spridning, både i liten och i stor skala.¹⁹ Begreppen ekologisk landskapsanalys och landskapsplanering behöver förtydligas.⁴¹

Målet kan fördjupas till ett planeringsunderlag med kartor.²¹

Målet kan använda samma uppföljning som stadens miljömål "Göteborgarna ska ha tillgång till ett rikt växt och djurliv inom promenadavstånd från sin bostad." ¹⁹ Det behövs en beskrivning av vilka verktyg som säkrar att ambitionerna säkerställs. ^{34,45} Tydligare planer behövs hur man kan bevara gröna områden och gamla stadsträd.⁴⁵

Förslag på kriteriet varierad natur kan vara: Innehåll av grova träd, ädellövträd, blommande växter, öppet vatten mm. Det är bra med en definition på begreppet.¹⁹ Fruktbärande växter, lavar, mossor, svampar och insekters värde nämns inte.⁴⁷ Det är förenklande att skriva att skogs- och jordbruksmark utarmat livsmiljöer.⁴¹

NATURRESERVAT & SKYDD

Reservat skall endast bildas genom frivilliga överenskommelser.⁴¹ Inga exploateringar får ske i de områden som ännu inte är formellt skyddade.⁴² Biotopskydd skall tillämpas strikt.⁴²

FÖRSLAG PÅ NATURTYPER OCH OMRÅDEN SOM BEHÖVER SKYDD:

- Guldhedsdalen⁴⁰
- Sjöbergen, Medicinarebergets nordvästra del, Guldhedsbergen.⁵¹
- Utvidgning av Delsjöreservatet och av Rya skog.⁴²
- Berg med utsikt över havet och flodmynningen.⁴⁸
- Strandnära områdena.^{48,42}
- Bevara områden med lång kontinuitet till exempel med gamla träd.¹⁹ Framförallt ädellövskog.⁴⁸
- Bergsområden med så kallade mosaiker med kulturlandskap⁴⁸
- Naturreservat vid Björlandavägen bör inte omprövas då det har höga natrvärden.³⁰
- Positivt att Hisingsparken är föreslaget naturreservat det får dock inte begränsa möjligheterna till att utveckla publika funktioner som bidrar till rekreationen.²⁵
- Ett par vattensjuka områden i Guldheden som bör skyddas mot utdikning. De ligger i Mossens och Guldhedsdalens inre delar, vilka också har ett rikt djurliv.³⁸
- Det behövs en ny detaljplan för Sandsjöbacka som fastställer det som ett friluftsområde då det finns misstro i allmänheten⁵⁵
- Viktigt värna om Välenområdets naturreservat.⁵⁵
- Utveckla Vättlefjäll med tydlig entré. Föreslår områdena som Nationalstadspark tillsammans med Lärjeåns dalgång.⁵⁶

KONSEKVENSER AV MÅLET

Det kommer att bli konflikter mellan naturvärden och hamnen.¹¹

Förtätning och ökat besöksstryck kan innebära en konflikt då det innebär att växt- och djurliv får stå tillbaka.¹⁹ Områden som är känsliga kan behöva skyddas mot för mycket besökare.⁴²

Djur och växter har hittat nya livsmiljöer i staden men staden skall inte okritiskt ta hela ansvaret utan de bör skyddas i deras vanliga livsmiljöer inom jord- och skogsbruket.⁴⁷

Infrastruktur kan bidra till att viktiga områden bryts i sin kontinuitet. För att förhindra det är det viktigt att förvaltningarna samverkar i frågan.²³

Ekologisk landskapsanalys hanterar inte eventuella konflikter mellan olika landskapsvärden. Det skulle kunna hanteras genom att stämma av den mot Grönstrategins övriga strategier.¹⁴

För att undvika att naturområden exploateras, behöver rekommendationer till fortsatt arbete skärpas och utvecklas. Skilj på inventering, skötselråd, utbildning och info, politisk förankrad fysisk planering och politiskt beslutade riktlinjer.^{34,45}

DELMÅL 4.2.2 EKOLOGISKT PERSPEKTIV, EKOSYSTEMTJÄNSTER

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR:

Det är värdefullt med en fördjupning om vad ekosystemtjänster i Göteborg kan innebära. Vilka ytbehov har de och i vilka delar av staden är de mest intressanta?¹⁴ Hur går man från ord till handling? Hur kan de utnyttjas i den fysiska planeringen?^{21,45}

Det skulle vara bra med ett exempel på den samhällsekonomiska vinningen på kort/lång sikt genom att gynna ekosystemtjänster.¹⁴ Vad blir konsekvenserna av att inte ta ekosystemtjänsterna i anspråk?³⁴

VATTEN

Älvstränderna längs Göta älv bör skyddas från exploatering och bör behandlas i Grönstrategin.¹ Det behövs regional samordning av åtgärder längs vattendrag som mynnar ut i Göteborg. Alltså en bra helhetslösning.³

Det är viktigt att tillgängliggöra mark för lokalt omhändertagande av dagvatten i planerade projekt. ⁶ Synergieffekten mellan gröna ytor och dagvattenhantering vilket ökar deras värde som ekosystemtjänst bör tydligare belysas.¹⁶ Dock får lokalt omhändertagande av dagvatten inte påverka grönytornas kvalitet alltför mycket. De måste till största delen vara möjliga för människor att vistas på. ²⁵ De delar som handlar om vatten kan få hjälp av Vattenfrågor (2003) och Dagvattenhandbok (2010).²¹

FÖRSLAG PÅ EKOSYSTEMTJÄNSTER SOM KAN/BÖR NÄMNAS I PLANEN:

- Utveckla avsnittet om gröna tak och väggar. ¹⁷ Satsa på gröna tak i ett antal områden.³⁰
- Fiskets utveckling med hänsyn till kustmiljö, uthålligt fiskbestånd, fritidsfiske kontra yrkesfiske. Ökat vattenbruk som musselodlingar⁴⁷

- Regnskyddade delar i parker under tak är ett förslag. Minska vinden med täta alléer/buskar.⁴⁷
- Göta älvs roll som dricksvattentäckt, recipient av dagvatten, renat avloppsvatten från Rya Verket bör nämnas som viktig ekosystemtjänst.⁴⁷
- Dagvatten kan minskas på parkeringsytor med genomsläppligt material.⁴⁷

DELMÅL 4.3.1 KARAKTÄR, GRÖNA KILAR

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR:

Delmålet bör tydligare kopplas till det ekologiska perspektivet med ett rikt växt- och djurliv.^{19,21} Det är positivt med gröna kilar^{6,22,59} och kommunen behöver säkerställa en strategi för hur de gröna kilarna skall sammanlänkas och hur man ska arbeta med kilarnas kvalitéer för växt- och djurliv samt rekreation.⁶ Redogör även var de gröna kilarna skall länkas samman och skriv vem som har ansvaret.^{34,45}

De gröna kilarna behöver samordnas med angränsande kommuner och det är viktigt med fortsatt arbete inom GR för att förstärka kilarna och kopplingen mellan dem.^{41,3} I Grönstrategin finns inget konkret nämnt som visar på ett samarbete med GR.⁴⁷ De gröna kilarna med utvecklade kvaliteter kan leda till viktiga inslag i besöksnäringen.⁹

Man måste noga överväga hur mark används i en tät stad.²² Det är viktigare med bostäder och det finns många grönområden som kan bebyggas för att stärka kopplingen mellan stadsdelarna.⁵³ Ett remissvar menar att gröna kilar kan splittra staden, gröna stråk och parker⁵³ medan en annan säger att de borde vara ledorden i den urbana utvecklingen.³¹ Det är viktigt att kilarna och stråk är trygga, såväl i struktur som i detaljutformning.²⁴ Tillgängligheten till kilarna bör redovisas på kartor.^{34,45}

Syftet med strukturbilden i Grönstrategin är något oklar och den överensstämmer inte med *Översiktsplanen* i vissa delar. Ta fram en gemensam strukturbild för Strategin för utbyggnadsplanering, Trafikstrategin och Grönstrategin med *Översiktsplanen* i botten. Det behövs en nyansering av hur kontinuiteten i det gröna ser ut från ytterområdena till den centrala staden.¹⁴

FÖRSLAG PÅ ÄNDRING/ UTÖKNING AV KILAR

- Vättlefjäll kan stärka kopplingen mellan Ale och Göteborg.¹
- Grönkilen Delsjön-Härskogen ser större ut än vad den är, lägg till befintlig bebyggelse i Öjersjö.⁷
- Hisingens gröna kulturlandskapskil är till viss del planlagd eller utpekade som riksintresse för hamnverksamhet och behöver revideras.¹¹
- Slottsskogskilen kan utvidgas.^{38,40}
- Det finns planerade byggprojekt i många av de gröna kilarna och de kommer inte kunna realiseras.⁴⁰
- Flunsåsstråket är en viktig pusselbit för att stärka kopplingen in mot staden från Hisingsparken. Flunsåssparken är i planen markerad som stadsdelspark men menas inte Flunsåsstråket?⁴⁴

- Saknar en ordentlig inventering som garanterar att inga gröna kilar ödeläggs, som nu i fallet Ardalsberget som hänger ihop med Svartedalen, Aspholmarna och Torsviken.⁴⁵
- Den gröna kilen som går runt Stigberget vid Slottsskogen runt Medicinareberget och norr om Guldheden mellan Chalmers och Landala egnahem, via Mossen, förbi Buråskyrkan vidare ner mot Mölndalsvägen saknas.⁴⁷
- Skogen på Medicinareberget saknas i planen och kan kopplas ihop med Slottsskogen via ekodukt.⁴⁷
- Stora torp, Hisingsparken, Botaniska trädgården, Slottsskogen och Bildalsparken ligger i anslutning till kilarna och är viktiga att bevara.⁴⁶
- I Angered finns två kilar som är viktiga att knyta samman sinsemellan och inåt mot staden.⁵⁶

DELMÅL 4.3.2 KARAKTÄR, LANDSKAPET

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR

Redovisningen av karaktärerna är bra²¹ men uppgiften förutsätter en gemensam inställning hos alla planerande instanser.⁴⁵ Även ett övergripande program bör slå fast vad som ska gälla.^{34,45}

- Delmålet bör tydligare kopplas till det lokala målet för ett rikt växt- och djurliv.¹⁹
- Det saknas en karaktär, vilket är insjöarna. I nordöstra Göteborg finns flera insjöar med goda kvalitéer som kan utvecklas till viktig resurs för många göteborgare.³⁵
- De obebyggda bergen inne i staden med sina branter och höjder är viktiga att bevara.^{42,51}
- Naturtyper som Ädellövskog.⁴² Skogsmark nämns i flera av yttranden. Hur sköts den? Framtida utveckling och brukare?⁴⁷
- Älvmynningen och havsområden är karaktärer i landskapet som bör ges ett ordentligt skydd.⁴⁸
- Stråken längs havet bör bevaras och göras tillgängliga för alla.⁵⁵
- Det är viktigt att stärka och garantera bevarandet av gröna kilar.⁵¹

DELMÅL 4.3.3 KARAKTÄR, GRÖNA BYGGDA HISTORISKA

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR:

Att värna om de gröna byggda karaktärerna är ett exempel på kulturell hållbarhet.¹⁷

Stadsbyggnadskontoret vill fortsätta arbetet med de historiska karaktärerna genom att definiera kvalitéer även för bebyggelsen.²¹

Målet är inte av huvudsaklig betydelse för stadens utveckling. Fokus bör vara att förbättra för göteborgarna att leva socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart.³¹ Genom delmålet motverkar man ett hållbart stadsbyggande eftersom det kolliderar med förtätning. Delmålet behöver revideras.⁴⁷ Målet kolliderar med verklighetens förtätning. Guldheden, Landala, Johannesberg samt i och runt Mossen kommer att få släppa ifrån sig grönska.⁴⁰ Det går inte att bevara grannskapsområden om man exploaterar de gröna miljöerna.⁵¹ Varje bostadsområde tillgänglighet till grönområde bör definieras. Framtida förtätningars konsekvenser måste kartläggas innan kommunen upplåter mark för exploatering.⁴⁵

Illustrationerna skulle vinna på att visa mellanrummen istället för byggnaderna.¹⁷

Fickparker kan vara värdefulla pauser även i övriga tätbebyggda områden (inte bara kvartersstad)¹⁷

FÖRSLAG PÅ FÖRHÅLLNINGSSÄTT VID FÖRTÄTNING:

En genomgång av principiella förhållningssätt till förtätning bör göras för de olika karaktärerna.¹⁴

- Kvartersstad: Förtätning i dessa delar bör ske på redan byggda tomter.⁴⁵
- Funktionalism: Grönytorna måste bevaras och inte tas i anspråk av parkering.⁴⁵
- Grannskapsområden/Trafikseparerade områden: Trafikseparering måste behållas för barnens säkerhet. Parkeringsplatser kan bebyggas med parkeringsdäck och bostäder.⁴⁵
- Tidigare saneringsområden: Olämpligt med förtätning, plantera träd.⁴⁵
- Verksamhetsområden och Institutioner: Ta vara på alla möjligheter till stadsträd, grönytor o utblickar mot natur och vatten.⁴⁵

STAD I FÖRÄNDRING KAP 5

Frågan har en oklar placering i dokumentet då det handlar om hela samhället. Det behöver förtydligas hur det har påverkat Grönstrategin och hur det skall användas i det fortsatta arbetet.²¹ Ta fram mål för framtida utmaningar, de är lika viktiga som andra mål i Grönstrategin.^{29, 34} Lyft fram svårigheter som väntar i kommande planering, visa exempel på hur andra har gjort samt vilka strategier och verktyg man tänker använda för att lösa problemen.³⁴

Förslag på kapitelrubrik: *GRÖN PLAN FÖR URBANA UTMANINGAR*. För att poängtera att dokumentet hittar lösningar för de problem staden står inför. ^{34,45}

Klimatförändringarna och anpassningarna därefter bör behandlas som en viktig strategisk fråga. Lokalt omhändertagande av dagvatten är ett exempel som bör belysas. ⁶

Saknar hantering av klimatförändringar och klimatanpassning för att på lång sikt få ett robust samhälle. Skred- och översvämningssrisker är viktiga förutsättningar. God planering av grönområden kan minska sårbarheten.⁶ Det är positivt att översvämningar och vatten ses som utmaningar. Förhoppningsvis kan grönytefaktorn leda till en bättre vattenbalans i staden. ¹⁰ Grönytefaktorn kan vara ett bra verktyg för att säkra gröna värden vid förtätning och nybyggnation. ¹⁴

Hänsyn till trädval efter klimatförändringarna bör tas. Satsa på rätt arter för biologisk mångfald.⁴²

Samverkanskonsumtion blir allt vanligare. När staden planeras bör vi skapa mötesplatser för byten. ¹⁵

Tillfälliga lösningar är ett utmärkt förslag. ^{17,59} Mål för tillfälliga lösningar krävs de närmsta 20 åren för att uppnå målet om god tillgång på park- och naturområden. Dessa kan tillskrivas med genomförandepprinciper och rekommendationer för fortsatt arbete.²⁹

Det behövs utbyte mellan olika stadsdelar, det ger ett stabilare samhälle. Lyft upp och tillgängliggör Bergsjön.³⁵

KONSEKVENSBEDÖMNING KAP 6

Grönstrategin får inga som helst konsekvenser då den är alldeles för löst hållen och skulle endast kunna bli vägledande tillsammans med Översiktsplanen.⁴⁸ Det kommer bli allvarliga förändringar av Göteborgs karaktär med de tillväxtplaner som finns.⁵¹ Fler drar sig till andra kommuner eller län.⁵²

Konsekvenserna beror på vilken dignitet Grönstrategin får i förhållande till Strategin för utbyggnadsplanering och Trafikstrategin. Man befarrar att den blir underordnad.³¹ För att Grönstrategin ska realiseras krävs det tillräckligt med resurser för skötsel och utveckling av park- och naturområden.⁴²

Det vore värdefullt om Strategin för utbyggnadsplanering, Trafikstrategin och Grönstrategin kan få en gemensam konsekvensanalys.^{21,22} De behöver även miljöbedömas samtidigt. ^{6,21} Och få en gemensam barnkonsekvensanalys och en social konsekvensanalys som stadsdelsförvaltningarna involveras i.²⁴ även med medborgare. ²⁴ Perspektiven Sammanhållen stad, Samspel, Vardagsliv,

Identitet, hälsa och säkerhet kan där belysas. ²⁹ Genusperspektivet bör fördjupas i den fortsatta konsekvensbedömningen.²⁴

Analys av genomförandeaspekter är nödvändig för att förstå Grönstrategins konsekvenser.¹⁴ Konsekvensanalys bör kompletteras med hälsoekonomiska kalkyler (FHI och WHO).²⁶ Samt en konsekvensbedömning mot de lokala miljömålen.²¹ Det bör göras en konsekvensanalys för de biologiska värdena. För att se konsekvenser av Grönstrategin bör alternativa scenarior beskrivas och jämföras närmare.⁴²

En mer sammansatt stad med integrerade idrotts- och aktivitetsområden skulle skapa bättre tillgänglighet för alla grupper i samhället. Idrottsområden har ofta etablerats i periferin på överbliven mark. Det är viktigt med god tillgängligheten till exempelvis ridanläggningar.⁵⁷

Konsekvenserna för kulturnämndens verksamhet är positiv.¹⁷

EKONOMISKA KONSEKVENSER

Det ekonomiska perspektivet behöver utvecklas och tydliggöras.^{22,14} De bör belysas med avseende på stadens attraktivitet och vilka exploaterings- och kommunalekonomiska konsekvenser Grönstrategin skulle medföra.¹⁴ Ett ökat näringsliv och service kräver likväl attraktiva och tillgängliga grönområden för lokala företag och dess medarbetare.⁵⁹

Grönstrategins konsekvenser för de ekonomiska frågorna i längre perspektiv ser positiva ut men inte i det kortsiktiga.²¹ Ekonomiskt kan det bli kostnader för att säkerställa naturområden, skapa spridningsvägar, skötsel och för att binda ihop gröna kilar.¹⁹ Grönstrategin kan ge ekonomiska vinster genom att förbättra folkhälsan.³¹ Förtätning ökar trycket på befintliga idrotts- och föreningsanläggningar och ger behov av nya.⁵⁷

EKOLOGISKA KONSEKVENSER

Förtätning riskerar att skapa onödiga transporter för att komma till gröna delar av staden.¹⁸ Det finns risker med det ekologiska då förtätningen kan med ökat iordningställande och besöksstryck får växt- och djurliv att stå tillbaka.¹⁹ Grönstrategin medför att den successiva utarmningen av grönområdena sker under mer kontrollerade former och kanske i lägre takt.³⁸

Grönstrategin kan bidra till en ekologiskt hållbar stad och stärker de gröna karaktärerna i staden. Grönstrategin bidrar till att uppnå flera miljömål.²⁹ Grönstrategins konsekvenser är positiva för ekologiska aspekter²¹ och kan bidra till ökad förståelse för ekologiska frågor.³⁸ Ekologiskt kan målet bidra till att nå miljömålen och att bevara och nyskapa ekosystemtjänster i detaljplanläggningen.¹⁹

SOCIALA KONSEKVENSER

Den sociala dimensionen har inte fått lika stor betydelse såsom integration.²⁹

Grönstrategins konsekvenser är positiva för sociala aspekter.²¹ Om Grönstrategin följs är det mer sannolikt att göteborgarna får ett rikare och socialare liv. Vardagslivet underlättas och blir mer hälsosamt.³¹ Mål 1 överensstämmer med de sociala delarna av stadens miljömål.¹⁹

Frågor som grönområdets effekt på trygghet, integration, tillit och social sammanhållning saknas i konsekvensbedömningen. Även hur barns kognitiva utveckling och därmed skolgång kan få bättre förutsättningar genom gröna områden.³¹

Mål 2 ger en bättre livsmiljö för stadens invånare.¹⁹ Mål 3 bidrar socialt till att få fortsatt eller ökad tillgång till grönområden.¹⁹

Beräkningar kring hälso- och samhällsekonomiska vinster av attraktiva grönytor saknas.²⁶

BARNPERSPEKTIV & JÄMSTÄLLDSHETS-/ JÄMLIKHETSPERSPEKTIV

BARNPERSPEKTIV

Barnperspektivet beaktas i Grönstrategin.¹⁷ Grönstrategin kan slå vakt om grönområden genom att skapa bättre förutsättningar för barn och unga.³¹ En särskild barnkonsekvensanalys behöver genomföras med fokus på olika åldersgrupper.²⁴ Små bostadsnära grönområden är viktiga för att barn ska kunna ta sig dit själva. Det behöver göras inventeringar och prioriteringar av dessa innan förtätning.²⁵ Staden behöver utvecklas med en struktur där det alltid finns plats för barnen. Förskolor och skolor bör ligga nära grönområden för att barnen skall få en varierad utevistelse.⁴³

Grönstrategin beaktar inte tydligt nog barnperspektivet, exempelvis i riktvärden för park- och naturområden då kvalitéerna beskrivs. Lek borde vara ett värde 5 min från bostaden för de minsta som skall ha sandlåda och gunga inom 50 m enligt nationella dokument.³¹

JÄMSTÄLLDHETS- / JÄMLIKHETSPERSPEKTIV

Det bör tillämpas ett normkritiskt perspektiv på Grönstrategin med syfte att skapa mer inkluderande grönområden så att exempelvis inte ett kön får företräde.²⁵ Fokusera insatser i socioekonomiskt svaga områden.²⁵ Socioekonomiska skillnader i hälsa minskar i områden med mer gröna inslag.²⁶ En viktig del för äldres rörelsefrihet är tillgången på toaletter.²⁶

Grönstrategin bör verka integrerande mellan olika åldrar, kulturer, bostadsområden med olika socioekonomisk karaktär. Och inkludera användandet för personer med olika typer av funktionsnedsättning. Detta bör förstärkas.²⁷

Rätten till trygghet i det offentliga rummet är en viktig jämställdhetsfråga.²⁶ Grönområden upplevs ofta som otrygga. Det är viktigt att ta hänsyn till kvinnors och äldres upplevelser i utformningen.²⁵ Funktionell belysning (inte bara estetisk) är viktigt i grönområden för ökad trygghet.²⁷

FORTSATT ARBETE

SAMORDNING AV DE TRE REMISSERNA

Ser fram emot en mer utvecklad Grönstrategi och ett fortsatt arbete där det gröna länkas ihop med övrig stadsplanering.⁵⁶ Det efterfrågas ett fortsatt nära samarbete mellan Grönstrategin, Trafikstrategin och Strategin för utbyggnadsplanering för att få ett bra planeringsunderlag både på översiktlig och detaljerad nivå.²¹ Då kan målkonflikter lyftas fram i ett tidigt skede.²¹ Strategin för utbyggnadsplanering, Trafikstrategin och Grönstrategin behöver vävas samman till en slutprodukt²⁰ som beslutas politiskt.²²³ Detta vore en fördel i arbetet med att hantera

målkonflikter.⁶ Det finns en konflikt i att förtäta staden och bevara och utveckla grönytor.²⁹ Det är viktigt att Göteborg kan göra båda samtidigt.²⁹

- Använd samma vokabulär och begrepp i ännu högre grad, samt korshänvisa mellan dem. De bör ha samma namn (en benämns planering, en strategi och en plan).³
- Konkreta planeringsunderlag där kartor är ett bra verktyg för deras plan- och bygglovsprocesser.²¹
- En kartläggning av vardagslivet i Göteborg utifrån ett genusperspektiv. (Strategin för utbyggnadsplanering, Trafikstrategin och Grönstrategin tillsammans)
- En strategi för social hållbarhet (Strategin för utbyggnadsplanering, Trafikstrategin och Grönstrategin tillsammans)²⁰ Dialog med stadsdelsförvaltningarna är viktiga.²⁰
- Fortsatt arbete med medborgardialog om hur välfungerade grönytor kan bevaras och förbättras.⁶ Viktigt med en kontinuerlig medborgardialog med alla grupper även med barn o unga.⁵⁵

SYNPUNKTER/ FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRINGAR

Det bör tydligt framgå i kapitlet vad som är visioner och mål, var ansvaret för arbetet ligger och vilken formell status för planerna som eftersträvas.^{34,45} Komplettera och konkretisera Grönstrategin för att vara grund och stöd i pågående och framtida arbete.⁵⁶ Avgörande konfliktpunkter kan anges.^{34,45} Det är viktigt att Grönstrategin blir ett politiskt beslutat styrdokument som är tydligt och användbart.⁴⁵ De mål i Grönstrategin som förutsätter fysisk planering bör inordnas som ett tematiskt tillägg i Översiktsplanen.³⁴ För att säkra de gröna kvaliteterna ska alla planer underställas kommunfullmäktige och läggas som bilagor till Översiktsplanen.³⁴

Inför ett standardiserat kvalitets- och miljösystem som garanterar ett långsiktigt bevarande av vår gröna stadsmiljö. Grundliga konsekvensutredningar av miljö, ekologi, ekonomi, kulturarv samt sociala effekter vid varje ingrepp i stadens grönområden och alléer. Detta bör skrivas in i de politiskt beslutande styrdokumentet. För att säkra de gröna kvaliteterna ska alla planer underställas kommunfullmäktige (och läggas som bilagor till Översiktsplanen)⁴⁵

För att säkerställa Grönstrategins intentioner måste park- och naturnämnden och byggnadsnämnden fastställa en planeringsrutin för hantering av detaljplaner och beredning av bygglovsärenden.³⁴

För att säkerställa Grönstrategins intentioner måste berörda nämnder fastställa en besluts-, planerings-, och ansvarsrutin för att bevara grönområden och stadsträd.⁴⁵

BLÅPLAN

Staden bör göra en Blåplan för avledning av dagvatten på alternativa sätt.¹⁰ Den bör tas fram av kretslopp och vatten, trafikkontoret, park- och naturförvaltningen samt stadsbyggnadskontoret.¹⁰ Vid varje projekt bör man undersöka synergier med Blåplanen.¹⁰

Vid tillämpning av Grönstrategin bör planerade grönytor utvecklas så att de får en funktion, identifiera nya blågröna stråk och ytor där funktion och upplevelse förenas.¹⁶ För att åstadkomma fördröjning och avdunstning och förbättra dagvattenkvalité är det viktigt med grönytor på kvartersmark (exempel på en ekosystemtjänst som staden kan utveckla).¹⁶ Detta bör regleras genom grönytefaktor i detaljplanen.¹⁶ Viktigt att samverka Grönstrategin och Blåplan

för att ge tyngd åt dokumentet.¹⁶ Man kan inte utläsa hur vattenbalansen är tänkt att förbättras genom det fortsatta arbetet.¹⁶

På grund av Göteborgs många grönbå platser bör en grönbå strategi tas fram eller en blåplan som kan integreras med Grönstrategin. Vattenplatser kan verka integrerande och vattnet behöver bli mer synligt.⁵⁹

STADSDELSVISA BRISTANALYSER, PARKPLANER OCH UTVECKLINGSPLANER

Grönstrategin har en ambitiös lista där prioriteringar troligtvis är nödvändiga.¹⁴ I detta arbete kommer stadsdelsvisa bristanalyser på bostadsnära- och stadsdelsparker vara nödvändiga och mycket användbara.^{14, 31}

Även stadsdelsvisa parkplaner och utvecklingsplaner är viktiga verktyg.^{21, 31, 34, 42} Där är befolkningens önskemål och engagemang av stor betydelse för arbetet.^{29, 42} Det skulle stärka befolkningsperspektivet och ta tillvara den lokala kunskapsbasen.³¹ Två remissinstanser påpekar potentialen av ett samarbete mellan park- och naturförvaltningen, kulturförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna i arbetet med stadsdelsvisa utvecklingsplaner.^{17, 20}

I arbetet med natur, kultur och sociotop borde kulturnämnden vara en självklar del då Sociotopkartan innehåller vissa kulturparametrar.¹⁷ Planeringen bör ske fortlöpande i samråd med alla medborgare.^{29, 48, 40} Stadsdelsvisa utvecklingsplaner får inte motverka ökad integration vilket är en risk då stadsdelsgränserna ofta sammanfaller med kraftiga barriärer.²⁴

Parkplaner är bra. Där kan nya odlingsområden undersökas och de bör utgå från de befintliga.⁵⁵

Det behövs metoder för inventering av befintlig bebyggelse, verksamheter och socialt liv i planerade utbyggnadsområden. Detta skulle kunna röra sig om en utveckling och breddning av Sociotopkartan.²⁰

Parkplan Linnéstaden bör kompletteras med en för Majorna. Detta för att säkra hållbarheten och barnperspektivet.²⁶ Utveckling av stadsnära odling är en angelägen fråga för stadsdelen vilket ger medborgarengagemang.²⁶ Grönytorna som en plats för evenemang med loppmarknad, minifestival med mera är viktiga att bevara i framtida parkplan.²⁶

Det är viktigt att ta fram ett Friluftsprogram.³¹

Stadsdelen ska ses som en helhet där trygghet och folkhälsa främjas för att minska socioekonomiska skillnader.⁵⁵ Det saknas en samlad bild över vad stadsdelen ska erbjuda och värna om.³⁶

Stärk sambanden i staden. Det är inte lämpligt att förtäta i parker och bostadsgårdar. Många områden är gestaltade som helheter. Dock det finns stora möjligheter att ta mark som parkeringar och bostadsnära natur i anspråk. Studera varje delområde utifrån dess unika förutsättningar.⁵⁶

UPPDATERAD TRÄDPOLICY

Det behövs en uppdatering av trädpolicy med skyddsvärda träd enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.¹⁹ I policyn behövs en strategi för hur träd ska bevaras inom en detaljplan. Även vilken hänsyn befintliga träd kräver vid anläggning.¹⁹

EKOLOGISKA LANDSKAPSANALYSER OCH EKOLOGISK LANDSKAPSPLANERING

Remissinstansen vill se ett fortsatt arbete med ekologiska landskapsanalyser och en ekologisk landskapsplanering då de pågående analyserna inte leder hela vägen fram.¹⁹

Naturvårdsstrategin efterfrågas men varnar för att information sprids på flera dokument likaså med den ekologiska landskapsplaneringen.²¹

KOMPENSATIONSÅTGÄRDER OCH GRÖNYTEFAKTOR

Kompensationsåtgärder, grönytefaktor och ekosystemtjänster är intressanta frågor att studera närmare.²¹ Det är angeläget att skapa bättre rutiner för kompensatoriska åtgärder då rutinerna inte fungerar bra i dagsläget.²⁵

SOCIALKONSEKVENSPANALYS, BARNKONSEKVENSPANALYS OCH TRYGGHETSANALYS

Remissinstansen vill se en socialkonsekvensanalys och en barnkonsekvensanalys i slutdokumentet.²⁰

Folkhälsoperspektiv behöver konkretiseras ytterligare i den sociala konsekvensbeskrivningen och barnkonsekvensanalysen som kommer och remissinstansen vill vara med i arbetet.²⁶

Utvecklingsområden är grönytor och en konkretiserad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar.²⁶ Grönytor behöver skapas i samband med utbyggnaden i Fiskhamnen och av Stenas Tysklandsterminal.²⁶

Trygghetsanalyser ska ske vid alla nybyggnationer t.ex. belysning av allmänna platser och gångstråk.²⁸

UTBYGGNADSPLANERING

Ska Grönstrategin fylla sin funktion är det viktigt att stadens utbyggnad verkligen sker i samklang med målen och innehållet i dokumenten.⁴² För att undvika förluster bör dokumenten redovisa olika målkonflikter.⁴² Det saknas ett underlag för hur parker och naturområden i kontakt med tätorten ska utvecklas i det perspektivet. Samtidigt ett stöd för kommunens skötsel av park- och naturområden i hela kommunen.⁴⁷

ÖVRIGT

- Vilka större projekt prioriteras till 2035?^{34,47} Vilka större förändringar kommer ske i park- och naturområden?⁴⁷ Hur görs de mer tillgängliga? Hur kan de motverka segregation?⁴⁷
- Vilka planer finns för parker i Centrala älvstaden?⁴⁷
- Skilj på inventering, skötselråd, utbildning och information samt politisk förankrad fysisk planering och politiskt beslutade riktlinjer.⁴⁵
- Ta fram en övergripande hållbarhets strategi för hela staden och en ”påverkans och önskemålplan” för privata exploitörer.
- Villkoren för ett aktivt jord- o skogsbruk måste beaktas o dialogen med brukarna måste vara aktiv. Inte vara statiska, bevarande får inte betyda att naturtillstånd låses.⁴¹
- Det skulle vara bra med en uppföljning efter 5-10 år över vilken betydelse dokumentet haft.⁴²
- Stadens grön- och naturområden har en funktion av att främja fysisk aktivitet vilket kan tydliggöras i Grönstrategin. En arena för ett stort antal kostnadsfria tränings- o motions former som ökar i popularitet. Gärna ett fortsatt samarbete om idrott, motions- och friluftsliv.⁵⁷

- Angeläget att folkhälsoperspektivet tydligare inkluderas i den fysiska planeringen⁵⁵
- Överbygg fysiska, mentala och ekonomiska barriärer inom olika områden och stadsdelar.⁵⁶
- Bra att park- och naturförvaltningen avser att påbörja ett Friluftsprogram i samarbete med bland annat idrotts- och förenings förvaltningen.⁵⁷
- Beakta grupper som har svårt att komma till tals (barn, äldre, utlandsfödda kvinnor etc.) i fortsatt planering.⁵⁹

KARTBILAGOR

SYNPUNKTER/FÖRSLAG PÅ FÖRBÄTTRING

Kartmaterialet är bra och kan lyftas fram mer. De skulle kunna kombineras med kartorna i Strategin för utbyggnadsplanering.²¹ Kartorna måste uppdateras kontinuerligt och tillgängliggöras digitalt för stadens handläggare.¹⁹

Det är svårtillgängliga kartor som behöver en förankring av sina abstrakta, kvantitativa modellerna i den lokala kvalitativa kunskapen kring staden och dess miljöer.²⁰ Kartorna har ibland motstridig information och är svårtolkade, vilket kan förtydligas.³¹

FÖRSLAG PÅ KARTOR SOM SAKNAS

- Kartor med trygghetsfaktorer för barn och äldre och en med konsekvensbeskrivning för hela älv dalen.⁵²
- Kartor som fokusera på stråk.²⁰
- En plan som visar vilka naturområden som avses för byggnation. (Naturområden väster om Älvsborgsbron är värdefulla och borde ingå i Grönstrategin -Sjöberget/ Röda sten, Stora Billingen, Käringaberget/Västerberget, Risholmen o Hjärtholmen).⁴⁷

KOMMENTARER TILL SPECIFIKA KARTOR:

Mölnaldalsån och Fattighusån saknas i bakgrundsrapportens GIS-kartläggning.²⁴

Stadsparker och större natur- och rekreationsområden: Redovisa även mark som förvaltas av andra än Göteborg stad. Redovisa varför vissa områden tagits med och vilken förvaltare marken har.¹⁹ Vilket skydd har dessa områden? Redovisa dem på samma karta som skyddade områden.³⁴ Sport och idrottsområden: bör samordnas med grönområden.^{34,45}

Bristanalys bostadsnära park- och naturområden: Redovisningen av den centrala staden är oklar. Är inte hela skärgården ett naturområde?^{34,45} Bristanalys stadsparker och stadsdelsparker: Definiera vad som är "park" hela skärgårdsområdet bör ses som värdefull natur.^{34,45}

Skyddade områden: Samordna denna med tidigare kartor.^{34,45}

Höga naturvärden: Definiera hur man har gjort detta urval.^{19,21,34,45} Redovisningen upplevs bristfällig. Delsjöområdet, Sjöbergen, Billingen saknas.^{34,45} Det finns fler. Kartunderlaget Natur, Kultur och sociotop uppdateras ständigt och det är det underlag som stadens planering bör utgå ifrån.¹⁹

Gröna kilar: Utveckla med mer text.^{34,45} Den gröna kilen från Änggårdsbergen över Botaniska, Medicinareberget, Guldhedsbergen, Guldhedsdalen och Landalabergen saknas.⁵¹

ÖVRIGT

I flera av remissvaren kommer förslag och problem i specifika områden upp som kan vara värt att beakta i Grönstrategins tillämpning. De synpunkterna tas inte med i den här rapporten av utrymmesskäl med återfinns i tabellen. ^{5,20,26,27,28,30,32,35,38,42,46,}

Önskemål om vintergröna buskar i parker finns, tillika nakna berghällar, sten, nedtagna grova träd, rinnande vatten som är spännande vintertid.⁴⁷

Hur förhåller sig Grönstrategin till andra målsättningar och målår? Vad behövs för att möta upp olika regionala, internationella mål?³

FÖRTÄTNING

Utemiljön i de områden som inte ingår i Strategin för utbyggnadsplanering (utanför mellanstaden) kan rustas upp och på så sätt känna sig som en del av staden och inte öka utanförskapet.³¹

Om barnfamiljer ska vilja bo centralt i Lundby är det viktigt att Grönstrategin får genomslag i utbyggnadsplaneringen. Remissinstansen är orolig att Grönstrategin prioriteras ner till förmån för vinsterna i de ekonomiska perspektiven och i jämförelse med Strategin för utbyggnadsplanering och Trafikstrategin.²⁵

Staden ska växa inifrån med tät kvartersstad och verksamheter i bottenplan. Det är bättre att planera in parker i kvartersstrukturen och att inte skapa stora otrygga gröna stråk.⁵⁰

Ambitionen att förtäta staden är bra och på många sätt nödvändig, men parker o grönområden måste skyddas.⁴⁶ Remissinstansen ifrågasätter om förtätning är rätt utgångspunkt och om staden verkligen behöver växa.⁵¹

FÖRSLAG PÅ SAMARBETE

- Tar fram ett förslag till riksintresse för dricksvattenförsörjning som kommer att beröra Göteborg.⁶
- Jubileumspark i Frihamnen är ett bra exempel på ett projekt där Grönstrategin och näringsliv kan mötas. En världsutställning i Frihamnen 2021 som en del av Scandinavian 8 million City.⁹
- Flera förvaltningar behöver ta fram en plan för extrema situationer Blåplan, VA- och utbyggnadsplan.¹⁶

Det finns idag stor efterfrågan på mark för mycket stora lagerhallar som måste vara i närheten av Göteborgs hamn. Det finns stora miljövinster med att verksamheterna ligger samlat.¹¹

BEGREPPSFÖRKLARINGEN:

- Biologisk mångfald: komplettera med att det även består av en genetisk variation inom arter och olika naturtyper.¹⁹
- Ekologisk landskapsanalys: Inventering (i fält) ingår inte i analysmetoden, men man kan använda tidigare inventeringar för en geografisk analys.¹⁹
- Klimatreglering: viktigt att betona att det handlar om det lokala klimatet och temp, ex. bostadsgård.¹⁹

- Stadspark och naturområden: måste ett naturområde innehålla många (tillrättalagda) aktiviteter? Det kan bli konflikt mellan aktivitets-, rekreation och naturvärden.¹⁹

BILAGOR:

Grönstrategins syfte och mål förringas när det ställs mot vägar och hamnars exploateringsintressen. Ordentliga inventeringar bör göras innan för att kunna formulera konsekvensanalyser och visa på brister. Se original text.⁴⁵

I bilaga 2 kap 3 angående de gröna kilarna, tredje stycket: Grönstrategins syfte och mål förringas när det ställs mot vägar och hamnars exploateringsintressen. Ordentliga inventeringar bör göras innan för att kunna formulera konsekvensanalyser och visa på brister. Se original text.⁴⁸

HÄNVISNING TILL REMISSVAR

REGIONALA REMISSINSTANSER

1. Ale kommun
2. Havs och vattenmyndigheten
3. Kommunalförbundet GR
4. Kungsbacka kommun
5. Luftfartsverket
6. Länsstyrelsen Västra Götalands län
7. Partille kommun
8. Polismyndigheten i Västra Götaland

KOMMUNALA BOLAG

9. Business Region Göteborg AB
10. Gryaab
11. Göteborgs hamn
12. Parkeringsbolaget
13. Renova

KOMMUNALA TEKNISKA FÖRVALTNINGAR

14. Fastighetskontoret
15. Konsument och Medborgarservice Göteborg
16. Kretslopp och vatten
17. Kulturförvaltningen
18. Lokalförvaltningen
19. Miljöförvaltningen
20. Social resurs
21. Stadsbyggnadskontoret
22. Tilläggsyrkande stadsbyggnadskontorets remiss
23. Trafikkontoret

KOMMUNALA STADSDELSFÖRVALTNINGAR

24. Centrum
25. Lundby
26. Majorna-Linné
27. Norra Hisingen
28. Tilläggsyttrande Norra Hisingen
29. Västra Hisingen
30. Tilläggsyttrande Västra Hisingen
31. Örgryte-Härlanda
32. Östra Göteborg
33. Tilläggsyttrande Östra Göteborg

ORGANISATIONER

34. Arkitekturens hus, stadsbyggnadsforum i Västra Sverige
35. Bergsjön 2021
36. Fastighetsägare Centrala Hisingen

37. Framtidskoncernen
38. Föreningen Bevara Guldheden
39. Higab AB
40. Intresseföreningen Rädda Mossen
41. Lantbrukarnas riksförbund
42. Naturskyddsföreningen
43. Skolhusgruppen
44. Stadsplaneringsforum Centrala Hisingen
45. Trädplan Göteborg
46. Vägvalet
47. Yimby Göteborg

PRIVATPERSONER

48. Gunnar Antonsson
49. Lars Carlsson
50. Martin Darelid
51. Anne-Charlotte Pettersson
52. Gudrun Rask
53. Håkan Tendell

REMISSER MED FÖRLÄNGD SVARSTID

54. Utbildningsnämnden
55. SDN Västra Göteborg
56. SDN Angered
57. Idrott & förening
58. Utveckling Nordost
59. SDN Askim-Frölunda-Högsbo

